جەمال نەبەز

بارودۆخی ئێستەی نەتەوەی کورد وپێشبینییەکی دووارۆژی

وتارێکی سەمینارییە لە رۆژی یەک شەممەی ١١/ ١٠/ ١٩٩٨دا لە لەندەن پێشکێش کرا بە بۆنەی کۆتایی هاتنی جوارەمین کۆنگرەی نیشتمانی کوردستانەوە کە لە ١٠-١١/ ١٠/ ١٩٩٨ لە لەندەن بەسترا. تەواوی ئەم سەمیناره لە سەر ڤیدیۆ ولە مەڵبەندی کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان لە لەندەن دەست دەکەوێ.

بارودۆخی ئێستەی نەتەوەی کورد و پێشبینی یەکی دووارۆژی!

وتارێکی سەمینارەکە یە لە رۆژی یەك شەممەی ۱۹۹۸/۱۰/۱۱ دا لە لەندەن پێشکێش کرا **بە بۆنەی کۆتایی هاتنی چوارەمین کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستانەوە** کە لە ۱۰-۱۹۹۸/۱۱ لە لەندەن بەسترا. تەواوی ئەم سەمینارە لە سەر ڤیدیۆ و لە مەڵبەندی کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان لە لەندەن دەست دەکەوێ.

— — —

هاوڵاتە خۆشەویستەکان

زۆرم پێ خۆشە کە وا ئەم ئێوارەیە لە خزمەت ئێوەی بەڕێزدام. سوپاسێکی گەرم بۆ بەشداریتان لەم سەمینارەدا، کە پاش تەواوبوونی سەرکەوتووانەی کۆڕەکانی کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان پێشکێش دەکرێ. بەڕاستی چوارەمین کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان جێژنێکی خۆش بوو، هیوام وایە ئەم سەمینارەش جێی پاشەڵەقەی ئەو جێژنە خۆشە بگرێتەوە. سوپاسێکی شیرینیش بۆ هەموو ئەو هاوبیر و دۆست و هاوڕێیانەی کە بەدەست رێکخستنی ئەم جێژنە و ئەم بەیەك گەیشتنەوە ماندوو بوون. هەموو لایەك بەخێرهاتن و سەرچاوان.

هاوڵاتە بەڕێزەکان

بەرلەوەی بچینە نێو کرۆکی باسەکەوە، دەخوازم بڵێم کە مەبەستم لە گرتنی ئەم سەمینارە جۆرجۆرانە کە سەر بە فەرهەنگ و کێشەی رامیاریی کوردن، چ لە ئەڵمانیا و چ لە وڵاتەکانی دیکەی ئەوروپادا و، بەدرێژایی ساڵانی ساڵ، ئەوەیە، کەش و هەوایەکی ئازاد بۆ هاوڵاتە بەڕێزەکان بهێنمەدی، بێ گوێدانە هەڵوێستی تایبەتی و رامیاری و پێوەندیی حیزبایەتی یان، تاکو بتوانن لەبەر رۆشنایی ئەو بابەتانەدا کە دەیخەمە بەردەستیان، بیروڕای خۆیان بەسەربەستی دەربڕن و بەیەکی بگەیەنن، بەنیازی ئەوەی هەموو بەهەڤرا هەوڵی لەیەك گەیشتن و لەیەك نێزیکبوونەوە بدەین

و، ئەگەر پێمان کرا، ئەوا بەشداری یەکێش بکەین لە دۆزینەوەی چارەسەرێکی ژیرانە بۆ دۆزی ئالۆزی کورد. ڕێی ڕاستیش ئەوەیە کە بێ سڵەمینەوە پەنجە بخەینە سەر کەموکورتی و ناتەواوی و هەڵەکانمان، بەڵام بەنیازی پڕکردنەوەی کون و کەلەبەری هەڵوێست و کردار و ڕاستکردنەوەی باری لاسەنگ و چاکەخوازی، نەک بەنیازی ملشکاندنی یەکدی.

هاوواڵتە خۆشەویستەکان!

وەک دەزانن، ئەوا خەریکە سەتەی بیستەم بەرەو تەواوبوون دەچێ. پێم وایە سەتەی بیستەم گرنگترین سەتەی ئەم دووهەزار ساڵەی ساڵۆمێری فەرهنگی بووە. سەتەی بیستەم سەتەی داهێنانی مەزن بوو لە دەڤەری زانست و تەکنۆلۆژی و پیشەسازی دا. سەتەی بیستەم سەتەی شەڕە زرتانێی سارد و گەرمی گەلان و نەتەوەکانی جیهان بوو بۆ سەروەرێتیی ناسیونالّ و، وەدەسهێنانی دەسەلاتی ئابووری و ستراتیژی، لە پاڵ خۆشاردنەوەدا لە پشت پەردەی ئیدیۆلۆژیای ڕەنگاوڕەنگەوە. سەتەی بیستەم سەتەی هەڵگیرسانی دوو جەنگی جیهانیی تەفروتوونا کەر و چەند جەنگێکی سەختی نێوچەیی بوو، کە جەنگی جیهانیی یەکەم، بەنەمانی ئیمپراتۆرێتیی حەوت سەت ساڵەی عوسمانی و دروستبوونی ئیمپراتۆرێتیی سۆڤێت و، دووەمین جەنگیش بەفراوان بوونی ئیمپراتۆریی سۆڤێت کۆتایی هات، کە ئەورووپای ڕۆژهەڵاتیشی گرتەوە. سەتەی بیستەم سەتەی سەرکەوتن و ژێرکەوتنی ئیدیۆلۆژیای کۆمۆنیستێتی و نازێتی و بەهێزبوونی ئیدیۆلۆژیای ئیسلامەتی بوو. سەتەی بیستەم ئەو سەتەیە بوو کە عەرەب و ترک و فارس توانیان بەیارمەتی بەرەی ڕۆژاوا و ڕۆژهەڵات، دەوڵەتی ناسیونالّی خۆیان دروست بکەن و کوردستان لە نێوخویاندا زۆرکارانە و داگیرکەرانە دابەش بکەن. جا هەتا ئەو هەندازەیەی کێشەکە پێوەندیی بە کوردەوە هەبێ، دەتوانین بێژین کە سەتەی بیستەم، سەتەی دامەزراندن و ڕووخاندنەوەی سێ کیانی کوردیی کەم خایەن بوو. هەر لەم بوارەدا دەتوانین بێژین کە دامەزراندنی هەرێمێک بە نێوی **«هەرێمی ئاسایش»** دەوە بۆ پاراستنی بەشێک لە کوردی باشووری کوردستان، پاش پەلاماردانی **عێراقی سەددام** بۆ سەر **کوێت** و دەربەڕاندنی لە لایەن **ئەمریکا** و هاوپەیمانەکانییەوە، گرنگترین و تاک هەڵکەوتووترین ڕووداوی ئەم سەتەیە بوو لە

کوردستان و لە خۆرهەلاتی ناڤین و بگرە لە جیهانیشدا، پاش دروستبوونی دەوڵەتی **ئیسرائیل لە ١٩٤٨**دا. لێرەدا مەبەستم ئەوە نییە ئیسرائیل لە کوردستان بچوێنم. نەخێر بەهیچ جۆر. مەبەستم لەم بەراوردە تەنێ خستنە بەرچاوی سەختی و زەحمەتی لەدایکبوونی دەوڵەتێکە بە نێوی ئیسرائیلەوە لە نێو زەریایەك دوژمن و ناحەزدا. ئەگەر لەوەش بگەڕێین کە ئیسرائیل یەکان بەر لە هەموو شتێك خاکێکیان پەیدا کرد لەسەری بژین و، زمانێکی مردوویان زیندوو کردەوە قسە بکەن پێی. هەموشیان چەند ملیۆنێکی کەم بوون و، بەتەواوی جیهاندا پەرشوبلاو. ئەمە لە کاتێکدا کە کورد خاکێکی پان و فراوان و بەپیتی خۆی هەیە لەسەری دەژی و، زمانێکی زیندووی هەیە بەکاری دەهێنێ و، بە ژمارەش دەهێندەی خەڵکی دەوڵەتی ئیسرائیلە. کە واتە لێرەدا مەبەستم بەراوردکردن نییە بۆ وەك یەکی، بەڵکوو بۆ نیشاندانی سەختیی هاتنە کایەی دەوڵەتی ئیسرائیلە.

شایانی باس ئەوەیە، چ فەرماندارێتیی باشووری کوردستان کە دووایی بوو بە شانشین بە سەرۆکایەتیی شێخ مەحموودی بەرزنجی (حەفید)، کە ئەویش یەکەمین کیانی ناسیونالّ بوو لە هەموو رۆژهەلاتی ناڤین دا و، چ حکوومەتی رۆژهەلاتی کوردستان بە سەرۆکایەتیی پێشەوای شەهید قازی محەمەد، چ حکوومەتی کوردستانی سۆڤیەت (١) بە سەرۆکایەتیی کوردی سەر بە پارتی کۆمۆنیستی سۆڤیەت، هەروەها حکوومەتی **«هەرێمی ئاسایش»** بە سەرۆکایەتیی پارتی دێمۆکراتی کوردستان و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، **هەرچواریان پاش جەنگ و لە ئەنجامی جەنگەوە هاتنە کایە.** فەرماندارێتیی باشووری کوردستان و حکوومەتی ئۆتۆنۆمی کوردستانی سۆڤیەت پاش جەنگی جیهانیی یەکەم، ئەمیان بە پشتگیریی بەریتانیا و ئەوی دیکەشیان لە لایەن سۆڤیەتەوە بوو. حکوومەتی کۆماری کوردستان پاش جەنگی جیهانیی دووەم، بەچاوپۆشیی سۆڤیەتەکان و، **«هەرێمی ئاسایش»** یش راستەوخۆ لە لایەن هێزەکانی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە، بە تایبەتی بەریتانیا و فەرەنسا و، بە یارمەتی ئەمریکا و دەوڵەتی ترکی تورگوت ئۆزاڵ، هاتنە دامەزراندن. بەکورتی: **سازبوونی ئەم کیانانە بەهۆی هەڵ و مەرجی دەرەکییەوە بوو، نەك لە رێی سەرکەوتنی شۆرشێکی کوردیی گەلێر، یان دیپلۆماسیێتیی کورد، یان لە ئەنجامی دەنگ وەرگرتنێکی**

دێمۆکراتییەوە لە نێو ئەو دەوڵەتانەدا کە کوردستانیان دابەشکردووە.

لێرەدا مەبەستم ئەوە نییە، خودێ نەخوازە، بێزم نەتەوەی کورد خەباتی نەکردووە و تێ نەکۆشاوە. نە . مەبەستم ئەوە نییە. بێ گوێدانە شێوە و کاکڵی خەباتی کۆمەڵ و حیزبە سیاسییەکانی کوردستان و پێشمەرگە و گێریلا و راستی و ناڕاستیی کار و کردارییان، ئاشکرایە کە ڕەشووڕووت و هەژاری کورد، بەتایبەتی لەم سەتەیەی دووایییدا، قوربانی زۆر گەورە و گرانیان داوە، بەڵام ئەوەی کە ئەورۆ دەستکەوتووە بەرووبووی ڕاستەوخۆی ئەو قوربانییە نییە و، بە هیچ جۆرێکیش لە گەڵ چەندایەتیی ئەو قوربانییە هاوسەنگ نییە. **«هەرێمێکی ئاسایش»** بەبێ کەرکووک و دیالە و مووسل و کووت، کە تەنێ ٤٠٪ی سەرزەوی باشووری کوردستان دەگرێتەوە، **بەرامبەر بە دوو ملیۆن شەهید لەم سەتەیەدا: شەهیدی «ئەنفال» و گازی ژەراوی و گەلکۆژی لە دەرسیم و هەڵەبجە و زەردینـاوا (قـەراخ) و بادینان و سـەردەشت و کەرکووک و خانەقین و مەهاباد و ئاموودە و سنە و قامیشلی و ئامەد (دیاربەکر) و شـرناخ و لجێ و لاچین و، مـاڵکاولی جـەنگی هەشت سـاڵەی عـێراق و ئێران و، وێرانکردنی نێزیکەی دەهەزار گوند و، بە عـەرەب و ترك و فـارس کـردنی گـەلێ نێوچەی کوردستان لە باکوور و لە باشوور و لە ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا و، دەرپەڕاندنی چەند ملیـۆنێك کـورد لە وڵاتەکـەی و، هاڤـیکردن و ناچارکـردنیـان بەژیانی دەربەدەری و کـۆڵەمـەرگی و سـووکـایەتی، دیارە «هەرێمـێکی ئاسـایش» پاداشی ئەم هەموو قوربانییە گەورە و گرانە نییە، بەڵام لە گەڵ ئەوشدا دیاربیەکی چاوەڕوان نەکـراوی یەکجـار بەنرخ و هەڵکەوتووە و، بڕشتی بەپێزی هەڵ و مـەرجی دەرەکی کوردستانە، کـە دەبێ بەهای بەتەواوی بزانرێ و، سـووت وەربگیـرێ لێی! ئەگەرنا ئەویش لە دەست دەچێ و «سێمینەی حەدیس» ڕوو دەدا لێمان (٢).**

هـاوڕێتـە بـەڕێزەکان!

کورد لەم سەتەیەدا سێ جار هەڵکەوت بۆی کە خۆی سەربەخۆ بکا، بەڵام هەڵی یەکەم و دووەمیانی بەتەواوی دۆڕاند. **سەردەمی بیستەکان، سەردەمی ڕووخانی ئیـمـپـراتۆرێتی ی عـوسـمـانی، سـەردەمی شێخ مـەحـمـوودی نەمـر و سـەید ڕەزا و قۆچگیری و شێخ سەعیدی پیران و شێخ قادری مەزن، سەردەمی پەیمانی سێڤر، لە دەست چوو.** هەروەها سەردەمی نیوەی یەکەمی چلەکان، واتە سەردەمی داگیرکردنی

ئێران لە لایەن سوێندخۆران (بەریتانیا و سۆڤێت) و دەرفەتی دامەزراندنی **کۆماری کوردستان، سەردەمی پێشەوا قازی محەمەد** ... ئەمانە تێ پەڕین. واخەریکە هەلی سێیەمیش لە دەست دەچێ، بەهۆی ناکۆکی ی حیزبەکانی کوردستان و کەمی هەستی بەرپرسیاری و کورت بینی دەسەلاتدارانی کورد.

ئەم نابەرپرسیارێتییە، ناکۆکی و دوژمنایەتییەکی شێتگیرانەی لە نێوانیاندا پەیدا کردووە و، گەیشتووەتە بەکارهێنانی هەموو جۆرە چەکێکی لەدەستدا بوو لە دژی یەك و، رەوابینیی ناشیرینترین نێو و نەتۆرە و جنێوی سارد و سووك بەرامبەر یەك و، پەنا بردنە بەر هەزاران بوختان و درۆ و دەلەسە، هەر یەکە بۆ نزمکردنەوە و ریسواکردنی براکەی خۆی.

ئەز لە کاتێکدا دڵخۆشی خۆم بەرامبەر بەم رێککەوتنەی دووایی پارتی و یەکێتی لە واشنتۆن لە ١٧ی ئەیلوولی ئەمسالدا دەربڕیوە و دەردەبڕم، خەفەت و دڵە ڕاوکە و پەژارەی خۆشم ناشارمەوە، چونکە دەزانم هەموو کاتێك فریشتەی بەخت یاری کورد نابێ، تاکو زلهێزێکی وەك دەوڵەتی ئەمریکا بکەوێتە نێوان سەرکردەکانی کوردەوە و ئاشتیان بکاتەوە لە گەڵ یەك و پێیان بێژێ **«یەك بگرن، بۆئەوەی بتوانین بتان پارێزین»**! ئایە ئەم قسەیە مانای ئەوە نییە ئەگەر بێتوو شەڕ و بشێوی هەڵگیرسێتەوە، مانی **«هەرێمی ئاسایش»** و لە گەڵ ئەویشدا ئەو پزیسکە هیوایەش دەکوژێتەوە کە ئەورۆ کەوتووەتە گیانمان؟ ئایە پێویست نییە جەماوەری کورد ئامادە بکرێ بۆ ئەوەی تفێك لە نێوچەوانی هەموو شەرخوازێك بکەن و، ڕێ لە هەموو تێکرژان و ئاژاوەیەکی نێوخۆیی بگرن، تا ئەمجارەش مایەمان نەبێتە مایەی پیڤاز فرۆش؟

هاوولاتە بەرپرسەکان

ئێمە ئەورۆ لەم سەمینارەدا ـ وەك پێویستی یەکی سەرشانمان ـ خۆمان بە ڕۆنکردنەوەی بارودۆخی ئێستەی نەتەوەی کوردەوە خەریك دەکەین، تا بزانین ئێمە لە نێوخۆماندا لە چ ئاستێکدا وەستاوین و، شان بە شانی ئەوەش بزانین هەڵوێستی هێزە دەرەکی یەکان بەرامبەرمان چییە، تا لەو گۆشەیەوە تەماشایەکی دووارۆژی خۆمان بکەین.

بەر لە هەموو شتێك دەبێ بزانین، کاتێك گەلێك یان نەتەوەیەکی ژێردەستەی

وەك کورد ، دەیەوێ خۆی لە بندەستی رابسکێنێ، پێویستە جارێ بزانێ چ دەخوازێ، ئەوجا بەدووای رێیەکدا بگەڕێ بۆ گەیشتنە ئەو ئامانجە. راستە، **نەتەوەی کورد بە گشتی، وەك هەموو نەتەوەیەکی رووی زەوی، دەیەوێ بە ئازادی بژی و سەربەخۆ بێ و هیچی لە خەڵکی دیکە کەمتر نەبێ. ئەمەش ئاواتی راستە خەڵکەکەیە.** بەڵام نەتەوەی کورد ، وەك کۆمەڵگە، خاوەنی ڤین «ارادە» ی خۆی نی یە و رێکخراوەکانی کوردستانن کە دەسەڵاتی جێبەجێکردنیان گرتووەتە دەست و، بە نێوی نەتەوەی کوردەوە قسە دەکەن و، خۆیان بە نوێنەرانی نەتەوەی کورد دەژمێرن. ئەوەی ئاشکرایە ئەوەیە کە رێکخراوەکانی کوردستان تا ئێستە رێك نەکەوتوون لەسەر ئەوەی بۆ چارەسەر کردنی کێشەی کورد چی باشە و چی لە دەست دێ و چ دەبێ بکرێ و کەینێ بکرێ و چ رێ یەك دەبێ بگیرێتە بەر.

هاوولاتە بەڕێزەکان!

ئەم بارە نالەبارەی ئەورۆی کورد ، لە لایەکەوە پێوەندیی یەکی راستەوخۆی بە رەوشی دەروونی ی کۆمەڵگەی کوردەوە هەیە، کە رێ رێ یی و دوودڵی و باوەڕ بەخۆنەکردن و خۆ بەکەم زانینی لای کورد بە گشتی و، لای سەرکردەکانی بەتایبەتی، دروستکردووە. لە لایەکی دیکەشەوە ، ناسنامەی ئاست و جۆری رۆشنبیری ئەوانە پێشان دەدا کە رێکخراوەکانی کورد دەبەن بەڕێوە. چونکە هەر رۆشنبیری یە، کە شێوەی هەڵسووکەوتی تاك و کۆمەڵگە و، دان و ستاندنیان لە گەڵ رووداوەکانی ژیاندا دیاری دەکا.

ئەگەر سەرنجێکی رابردوو بدەین، کە ناچارین بیدەین، دەبینین سیاسەتکارانی کورد و رێکخراوەکانی لە باشوور و لە باکوور و لە رۆژهەڵات و لە رۆژئاوا دا، لە کۆتایی جەنگی جیهانیی دووەمەوە تا پەنجا ساڵ دووای ئەوەش، ئەگەر باسێکی مافی کورد کرابێ، پێیان لە ئۆتۆنۆمی بەولاوە رانەکێشاوە و، زۆر بە تووند و تێژی و بێ ویژدانانە بەربەرەکانێی هەموو ئەوانەیان کردووە، کە وێراویانە دەم لە سەربەخۆیی کوردستان بدەن. جا ئەم رێکخراوانە هەر چەندە بە نێوی کوردستانەوە نێو نراون، بەڵام هێندێك لە کاربەدەستەکانیان لە داگیرکەرانی ترك و عەرەب و فارس توند و تێژتر و بە پەرۆشتر بوون بۆ پاراستنی سنووورە دەستکردەکانی ئەو دەوڵەتانەی کوردستانیان داگیر کردووە. **ئەگەرچی هەر خۆشیان ئەو سنووورانەیان بەکار و کرداری**

ناڕەوای ئیمپریالیستەکان داوەتە قەڵەم. لە گەڵ ئەوەشدا چەپڵەیان بۆ برایەتیی ئاغا و نۆکەرانەی کورد و داگیرکەرانی ولاتەکەی لێ داوە. هەر لە ئەنجامی ئەو ڕۆشنبیریی یە نابابەتانە و ناڕەسەن و خواستراوەشەوە، پشت بەخۆ نەبەستووانە، وەک دەروێشی حاڵ لێهاتوو، سلاوات‌یان لە دیاری رژێمی تێرۆریست و دوژمن بە ئازادی و دوژمن بە کوردی سۆفێت و هاودەستەکانی داوە و، مرۆڤ خۆر و کورد کوژێکی وەک **ستالین** یان بە ڕێبەر و پێشڕەوی گەلان و ڕزگارکەری کورد داوەتە قەڵەم. فەرموو، وەرن گوێ بگرین بزانین دوو هۆنەری ناسراوی کورد **هەژار** و **دڵزار**، کە هەردووکیان تەمەنێکیان لە سیاسەتکاری دا بردووەتە سەر، لە بارەی ستالین و رژێمی سۆفێتەوە چی یان گوتووە:

هەژار دەفەرمێ:

کوردە! دەتەوێ ببی سەربەخۆ؟
هەستە، ڕاپەڕە، ڕووکەرە مۆسکۆ،
درۆ و هەڵاتە سانفرانسیسکۆ،
بڕی ستالین، خۆش بێ چەکوش و داس،
لە ژێر ئیستبداد کوردی کرد خەلاس (٣)

دڵزاریش فەرموویەتی:

ئەرێ ئای ستالین، ستالین، ستالینی بەرز
پێشڕەو و ڕێبەری گەلانی ڕووی ئەرز

هەروەها فەرموویەتی:

ستالین پێشەوایە، بۆ کورد وەک قەڵایە
دەسا هەڵکەن ئالایە، ئەورۆ بەرلین گیرایە

سیاسەتکاران و خوێندەوارانی خۆ بە ڕۆشنبیرزانی کورد، هەڵگری ئەم بیروبۆچوونە بوون. واتە بە پیرۆزدانان و بردنە ئاسمانی ڕێبازی مارکسیێتی. ئەوجا چ مارکسیێتی یەک؟ ئەمانە وەنەبێ چوون مارکسیێتی یان لە سەرچاوەکەیەوە وەرگرتبێ، واتە لە ئەورووپاوە، **چونکە سەرچاوەی مارکسیزم ئەورووپایە، نەک ئەنقەرە و بەغدا و تاران و دیمەشق و باکۆ.** ئەمانە لە باتی ئەوەی بچن، لە

بارودۆخی کۆمەڵگەی ئەوروپایی ئەو سەردەمە بکۆڵنەوە کە **مارکس و ئەنگڵز** تێیدا ژیاون و، **ئەوجا ئەو مارکسیزمە یە بە بیری کورد و بە پێی کۆمەڵگەی کورد چەکوشکاری بکەن و بیگونجێنن لە گەڵ بارودۆخی کوردستان** و، بەو پێیە **«حیزبێکی کۆمۆنیستی کوردستانی»** دروست بکەن، چوون لە باتی ئەمە بیری مارکسیزمی ساختەی سۆڤێتی یان لە دەسکەلا عەرەب و ترک و فارسەکانی مۆسکۆوە وەرگرت، کە ئەمانەش بەدەم مارکسیست و بەکردەوە ئیمپریالیست و شۆڤێنیست و دوژمنی کورد بوون. ئەرێ، ئاوا ئەم مارکسیزمە یە زرکە زرپان کرد بە بەر بزووتنەوەی کوردایەتی دا و، ئەوە بوو پەنجا ساڵ ئەم بیرە تاریکە پووچەڵە، بوو بە قورئانە رەشەی بن هەنگڵی چینی خوێندەوار و سیاسەتکاری کورد و بنەمای رۆشنبیری یان و، ئەمەش راستینەیەکی زۆنە و زۆر شەرم و شوورەیی یە کە ئێمە چاوپێشین لێی و، ئازایانە دانی پێدا نەنێین. **چاوپۆشین لە راستینەی رووداو، خەیانەتە لە میژوو.**

ئێستە تکایە گوێ بگرن بزانن **پارتی دێمۆکراتی کورد** (ئەو دەم هێشتا پارتی دێمۆکراتی کوردستان دانەمەزرابوو)، چۆن دەوڵەتی سۆڤێتی بە ئاڵاهەڵگری سۆسیالیزم دادەنا و، بەرژەوەندیی کوردی دەکرد بە قوربانی بەرژەوەندیی سۆڤێت، ئەوەش بە شایەتیی یەکێك لە دامەزرێنەران و سەرکردە ناسراوەکانی پارتی، بەڕێز **عەلی عەبدولاّ** کە دەڵێ:

«سێ یەمین کۆنگرەی پارتی دێمۆکراتی کورد کە لە ١٩٥٣/١/٢٦ دا لە کەرکووك بەسترا، بڕیاری دا بیری «مارکسیزم لێنینیزم» بکاتە ئیدیۆلۆژی خۆی و، دانی نا بەوەدا کە هەر کاتێك (بەرژەوەندیی) بزووتنەوەی کوردایەتی لە گەڵ بەرژەوەندیی بزووتنەوەی سۆسیالیزم و نێونەتەوەیی جیهان (واتە بەرژەوەندیی دەوڵەتی سۆڤێت! ج. ن) پێچەوانەی یەك وەستان، ئەوا پێویستە واز لە بەرژەوەندیی بزووتنەوەی کوردایەتی بهێنرێ» (عەلی عەبدولاّ: **میژووی پارتی دێمۆکراتی کوردستان**، لە لایەن رێکخراوی پارتی دێمۆکراتی کوردستان لە ئەوروپا بلاّو کرایەوە، مارتی ١٩٧١، ل ٤٩).

ئەز کە ئەم راستی یانە وا بێ پەردە دەخەمە بەرچاو، مەبەستم ئەوە نییە سەر و گوێلاکی کەس بکوتم، یان پاشقوڵ لە کەس بگرم. ئەم قسانە بۆ ئەوە ناکەم کە کای کۆن بەبا بدەم، بەڵکوو دەمەوێ گزی و قزی لە میژوو نەکەم. ئەو شتانەی رووبان

داوە، چاك بن یان خراپ بن، هەموو بەشێکن لە مێژووی نەتەوەکەمان و، ئەزڕێ بە فەرمانی ویژدان و هەستی زیندووی خۆم تۆماریان دەکەم، ئەگەرنا مەبەستم ئەوە نییە بێڕم سەرکردەکانی کورد و خوێندەوارانی کورد هەموو ناپاك و خاین و خۆفرۆشن. نەخێر. سەرکردەکانی کورد، ئەگەرچی هێندێکیان دەوری هەڵپەرستانەیان نواندووە و دەینوێنن، بەڵام ناپاك و سیخور و خۆفرۆش نەبوون و نین. ئەمانە پێیان وابووە و پێیان وایە، ئەو ڕێیەی ئەوان گرتوویانە ڕاستە و، لەم ڕێ یەشدا گەلێك زەحمەتیان کێشاوە. زانا و دیپلۆمات و سەرکردەی کورد، **ئەوڕەحمانی قاسملوو، لە** پێناوی کورد دا شەهید کرا. هەزاران چەپکە گوڵی گەش پێشکێش بە گیانی پیرۆزی بێ. ئەز لە کاتێکدا کە بیری ئەو ڕۆژانە دەکەمەوە کە لە **قوتابخانەی دووانێوەندیی موسەڵلای کەرکووك مامۆستا بووم و شەهید ئەوڕەحمانی قاسملوو** بە دەستێ جلکی چڵکن و جووتێ کڵاشی شڕەوە، بە پێ، ڕێی دوور و درێژی ترسناکی بڕی بوو، هاتبووە لام بۆ باسی یارمەتیدانی حیزبی دێمۆکرات، بە مەبەستی دەرخستنەوەی ڕۆژنامەی **«کوردستان»** کە بە پشتگیریی ئێمەی کوردی نەتەوەیی ی ئەو ڕۆژە، جارێکی دی ژیایەوە (٤)، قەدری خەباتی ئەم کوردە هەڵکەوتووە بەرز ڕادەگرم، بەڵام کە باسی لایەنی باش و کردەوەی چاکی شەهید قاسملوو دەکەم، نابێ چاو لەوە بپۆشم کە **شەهید قاسملوو** ماویەکی ژیانی خۆی وەك ئەندامی حیزبی تووەی ئێرانی سەربە سۆڤێت و دژ بە کورد بردە سەر و، هەتا دووارۆژی ژیانی لە مافی ئۆتۆنۆمی بۆ کورد، پتر نەچوو بەوڵاوە. بێجگە لەوەش، چۆن دەبێ چاو لەوە بپۆشم کە سەرکردەیەکی زانا و ناسراو و جیهان دیتووی وەك **قاسملوو**، هێندە خۆی سووك بکا، لە گەڵ سیخورێکی گچکەی ڕژێمی داگیرکەر بکەوێتە وتووێژ، ئەویش بێ پاسەوان و لە کۆنە خانوویەکی ڤیەننادا، تا نامەردانە بیکوژن و خوێنی ون بکەن. هۆنراوەیەکی فۆلکلۆری کوردی هەیە بە سەر قاسملووەوە دەچەسپێ:

نە شێرێ کوشتی و نە شێرەوانێ هەتیوێك کوشتی، لە لا کۆلاتێ

جا ئێستە ئەگەر ئەمە خۆکەم بینین و خۆ بە بچووك زانین نەبێ و، بەرەی بەرامبەر بە گەورە و زل دانان نەبێ، چی یە؟

مام جەلال و کاك مەسعوود هەر دووکیان دوو سەرکردەی ساده و بێ فیز و بێ

هەوا و خاکین، لە گەڵ هەموو کەسێك ئامادەی هەڵسوکەوتن. خۆ ئەگەر کاربەدەستێکی بیانی گچکە بێتە لایان، ئەوا رێزێکی زۆری لێ دەنێن. بەڵام دەبێ **دەوڵەتێکی زلهێزی وەك ئەمریکا** تکایان لێ بکا، ئەوجا بچن بۆ **واشنتن** و، لەوێ دەست بدەنە دەستی یەك و پێکەوە دابنیشن. بەڕاستی جێی داخە کە کورد براکەی خۆی بە هیچ نازانێ، با براکەشی زانا و ئازا و کار لەدەستهاتووش بێ، چونکە کورد خۆی بە کەمتر دەزانێ لە بێگانە و بە بچووکتر لە داگیرکەرانی ولاتەکەی.

ئەرێ، ئەنجامی ئەم خۆکەم بینیە بوو کە سەرکردەیەتیی هوردەبۆرژوای کورد کەوتە وەرگرتنی ئەم بیروبۆچوونە خواستراوە و، لەوەشەوە **فەریکە مارکسێتی** بوو بە بەرگی بەڵەشەوە چەسپیوی بزووتنەوەی کوردایەتی بۆ ماوەی نیو سەتە و، **بیری سەربەخۆیی ی کوردستان** کە تا کۆتایی جەنگی جیهانیی دووەم درۆشمی سەرکردەیەتیی کلاسیکی کورد بوو، هاتە گۆڕان و بوو بە ئۆتۆنۆمی، کە ئەمەش مانای وایە کە سەرکردەیەتیی هوردەبۆرژوای کورد دەستی لەو مافە هەڵگرت کە کورد نەتەوەیەکی بەزۆر دیلکراوە و ولاتەکەشی بەزۆر دابەشکراوە و کراوەتە کۆلۆنی یەکی ئینتەرناسیونالی و، کوردی کرد بە **«کەمایەتییەك»** و **«برابچووکێکی» داگیرکەرانی خاکەکەی و، دۆزەکەشی کرد بە دۆزی «نێوخۆیی ی» دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان، نەك دۆزێکی کۆلۆنیالیستی ئینتەرناسیۆنال و داخوازیی مافی بڕیاری چارەنووس.** لێرەدا ببوورن کە ئەم باسە دڕێژە پێ نادەم، چونکە لە گەلێك شوێنی دیکەدا بەدوورودرێژی بە رەچەڵەکیدا چوومەتە خوارێ. گوێگری بەڕێز دەتوانێ تەماشای ئەو باسە بکا کە بە کوردی و ئەڵمانی لە بارەی **«گۆڤاری نیشتمان»** و **کۆمەڵەی «ژێکاف»** ـەوە لە ساڵی ١٩٨٥ دا بڵاوم کردووەتەوە، هەروەها ئەو باسەی لە سەر **«گۆڤاری یەکێتیی تێکۆشین»** و بیروبۆچوونی هوردەبۆرژوای مارکسیستی کورددەوە لە ساڵی ١٩٨٨ دا بڵاو کراوەتەوە.

بەڵێ ... ئەم بارە نالەبارە درێژەی کێشا هەتا دەوڵەتی سۆڤێت، پاش حەفتا ساڵ درۆ و دەڵەسە و خاپاندنی ملیۆنان خەڵك، لە پڕ تلیسایەوە و، وەك شێرە بەفرینە توایەوە و، بەناخی زەوی دا چووە خوارەوە. ئەوەش چارەنووسی هەموو دەوڵەتێکی دەستکردە و، نوخشەش بێ لەوانی دیکە، بەتایبەتی دەوڵەتە دەستکردە داگیرکەرەکانی کوردستان. **ئەوجا لە ورگی ئەو سۆڤێتە زلهێزە، ئەم ڕووسیایەی ئەورۆ**

دەرفرتا، کە خەڵکەکەی خەریکە لە برساندا دەمرن. بۆریس یەلتسین یش هەر رۆژە ناڕۆژێك سەرۆك وەزیرێك دەردەکا و یەکێکی دیکە دێنێ و هیچیشیان باری کەوتووی دەوڵەتیان پێ هەڵناگیرێتەوە.

خوێندەواره، گوایە مارکسیستەکان و سیاسەتکارانی کورد، پاش هەرەسهێنانی کەڵەکەترەی سۆڤێت و دەسکەلاکانی لە رۆژهەلاتی ئەوروپادا، سەری لووتیان دای لە بەردی رۆژگار و ئەوجا هەلپەرستانە بایان دایەوە و کەوتنە ڕەخنەگرتن لە یەکێتی سۆڤێت و رژێمی سۆڤێتی و رووبان کردە **بەرەی رۆژئاوا، ئەو بەرەیەی کە تا دوێنێ بە ئیمپریالیست و سەرمایەداری خوێنمژ و بەرەی شەڕ هەڵگیرسێن دایان دەنا**. هێندێکیان زۆر بێ شەرمانە هەموو گۆتارۆی کەوتنی سۆڤێتیان خستەملی **گۆرباچۆفی گوایە «خاین»**، بێ ئەوەی بەدوو ووشە ڕەخنە لە خۆیان و لە پێکهاتەی بیروڕای زرك و زۆڵەکەی خۆیان بگرن کە سالانی سالێ نێوی **کوردستانی سۆریان** نەدەهێنا، نەوەك دەوڵەتی سۆڤیەت، خودێ نەکا، بەداگیرکەر بدرێتە قەڵەم. ئەوەتە زۆربەی گەلانی سۆڤێت گەیشتنە دامەزراندنی دەوڵەتی خۆیان، کورد نەبێ، کە **خاکەکەی ئازەربەیجان و ئەرمەنیەکان لرفیان دا**. پاش ئەوەش، پتر لە جاران، خۆیان بەستەوە بە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستانەوە و، هەر لایەکیان بەلایەکەوە گیرسانەوە، وەك ئەوەی رزگاری ی کورد بەلای داگیرکەرانی کوردستانەوە بێ و، ئێستەش پاش پەنجا سالێ و پاش ئەم هەموو تاقیکردنەوە و ئەزموونە چڕوپڕانە، بە بۆنە و بێ بۆنە ناشکرا دەبێژن کە داوای دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان ناکەن، چونکە دامەزراندنی کوردستان بەلای ئەوانەوە خەیاڵە و هەموو باسێکیان باسی **«یەکێتیی خاك»** ـی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستانە. هەر بە بەونە گوێ رابگرین لە بەڕێزێك کە نێوی **«شەمێران عێزەت»** ە و ئەوەی لە رۆژنامەی **«کوردستانی نوێ»** (چاپی دەرەوە، ژمارە ٥٦ی رۆژی ١٩٩٨/٩/١١) دا فەرموویەتی:

«شەمێران عێزەت» پاش باسکردنی پیلان و نەخشەی بەعەرەبکردنی کورد لە دەوڵەتی عێراقدا، دەنووسێ: «... ئەمەش سوورییونی عێراق دەگەیەنێ لە سەر ئەوەی کە لە ڕاستیدا و بە پێی تێڕوانینی ڕەگەزپەرستانەی، کورد بە میوان دەزانێ لە عێراقدا و پێویستە لەو ناوچانە نەمێنێ کە تێی دا دەژین. ئەم تێڕوانینەش دژی

بیروبۆچوونی برایەتی کورد و عەرەب و خزمەتی یەکپارچەیی خاکی عێراق ناکات کە مەبەستی هەموومانە».

سەیرکەن، ئەم بەڕێزە بۆ برایەتی یەك فرمێسك هەڵدەڕێژێ کە هیچ کاتێك نەبووە و ئێستەش نییە و تا عێراقیش وا بەم شێوەی ئەورۆ بمێنێ ناتوانێ ببێ. ئەم بەڕێزە خەفەت بۆ یەکپارچەیی خاکی عێراقێك دەخوا، کە ئەوەتە بەعس بە هەموو هێزێکی یەوە هەوڵ دەدا بۆی ... **ئەو یەکپارچەیی یەی عێراق، کە ئەگەر نەبوایە نە «ئەنفال» دەبوو و نە هەڵەبجە و زەردیشاوا و بادینان و سەردەشت و گەلێك شوێنی دیکەی کوردستان دەکەوتنە بەر پەلاماری چەکی کیمیایی و، نە شەنگار و کەرکووك و مووسل و مەخموور و خانەقین و کووت دەکران بە عەرەب.** سەرەڕای ئەمەش ئەم بەڕێزە هێندە زات دەداتە بەرخۆی کە بێژێ **«یەکپارچەیی خاکی عێراق ئاواتی هەمووانە»** واتە، هێشتا هەر بە بیروبۆچوونی **«حیزبی پێشڕەو»**، بە نێوی هەمووانەوە قسە دەکا، بێ پرس و را بەکەس.

شایانی باسە کە لەم پەنجا ساڵەی دووایی پڕ لە خاپاندن و سەرلێشێواندن و ڕێ پێبەهەڵە کردنی جەماوەری کورددا، حیزبەکانی کوردستان جاروبار لە بلاڤۆکەکانیاندا باسی **«بڕیاری چارەنووسی کورد»** یان کردووە، بەڵام بەکارهێنانی ئەم مافەشیان هەر بە سنووری ئەو دەوڵەتەوە بەستووەتەوە کە بەشە کوردستانەکەی داگیر کردووە. واتە مافی بڕیاری چارەنووس لە سنووری عێراق، یان دەوڵەتێکی دیکەدا. کە ئەمەش، خۆی لە خۆیدا، گاڵتە کردنێکە بە مافی بڕیاری چارەنووس کە دەبێ بۆ ویستەی گەلی کورد خۆی بە جێ بهێڵرێ. بێجگە لەوەش هەر لە ماوەی ئەم پەنجا ساڵەدا دوو ڕێباز خۆیان لە هێزەکانی دیکەی کوردستان جیا کردەوە، یەکێکیان **ڕێبازی کاژیك** بوو، ئەوی دیکە **ڕێبازی پێ کێ کێ**.

کاژیك هەر چەندە وەك ڕێکخراو لە ١٩٥٩/٤/١٤ دا بڕیاری دامەزراندنی درا، بەڵام وەك بیروبۆچوون و فەلسەفەیەکی رامیاریی و ڕێبازێکی ڕۆشنبیریی و کۆمەڵایەتی لەم کاتە کۆنترە و دەگەڕێتەوە بۆ نێوەڕاستی پەنجاکان و، بنەماکەی لە سەر بنچینەی قوتابخانەیەکی ڕۆشنبیریی کوردی دامەزرا کە لە نێو خەڵکدا بە **«هێزی سێ یەم» (واتە نە پارتی و نە کۆمۆنیست)** و لە نێو هاوبیرەکانی خۆیدا بە **«قوتابخانەی کوردیی سۆسیالیزم»** نێو دەبرا. ئەم قوتابخانەیە لە پڕۆسەی

تۆژینەوەی بیروبۆچوونی سۆسیالیستانە و ڕەخنەگرتن لە ڕژێمی سۆڤێت و هاودەستەکانی هاتە کایە. **بە پێی ئەم قوتابخانەیە تاکە تایبەتکار و سروشتێکی مرۆڤ کە نەمر و جیهانی و گشتگر بێ، تەنێ ئازادییە. جا چونکە ئازادی وەک تەندروستی وایە، دیارە پلە پلە ناکرێ و زۆر و کەمی هەڵناگرێ.** واتە کاتێک ئازادی بوونی هەیە، کە لە شێوەی تەواوەتی دابێ، وەک تەندروستی. **بۆیە هەر کەسێک کەمێک ناتەندروست بێ، نەخۆشە. ئەو کەسەی کەمێکیش ئازاد بێ، دیلە.** کە واتە: ئازادی کاتێک بوونی دەبێ کە لە دۆخی یەکسانی دا بێ. بە کورتی: ئازادی و یەکسانی لە یەک جیا ناکرێنەوە و، هەردووکیان تەواوکەری یەکن، وەک پارچە پارەیەک کە هەر دوو دیوەکەی پێوبستی یەک و تەواوکەری یەکن. جا ئەگەر ئەم بیروبۆچوونە لە بارەی نەتەوەکانی جیهانەوە بخرێتە کار، مانای وایە نەتەوەکانی جیهان کە هەمووبان مافی ئازادیبان هەیە، دەبێ لە بارەی دەسەلاتەوە وەک یەک بن، واتە یەکسان بن، تا ئازادی مانای هەبێ. چونکە ئازادی کەم و زۆری هەڵناگرێ، بۆ وێنە: **تۆ ناتوانی بێڕێت ژنەکەت کەمێ زگی پڕە، چونکە زگ پڕی شتێکە یان هەیە یان نییە، کەموزۆری تێدا نییە. هەروەها ناتوانیت بێڕێت باوکم کەمێک مردووە، چونکە مردن شتێکە یان هەیە یان نییە، کەموزۆری تێدا نییە. کورت و کرمانجی: کاتێک کورد دەتوانێ دەست لە سەربەخۆیی و دەوڵەتی ناسیۆنالی خۆی هەڵبگرێ و، بە ئۆتۆنۆمی ڕازی بێ، کە عەرەب و ترک و فارسیش بە "ئۆتۆنۆمی" ئەو نێوچانە ڕازی بن کە خۆیان لە سەری دەژین. ئەگەر وانەبێ، مانای پلە پلەکردنی ئازادییە، چونکە "سەربەخۆیی" بۆ وان(ترک و فارس و عەرەب) و "ئۆتۆنۆمی" بۆ کورد، مانای نایەکسانییە، واتە نەبوونی ئازادی بۆ کورد و بوونی ئازادییە بۆ وان (ترک و عەرەب و فارس) و، کوردیش دیارە بۆ دیلێتی مل نادا. ئەمەش پۆختەی بیری کاژیکە لە بارەی بابەتی نەتەوەوە.**

جا لە بەر ئەوە، کاتێک کاژیک باسی بڕیاری چارەنووسی دەکرد، لە ئازادییەوە دەستی پێدەکرد، واتە دەنگدانی نەتەوەی کورد بۆ بڕیاردان لەسەر دیاریکردنی دووارۆژی خۆی، کە ئەو بڕیارەش دەبێ لە ئازادیدا بێ و بۆ ئازادی بێ. مەبەست لە دەنگدان لە ئازدی دا ئەوەیە کە جەماوەری کورد نەکەونە ژێر شەوت (تاشیر) و کارکردی هیچ جۆرە گوشارێکی دەروونی، یان تەنی، وەک ترسی تۆڵە لێسەندنەوە،

هەروەها فریودان و ڕێ پێ هەڵەکردن. بێجگە لەوەش ئەو بڕیارەی کە دەدرێ دەبێ هەر بۆ ئازادی بدرێ. جا چونکە ئازادی ناتوانێ دژی ئازادی بێ، واتە دژی خۆی بێ، دیارە مرۆڤی ئازاد بۆی نییە دژی ئازادی خۆی بێ، یان دژی ئازادی کۆمەڵگەکەی خۆی دەنگ بدا. بە کورتی، دەبێ بڕیاری چارەنووس لە لایەن کوردەوە لە دژی ئازادی نەبێ، واتە بۆ یەکسانی بێ. دیارە بە پێی ئەم ڕێبازە هەر بڕیارێك کە لە لایەن کوردەوە بدرێ بۆ نایەکسانیی نێوان کورد و گەلانی دەوروبەری، یان هێنانە پێشەوەی سیستەمێکی دیکتاتۆری و ملهوڕی دژ بە ئازادی، **"ڕەوایەتی"** نابێ. **ڕەوایەتیش بنچینەی هەموو جۆرە مافێکە.**

جا هەتا ئەوهەندازەیەی کە باسەکەی ئێمە پێوەندیی بە بۆچوونی ئەم ڕێبازەوە هەیە لە بارەی چینەکانی کۆمەڵگەوە، ئەوا کاژێك جیاوازیی چینایەتی بە نیشانەی نەخۆشی کۆمەڵگە و نایەکسانیی کۆمەڵگە دادەنا. بەڵام پێی وابوو کە جیاوازی چینایەتی لە ڕێی دیکتاتۆرێتی یەوە، وەك **«دیکتاتۆرێتی پرۆلیتاریا» یان «دیکتاتۆرێتی ئایینی»** لانا چێ، بەڵکوو لە ڕێی دێموکراتی و سەربەستیی ڕادەربڕین و بەرزکردنەوەی پلەی ڕۆشنبیریی یەوە بەرەو نەمان دەچێ. هەر بەڵای کاژێکەوە ــ بەپێچەوانەی مارکسیستەکانەوە کە تەنێ جیاوازیی دەسەڵاتی ئابووری، جیاوازیی چینایەتی دروست دەکا ــ جیاوازیی پلەی خوێندەواری و بنەماڵەیی و زانستیش جیاوازیی چینایەتی دروست دەکا. واتە خوێندەواران و تەکنۆکراتان و بنەماڵە بەگزادە و ئاغاکانیش هەر یەکە چینێکی تایبەتن، وەك چینی سەرمایەدار و چینی هوردەبۆرژوا و چینی دەرەبەگ. هەر بۆ وێنە ئەو دیکتاتۆرانەی کە لە جیهانی سێیەمدا کاربەدەستن، زۆربان کوڕە هەژار و بەلەنگاز بوون و، پاش ئەوەی چوونە بەر خوێندن، توانیان دەسەڵاتی کۆمەڵایەتی پەیدا بکەن و، هێندێکیشیان لە ڕێی کوودەتای سوپایی و هێندێکیشیان لە ڕێی حیزبێنەوە بوونە فەرمانڕەوا و میری سەربڕ. **سەددامی عێراق و عومەرولبەشیری سوودان و مەلا عومەری ئەفغانستان و خامنەیی ئێران و دەمیرێلی ترك و زیائولحەقی پاکستان و ساداتی میسر**، چەند نموونەیەکی کەمن بۆ ئەمە.

ئەو نموونانە لە ئەوروپاش زۆرن. بۆ وێنە **گێرهارد شرۆیدەر** کە دەسنیشانکراوی کانسلەری ئەڵمانیایە (٥) وەك کوڕی کرێکارێکی هەژار لە دایك بوو، باوکیشی لە

جەنگی جیهانیی دووەمدا کۆژرا، دایکی گێرهارد کوپەکەی بە کارەکەرێتیی مالأن بەخێو دەکرد، گێرهارد چووە قوتابخانە و کەوتە خوێندنی زاگون «قانوون» و چووە نێو حیزبی سۆسیال دێمۆکراتەوە و پلە پلە لە حیزبدا سەرکەوت تا لە رێی حیزبەکەیەوە ئەورۆ بووە بە یەکەمین کەسایەتیی دەوڵەتی ئەڵمانیا.

جا وەک دەزانن، **کاژیک وەک رێکخراوە**، لە پاش هەرەسهێنانی شۆرشی ئەیلوول نەما، بەڵأم **وەک رێباز**، کە بە رێبازی نەتەوەیی ناسراوە، جێی خۆی لە نێو فراوانترین جەماوەری کورددا کردووەتەوە و، ئەوەتە تەنانەت حیزبەکانیش باسی **رێبازی نەتەوەیی** دەکەن و، بە راستترین رێبازی دەزانن بۆ گەیاندنی کورد بە ئامانجەکانی، ئەگەرچی بەکردەوە نایخەنە کار. شایانی باسە مەبەست لە زاراوەی **«نەتەوەیی» ــ «قەومی یەت» ــ یان «ناسیۆنالیزم» ــ نییە، بەڵکوو نەتەوەیی مانای بیروبۆچوون و سیاسەتکردنێکە کە پڕ بە پڕی بەرژەوەندیی هەموو نەتەوە بێ، نەک بۆ بەرژەوەندیی یەک کەس، یان یەک بنەماڵە، یان یەک حیزب، یان یەک هۆز، یان یەک نێوچە. بیری نەتەوەیی بیرێکی گشتگرە و دژی تیرەگەری و نێوچەپەرستی و رەگەزپەرستی و حیزب حیزبێنە و بنەماڵە پەرستییە.**

ئەمە کاژیک بوو، هەرچی پێ کێ یشە، ئەوا لە سەرەتای دامەزاندنییەوە (لە ۱۹۷۷/۱۱/۲۷ دا) بیست ساڵێک لەمەوبەر و، هەتا دوو سێ ساڵی پێش ئەورۆ، هەر باسی سەربەخۆیی کوردستانی دەکرد و، زۆرتریش بۆ کوردستانێکی کۆمۆنیستی هەوڵی دەدا، بێ ئەوەی خۆی بە یەکێتیی سۆڤێت یان چین یان مەڵبەندێکی دیکەی کۆمۆنیستییەوە ببەستێتەوە و پڕۆپاگەندە بکا بۆی.

پێ کێ بە هۆی هەڵگرتنی درۆشمی سەربەخۆیی بۆ کوردستان و خەباتی سەخت و قوربانیدەرانەی لە پێناوی بەرزکردنەوەی رادەی هەستی خۆبەکورد زانین دا، لە لایەن جەماوەری باکووری کوردستان و کوردی ئەوروپاوە، بەتایبەتی ئەڵمانیا رێز و قەدرێکی زۆری بۆ خۆی پەیدا کرد. هێندێک هەڵەی گچکە و هێندێک هەڵەی زلی پێ کێ بوونە هۆی بیانوودان بە دوژمنانی و گەلێک زیانیان پێگەیاند. لە گەڵ ئەوەشدا پێ کێ وەک بەهێزترین و دەسترۆشتووترین حیزبی کوردستانی هەرما و توانی خۆی لە هێندێک کەسایەتیی و هێندێک سیاسەتکارانی دەوڵەتانی رۆژهەڵأتی و رۆژئاوایی نێزیک بکاتەوە، بەڵأم گۆرینی ستراتیژی حیزبەکە لە

سەربەخۆیی کوردستانەوە بۆ فیدەرالی و لە فیدەرالیشەوە بۆ ئۆتۆنۆمی و، ئەوجا بۆ مافی ناسیۆنالّ لە سنووری دەوڵەتی ترکدا و، گۆڕینی پارلەمانەکەی لە بڕۆکسل **لە "پارلەمانی هەموو کوردستان لە دەرەوەی وڵات" هوە بۆ "پارلەمانی باکووری کوردستان"** هەروەها تونـد و تێژی نواندن بەرامبەر هەموو بەرهەڵستەکەرێك و ڕەخنەگرێك و تەنانەت دەستوەشاندن لێبیان، ئەمانە هەموو بەبارێکی زۆر خراپەدا بۆ پێ کێ شکاونەتەوە.

جا ئەگەر پەیمانی واشنتن سەربگرێ و پارتی و یەکێتیی پێکەوە حکوومەتی هەرێمی کوردستان دروست بکەن و پێ کێ و پارتی و یەکێتیی هەوڵی ڕێککەوتن لە گەڵ یەك نەدەن و، شەڕ و بەیەکدادان دەست پێ بکاتەوە، ئەوا پێ کێ زەربەی توندی بەردەکەوێ و بەرژەوەندیی کوردیش بەجارێ دەکەوێتە مەترسییەوە. (٦)

دەمێنێتەوە ئەو بڕیارەی کە پارلەمانی هەڵبژێردراو لە لایەن ٢ ملیۆن کوردی هەرێمی ناسایش هوە لە ڕۆژی ١٩٩٢/٥/١٩ دا، دای بۆ چارەسەرکردنی کێشەی ڕامیاریی کورد لە عێراقدا لە سەر بنچینەی فیدەرالی. ئاشکرایە کە بڕیاردان بۆ فیدەرالیزم لە دەسەلاتی خەڵکی بەشێکی دەوڵەتێکدا نییە. چونکە فیدەرالیزم کاتێك دادەمەزرێ کە هەموو خەڵکی نێو دەوڵەتەکە دەنگی بۆ بدەن و، دەوڵەتەکە ئەو سیستەمە پەسند بکا. بێگومان هەر وەك لە ئێستەوە دیارە، عەرەبەکانی عێراق بە فیدەرالیزم ڕازی نابن و، ئەمەش بە ئاشکرا و بە دەنگی بەرز دەبێژن و نایشارنەوە. لە بەر ئەوە بڕیاردانی پارلەمانی کوردستان بۆ فیدەرالیزم بێ ئەنجامە. ئەمە بێجگە لەوەی کە فیدەرالیزم، ئەگەر لە سنووری دەوڵەتێکدا بخرێتە کار، شتێکی هەروەك ئۆتۆنۆمی وایە. تەماشەی ئەڵمانیا بکەن وەك نموونە، ئەوسا تێدەگەن کە ئەم جورە فیدەرالیزمە لە سنووری دەوڵەتی عێراق و دەوڵەتە داگیرکەرەکانی دیکەی کوردستاندا لە خەون و خەیاڵ بەولاوە هیچی دی نییە. جا ئێستا یەك ڕێ دەمێنێتەوە بۆ ڕێزگرتن لە بڕیاری پارلەمانی کوردستان لە هەرێمی ناسایشدا، ئەویش ئەوەیە کە پارلەمانی نوێ کاتێ هەڵبژێردرایەوە لە ساڵی ١٩٩٩دا ـ وەك پێشبینی کراوە ـ **داخوازیانی سەربەخۆیی هەرێم بکا، لە کاتێکدا کە عێراق نەیەوێ ببێتە «دوو کۆماری فیدەرالی»، هەریەك خاوەنی نوێنەری خۆی لە کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکاندا و،**

هەریەك خاوەنی سوپای خۆی. خۆ ئەگەر ئەمەش نەکرا، ئەوا با پارلەمانی کوردستان بڕیار بدا کە **«هەرێمی ئاسایش» ببێتە پرۆژێکتۆراتێکی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان.** ئەمەیان هەزار جار باشترە لەوەی کورد بچێتەوە ژێردەستی **سەددام،** یان عێراق، ئەوجا هەر عێراقێك دەبێ با ببێ.

بە سەرنجدانی ئەم باسەی تا ئێستا پێشکێش کرا، دەردەکەوێ بۆمان کە کورد خۆی ئەورۆ لە بەردەم بارودۆخێکدا دەبینێ کە دۆزەکەی هاتووەتە سەر دۆزی ئۆتۆنۆمی، یان شتێکی وەك ئۆتۆنۆمی، واتە کێشەیەکی نێوخۆیی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان، نەك کێشەیەکی ئینتەرناسیۆنالی نەتەوەیەکی چل میلۆنی نیشتمان داگیرکراوی ماف پێشێلکراو. بەکورتی: درۆشمی راستەقینەی حیزبەکانی کوردستان لە گەڵ گۆڕەپانی رامیاری لەم پەنجا ساڵەی دووایی دا بە موو نەهاتووەتە گۆڕان، ئەگەرچی جیهان بەنێزیکە لە هەموو لایەکەوە گۆڕاوە، بەڵام کورد بەدەست سەرلێشێوان و دووڵی و خۆکەم بینینەوە دۆشی داماوە.

بەڕێزینە

ئەوانەی نووسینەکانی منیان خوێندووەتەوە و شارەزای بیروبۆچوونی منن، دەزانن کە ئەز لەم ٢٥ ـ ٣٠ ساڵەی دووایيدا زۆرتر هەوڵمداوە رۆنی بکەمەوە کە ئۆتۆنۆمی بۆ کورد خەون و خەیاڵە. نەك هەر لە بەر ئەوەی دەسکەوتنی زۆر زەحمەتە، چونکە ئۆتۆنۆمی بەرهەمی سیستەمی دەوڵەتێکی دێموکراتی ئازادیخوازە کە بەشێك لە دەسەڵاتی نێوەندیی (مرکزی) خۆی دەداتە دەست پارچەیەك لەو دەوڵەتە، بەڵام ئەو دەوڵەتانەی کوردستانیان دابەشکردووە هەموو رژێمی دیکتاتۆرین و هیچ رژێمێکی دیکتاتۆریش ئامادە نابێ دەست لە هیچ بەشێك لە دەسەڵاتی خۆی هەڵبگرێ، جا ئەو دەسەڵاتە دەرەکی بێ یان نێوخۆیی بێ، ئەوە هەر یەکە، مەگەر لە ژێرباری زۆری گوشاردا. بەڵام مەسەلەکە هەر لێرەدا ناوستێ، **چونکە لەوانەیە داگیرکەرێکی کوردستان لە بارودۆخێکی تایبەتیدا دان بە «ئۆتۆنۆمی» دا بنێ، بەڵام هەرکاتێك هەل هەڵکەوت بۆی، دەیسڕێتەوە. تاقیکردنەوەی فەرماندارێتیی کوردستان بە سەرۆکایەتیی شێخ مەحمود کە جۆرە دەوڵەتێکی ئۆتۆنۆمی دار بوو،** کۆلۆنیالیستەکانی بریتانیا دابوویان، ئەوە بوو هەر لە لایەن بریتانیاوە وەرگیرایەوە. **کوردستانی سۆر** کە دەوڵەتی دیکتاتۆری سۆڤێت

دابـووی، لـه لایـەن ستـالینی تێـرۆریستـەوە هەڵوەشـێنرایەوە و بـەخشرا بە ئازەربیـە فاشیستەکـان. ئۆتۆنۆمی باشـووری کوردستان، کـه بەپێی ڕێککەوتننامـەی ١١ی مـارتی ١٩٧٠ بەعسـیـه عـەرەبەکـان دابوویان، هەر لە لایەن بەعسـیـەکـان خۆیانەوە هەنگاو بە هەنگاو وەرگـیـرایەوە و دەفن کـرا. هـۆی ئەمـەش ئەوەیـه کـه **ئۆتۆنۆمی لەوانەیە دەست بکەوێ، بەڵام لە سنووری دەوڵەتێکی ملهـــوڕ و دیکتـــاتۆردا ناپارێزرێ و راناگیـرێ**. چونکه کـورد دەسـەڵاتی سوپایی و هێـزێکی دەستـوەشـێنی وای نییـه کـه ئەو ئۆتۆنۆمییـه بپارێزێ. کۆمـارێکی ئۆتۆنۆمی داریش مـافی ئەوەی نییـه، وەك دەوڵەتێکی سەربەخۆ ببێتە ئەندامی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان، تاکوو بتوانێ داوا لە ئەنجومەنی زێرەوانی نێونەتەوەیی بکا ببپارێزێ. ئەمە بێجگە لەوەی کە هەرێمێکی ئۆتۆنۆمی داری کـوردستـان، لە سنووری دەوڵەتانی عـەرەب و ترك و فـارس دا، تـەنانەت ئەگـەر ئەو دەوڵەتانە دێمـۆکراتیش بن، کـه نـابن، ئەوا هەرێمـه ئۆتۆنۆمی دارەکه بەرە بەرە پڕ دەبێ لە عەرەب و ترك و فارس و لە سەرخۆ و، بە پێی پێـویستی یە ئابوورییەکـان، دێمـۆگرافی نێوچه کـوردییـەکه دەگـۆڕدرێ و، ئەو دەمـه جیابوونەوەی زۆر زەحمـەت دەبێ.

کـه واتـه یەکـەمـین هەنگاو بەرەو ئامـانج ئەوەیە، کـورد جـارێ لە سـەر ئەوە ڕێکبکەون کە چییان دەوێ. خۆ ئەگەر مەبەست ئۆتۆنۆمییە، ئەوا هەرکەس بچێتەوە مـاڵی خـۆی و، چاوەڕوانی ئەوە بکا تا ئەم دەوڵەتانە دەبنە دەوڵەتی دێمـۆکـراتی، ئەوجا هەوڵی ئۆتۆنۆمی بدرێ. بەڕاستی نـەك هەر حەیف و مخابنە کە بۆ ئۆتۆنۆمی ئەم هەمـوو قـوربانییە بدرێ، بەڵکوو نابەرپرسیاری و بگرە تاوانباریشە بەرامبەر جەماوەری کورد کە نابێ درێژەی پێ بدرێ.

لەوانەیە هەبن بڵێن کە حیزبەکانی کوردستان ناتوانن باسی سەربەخۆیی بکەن، چونکه هیچ لایەك لە نێوچەکە و لە جیهـاندا بە سەربەخۆیی کوردستان رازی نابێ. ئەم بیانووە هەتا هەندازەیەك ژیربێژانە دیارە، بەڵام ئەو پرسیارەی لێرەدا دێتە گۆڕێ ئەوەیە، ئایە ئێمە دەبێ چاوەڕوانی ئەوە بکەین کە خەڵك، بە تایبەتی داگیرکەرانی کوردستان، بێن باسی سەربەخۆیی ولاتەکـەمـان بکەن و، هەوڵ بدەن بۆی، ئەوجا ئێـمـه زات بکەین باسی بکەین؟ یان ئەوەی ئێـمـه خـۆمـان داوای سـەربەخـۆیی وولاتەکەمان بکەین و تێبکۆشین بۆی و بیکەین بە ماڵ بەسەر خۆمانەوە و بیبەینە

مێشکی خەڵکەوە کە ئەم داخوازییە شتێکی ئاسایی و رەوایە؟ لە گەڵ ئەمەشدا ئەگەر بێژین حیزبەکانی کوردستان لەبەر هەر هۆیەك هەیە با ببێ، ناتوانن، **ئەی خۆ دەتوانن باسی بڕیاری چارەنووس بکەن، بێ ئەوەی مەرج دابنێن بۆی**، یان ببەستنەوە بە سنووری دەوڵەتێکەوە لە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان. بڕیاری چارەنووس پرنسیپێکی نێونەتەوەییە و کەس ناتوانێ بە ئاشکرا لاری هەبێ لێی. کە ئەمان باسی بڕیاری چارەنووسیان کرد، ئەوجا هەر لایەنە دەتوانێ بەجۆرێك لێکی بداتەوە وەك خۆی دەیەوێ. خۆ حیزبەکان ئەمەیان لە دەست دێ و دەشبێ بیکەن. چونکە ئەگەر نەیکەن، ئەوا دیارە رەنجی کورد و رەنجی چەند ساڵەی خۆشیان بەفیڕۆ دەدەن. شتێکی دیکەش هەیە پێویستە بێژم، باشە، وا ئەوان ناتوانن باسی سەربەخۆیی کوردستان بکەن، خۆ ئەوەیان لە دەست دێ کە **«پاکانە»** بۆ خۆیان نەکەن کە داوای دەوڵەتی کوردستان ناکەن، وەك دەوڵەت دروستکردن بۆ کوردی خاوەن مێژووی چەند هەزار ساڵە و لە سەر خاکی خۆی ژیاو تاوان بێ و ئەمان «بێز» بکەنەوە لێی. پێ دەچێ بێژن، باشە ئەگەر هاتوو پرسیار کرا لێمان لە بارەی «دەوڵەت» دروستکردنەوە، ئەوسا چی؟ باشە ئەگەر هاتوو یەکێك پرسیاری کرد لێیان، ئایە حیزبەکەیان داوای سەربەخۆیی کوردستان دەکا یان نا، پێی بێژن کە سەربەخۆیی کوردستان بڕیارێکی چارەنووسانەیە و ئەوەش بە دەست نەتەوەی کوردە، نەك بەدەست یەك حیزب و ئەم بڕیارە دەبێ دابنرێ بۆ نەتەوەی کورد. راستییەکەشی هەر وایە. حیزبێك هەر چەندە جەماوەری زۆر بێ و پان و پۆڕ بێ، ناتوانێ ببێ بە نوێنەری چل ملیۆن کورد و بە نێوی کوردەوە بڕیاربدا.

لەبەر ئەوە دەبێ حیزبەکان و کۆمەڵەکان و رێزیازەکانی کوردستان بە زووترین کات لە کۆنگرەیەکی نەتەوەییدا ساخی بکەنەوە چییان دەوێ و بە تەمای چین، تا ئەوەش ساخ نەکرێتەوە، قسە لە ڕێ و شوێن ناکرێ بۆ گەیشتنە ئەو ئامانجە.

ئەمە یەکەمین هەنگاوە کە دەبێ حیزب و رێکخراوەکانی کوردستان و کورد بینێن. دووەمین هەنگاویش کە تەواوکەری هەنگاوی یەکەمە، ئەوەیە کە حیزبەکان و رێزیازەکان هەموویان خەریکی کاری رامیاریی بن. واتە دەست لە کاری سوپایی و پێشمەرگەیەتی و گێریلایەتی بکێشنەوە.

کۆتایی سەتەی بیست، وەک سالّەکانی پەنجاکان و شەستەکان و تەنانەت حەفتاکانیش نییە. لەو سەردەمانەدا دەتوانرا بە **هێزی پێشمەرگەیەتی (لێدە و راکە)** گەلێك دەسکەوتی سوپایی بهێنرێتە دەست. ئەوڕۆ تەکنیکی سوپایی زۆر پێشکەوتووە و، شەڕ شەڕی ئازایەتی و ڕۆستەمی نییە، بەڵکوو شەڕی تەکنیکە. ئەوی ئەو تەکنیکەی نەبێ و پێی هەڵ نەسووڕێ، ئەوا شەڕ دەدۆڕێنێ. لە شەستەکاندا کە سوپای ڕزگاری کوردستان بە ڕێبەری **بەهەشتی سەرۆك بارزانی** کەوتبووە کار، لەوانە بوو گەلێك سەرکەوتن بهێنێتە دەست، ئەگەر هێزە ڕامیارییەکانی کوردستان لە نێوخۆیاندا یەکگرتوو بوونایە و، هێندێکیان بە فڕوفێڵی دوژمنی داگیرکەر هەڵنەخڵەتانایە و نەچوونایەتە پاڵی و، هەروەها لە سەرکردایەتیی بارزانی دا مرۆڤی خراپ و دووڕوو و دووزمان و هەڵمەتە کاسە و ئاژاوەگێڕ و ڕا لە ڕا هاندەر نەبوونایە و، شۆڕشیش هەموو گیانێکی بە یارمەتیی دەڕەوە نەبووایە و، پشتی بە خۆی و بە دەسەڵاتی ماکی و میناکی خۆی ببەستایە. بەڵام ئێستە ئەوە بووە بە مێژوو و، لێرە جێی ئەو باسە نییە. ئەوەی پێویستی بە گوتنە لێرەدا ئەوەیە، تاقیکردنەوەی ئەم چل سالّەی دووایی کە شەڕی پێشمەرگەیەتی لە گەلێك لای کوردستاندا هەڵگیرساوە و درێژەشی هەیە، دەری خست کە کورد لە باری سوپاییەوە زۆر دووا کەوتووە، وێنەیەکی ئەم دووا کەوتنەش ئەمەیە، ئەوەتە کورد لەم ماوە دوور و درێژەدا کە حیزبەکان سەریان کردووە بە کۆشی گەلێك دەوڵەت و ڕژێمدا، کەچی تا ئەوڕۆ نەیانتوانیوە نەك هەر تاکە یەك فڕۆکەوان، یان بەکارهێنەری چەکی قورس پەروەردە بکەن، بەڵکوو فیشەکێکیشیان پێ دروست ناکرێ. **لە کاتی پەلاماردانی هێزەکانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران بۆسەر پێگە (پادگان)ی مەهاباد و دەست گرتن بەسەر گەلێك چەکی قورس دا، دەرکەوت کە کادری سوپایی نەبوو ئەو چەکانە بەکار بهێنێ. ئەم داماویبە لە بەهاری ساڵی ١٩٩١ دا جارێکی دی ڕووی دایەوە، بەڵام ئەمجارە لە باشووری کوردستاندا دووبارە بووەوە،** کاتێ کە **ڕاپەڕینی خەڵکی باشوور** ڕێی کردەوە بۆ دەستگرتنی جەماوەر بەسەر چەکی قورسدا، وەك تۆپی دوورهاوێژ و تەنانەت فڕۆکەی جەنگی لە کەرکووك و سلێمانی و هەولێر. ئەوەبوو لە بەر بێ کادری هێندێك لەو چەکانە سووتێنران و شکێنران و هێندێکیشی لە کاتی گەلڕەوەکەی خەڵکی باشووردا بە جێمان و جارێکی دی کەوتنەوە دەست لەشکری

عێراق. لێرەدا شتێکم دێتەوە بیر کە لەو کتێبەدا خوێندمەوە کە بە نێوی "**مۆساد لە عێراق و دەولەتەکانی دراوسێیدا، هەرمسەینانی ئاواتەکانی کورد و ئیسرائیل**" باسکراوە. ئەم کتێبە لەلایەن «**شلێمۆ نەکدیمۆن**»ەوە نووسراوە کە یەکێکە لە شیکەرەوە سیاسیە یەکانی ئیسرائیل و یەکێکە لە بەرێوەبەرانی رۆژنامەی "**یەدیۆت ئەهارۆنۆت**". کتێبەکە بە زمانی عیبیری نووسراوە و لە لایەن **پەدر عەقیلی** (بدر عقیلی) ـیەوە کراوە بە عەرەبی و لە **عەممان (ئەردەن)** لە لایەن "**دارالجلیل**"ـەوە لە ١٩٩٧ دا چاپکراوە. نووسەر دەڵێ: «**کوردەکان نەیانەتوانی نەخشەی سوپایی بخوێننەوە. لە نێو سوپای پێشمەرگەیەتی سەرۆک بارزانی دا تاکە یەک ئەفسەر هەبوو کە بتوانێ نەخشەی جەنگی بخوێنێتەوە، ئەویش عەقید روکن ئەزیز رەشید ئەکرەیی (عزیز عقراوی) بوو. هەروەها دەڵێ «کورد ئازا و شەرکەرن بەڵام لە تەکنیکی شەڕ بێ ئاگان.**»

ئەڵێ ..ی زۆری و بۆری چەکدارانی کورد هەر لە سەرەتای شۆرشی ئەیلوولەوە کە لە ٩ یان ١١ی ئەیلوولی ١٩٦١ەوە دەستی پێکرد و هەتا ئەورۆ درێژەی هەیە، گەلێک گێرە و کێشەی بۆ حیزبەکانی کوردستان دروستکردووە. راکردنی زۆرکەس بۆ نێو پێشمەرگە، نەک هەر خزم و کەس و کارەکانی راکردووەکانی تووشی گرتن و شکەنجە و کۆچ پێدان و نان بڕین و راگواستنەوە کردووە، بەڵکوو حیزبەکانی کوردستانیشی ناچار کردووە کە پتر چاوەڕوانی دەستی داگیرکەرانی کوردستان بن بۆ مسۆگەرکردنی نان و جلک و چەک و تەقەمەنی و خزمەتی پزیشکی بۆ پێشمەرگەکانیان. **لە بەر ئەوە هەتا هێزی چەکداری کورد بەو شێوەیەی ئێستەی بێ و، جیا نەکرێتەوە لە حیزبەکان و نەکرێتە هێزێکی سەربەخۆی رێک و پێکی نەختوپوخت، بە سەرکردەیەتی ئەفسەر و فەرمانداری سوپایی راستەقینە کە تەکنیکی سوپایی یان خوێندبێ و، بە بیروبۆچوونێکی نەتەوەییەوە بجوڵێنەوە، ئەوا هێزی چەکداری کورد هیچ سوودێکی نابێ، بەڵکوو زیانیشی دەبێ. بەتایبەتی هەر کۆمەڵە پێشمەرگەیەکی سەر بە حیزبێک دێتە بەکارهێنان و دەخرێتە دەستوەشاندن لە دژی پێشمەرگەی حیزبێکی دیکە و دەکرێتە تەڵاشی خۆشکردنی ئاگری شەڕی براکوژی.**

هەر لەم بوارەشدا بە پێویستی دەزانم ئاماژە بۆ راستییەک بکەم، ئەمەش

ئەوەیە کە کێشەی کورد راستە لە بنەڕەتدا کێشەیەکی رامیارییە و کورد خۆشیان هەروای تێدەگەن و تێی گەیشتوون، بەڵام داگیرکەرانی کوردستان بە کێشەیەکی رامیاری نازانن، بەڵکوو بە کێشەی یاخی بوون و هەڵگرانەوە لە رووی دەوڵەت و بە جەردەیی دەدەنە قەڵەم و، زۆر بێشەرمانە بە «تێرۆریزم» سی دادەنێن و، لە ڕێی بەکارهێنانی زۆرەوە چارەسەری دەکەن، واتە کردوویانەتە کێشەیەکی سوپایی. لێرەدا دەمەوێ بەرپەرچێکی ئەو قسەیەش بدەمەوە کە لە نێو کورددا باوە کە گوایە «کورد هیچ کاتێك بەشەڕ نەیدۆڕاندووە و، هەر لە گۆڕەپانی رامیاری دا دۆڕاندوویەتی.» ئەم قسەیە درۆ و پووچەڵ و چەواشە کەرانەیە، کورد بە زۆری لە مەیدانی شەڕدا دۆڕاندوویەتی، هەر کاتێکیش لە مەیدانی جەنگدا پێشڕەوی کردبێ، ئەوا دوژمنەکانی ناچاربوون بە راست بێ یان بە درۆ، سەر بۆ هێندێك لە داخوازییەکانی شۆڕ بکەن. سەرکەوتنی کورد لە شەڕی چیای هەندرێن و کۆڕەك دا لە مانگی گولانی سالی ١٩٦٦ دا ـ ئەو شەڕەی کە سوپای عێراق هەر لە باپشتیان(بافستیان) ی نێزیك دیانە ١٩٩٦ لاشەی سەربازەکانی ناشت و لە ١٩٦٥/٤/٤ ەوە تا ١٩٦٦/١/١٧ شەش هەزار سەربازی عێراق لەوانە ١١٥ ئەفسەر کوژران، وای لە حکوومەتی عێراق کرد بە سەرۆکایەتی مامۆستا ئەورەحمان بەزاز (عبدالرحمان البزاز) کە لە ١٩٦٦/٦/١٥ دا کۆنفرانسێکی رۆژنامەیی بگرێ و بەزاز بە دەمی خۆی بێژێ: «عێراق هەر ولاتی عەرەب نییە، ولاتی عەرەب و کوردە» (رۆژنامەی «العرب» ژمارە ٦٠١، بەغدا ١٩٦٦/٦/١٦، بەڵام هەر ئەو بەزازە بەرێزە پاش چەند مانگێك دووای ئەوە، پاش ئەوەی شەڕ وەستێنرا و رژێمی عێراق تیشکی کەسکی لە مۆسکۆوە بۆ هات، بۆ یارمەتیدانی عێراق بە چەك و، بەزازیش لە سەر کار لابرا لە لایەن ئەفسەرە ناسیۆنالیستە عەرەبەکانەوە، هەر ئەو بەزازە گوتی: «ئەو مافانەی ئەو بەڵێنی دانی بە کورد داوە، پرۆگرامی حکوومەتەکەی وی بوون، حکوومەتێکی دی کە پاش ئەو هاتووەتە سەرکار، دەرویستی (ملتزم) ئەوە نییە ئەو پرۆگرامە جێ بە جێ بکا» (التاخي» ژمارە ٦٢ سالی (١) بەغدا ١٩٦٧/٧/٢). هەروەها سەرکەوتنی پێشمەرگەی کورد بە سەر لەشکری تاوانباری عێراقدا لە زستانی ١٩٦٩/١٩٧٠ دا، رژێمی بەعسی عێراقی ناچار کرد، دان بە «مافی ئۆتۆنۆمی کوردستانی عێراق» دا بنێ کە تا ئەو دەمە بەعس وشەی کوردستانی بە

سەردەمدا نەدەهات. هەر دووای ئەو رێککەوتنە بەعسی یەکان کەوتنە وەرگرتنەوەی ئەو مافانە. **جارێك بە هەوڵدان بۆ کوشتنی سەرۆك بارزانی و جارێك بە چوونە مەکۆوە بۆ ئیدریسی کوڕی** و، هەتا ئەوەی لە بەهاری ١٩٧٤ دا شەڕیان تازە کردەوە و، بە هەرەسهێنانی شۆرش لە بەهاری ١٩٧٥ دا، ئۆتۆنۆمیش هێدی وەك رێککەوتننامەکە گۆڕی ون بوو.

جا وەك لەمەو بەر گوتم، **حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران**، پاش شۆرشی ئیسلامی دەستی گرت بە سەر **پێگەی مەهاباد** دا و گەلێك چەکی قورسی دەستکەوت و ژمارەیەکی زۆر شەرکەری لە دەور کۆبووەوە و، بۆ ماوەیەك تەنگیان بە رژێمی خومەینی هەلچنی. رژێمی خومەینی ناچار بوو بکەوێتە باسی **«خودگەردانی» واتە (خۆگێڕان)**، بەڵام کە حیزبی دێمۆکرات لە ئەنجامی شەڕی نێوخۆیی نێوان دێمۆکرات و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان و پارتی دێمۆکراتی کوردستانی عێراق و هەڵوێستی دوژمنانەی حیزبی تووده و دەستێوەردانی دووزمانانەی **«فەدای یانی خەڵك» (فداییان خلق)**، حیزبی دێمۆکراتی کوردستان لە باری سوپایی یەوە بێ هێز بوو، ئەوسا باسی **«خۆگێڕان»** یش پێچرایەوە. لێرەدا دەبێ ئەو راستییەش بخەینە بەرچاو کە سەرکەوتن لە مەیدانی چەکداری دا یارمەتییەکی گەورەیە بۆ سەرکەوتن لە مەیدانی رامیاری و دیپلۆماسێتی دا. چونکە بەرەی سەرکەوتوو پتر قسەی دەڕوا لە بەرەی ژێرکەوتوو. هەر لەبەر ئەوەشە داگیرکەرانی کوردستان دەیانەوێ **بەهێزی چەك** بزووتنەوەی کوردایەتی سەرکوت بکەن و ناچنە ژێرباری دیالۆگ (وتووێژ)ـەوە، چونکە دەزانن بەشەڕ هەموو کاتێ دەرەقەتی کورد دێن. **ئەوەش دەزانن کە رازی بوون بە وتووێژ لە گەڵ کورد، بەمانای داننانە بە بوونی دۆزی کورددا وەك هێزێکی لە وتووێژدا بەشداربوو بەرامبەر بە خۆیان.** دیارە کە وابوو، ئەوڕۆش نەبێ، سبەینێ ناچار دەبن مافێك بۆ کورد دەستنیشان بکەن. شەهیدکردنی زانا و سیاسەتکاری کورد **ئەوڕەحمانی قاسملوو** لە سەر مێزی وتووێژ، بەڵگەیەکی گەشە بۆ راستی ئەم بۆچوونە. **کە واتە داگیرکەرانی کوردستان وتووێژیان ناوێ، تا ناچار نەکرێن بە وتووێژ کردن. لەبەر ئەوە پێویستە کورد هەوڵی ئەوە بدا ئەم دەوڵەتانە ناچار بێن بە وتووێژ کردن لە گەڵ کورد وەك لایەنێك لە کێشەکەدا.** بەڵام وتووێژ نەك بە دزی و

فزی و لە چاوگە خانوویەکی شاری ڤیەننا، یان پێتەختەکانی داگیرکەراندا، ئەوەی سەرکردەیەکی کورد لە گەڵ سیخورێکی تاوانباری دەوڵەتێکی داگیرکەردا بکەوێتە چرپە چرپ، بەڵکوو وتووێژ دەبێ بە تاشکرا لە نێوان سەرکردایەتیی هەردوو لادا بێ و بە بەشداربوونی چاودێرە ئینتەرناسیۆنالییەکان و گەرەنتی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان و، بە نووسینی ڕەسمی بێ (٧). جا چونکە دەسەلاتی سوپایی کورد ئەوڕۆ بایی ئەوە نییە بە زۆر داگیرکەرانی کوردستان ناچار بکا بکەونە وتووێژی لەم بابەتەی باسمان کرد، پێویستە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کورد ڕێ یەکی دیکە بدۆزێتەوە و بیگرێتە بەر بۆ گەیشتنە ئەم ئەنجامە. ئەو ڕێیەش بە بیری من ئەوەیە کورد سووت لە هەڵ و مەرجی هەرێمی و نێوچەیی و جیهانی وەربگرێ کە ئەوڕۆ ڕەخساوە بۆی. بە تایبەتی بوونی **«هەرێمی ئاسایش»** وەک هەرێمێک بەدەست کوردەوە بە بڕیاری کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان و، بە پارێزگاریی لەشکری ئەمریکا و بریتانیا، دەرفەتێکی باشە بۆ کەوتنە سەر ڕێی بەرەو ئەو ئامانجە. **بۆیە ئەو ڕێککەوتننامەیەی کە لە نێوان پارتی و یەکێتی دا لە واشنتن لە ١٧ی ئەیلوولی ئەمسالدا ئیمزا کرا بە بەشداری ڕەسمیی دەوڵەتی ئەمریکا، هەنگاوێکی یەکجار گرنگە لەم ڕووەوە، کە دەبێ بپارێزرێ و بەهێز بکرێ و بکرێتە بناخەی گەلێک کاری مەزن.** جا بۆ ئەوەی ئێستا باشتر لەو دەرفەتانە بگەین کە دەتوانن لە دووارۆژ دا بڕەخسێن بۆمان، پێویستە لە سەرمان سەرنجێکی ئەو هەڵ و مەرجانەش بدەین کە هاتوونەتە گۆڕێ، واتە چاوێک بگێڕین بە باروودۆخی ئەو هێزە دەرەکییانەدا کە پێوەندییان بە دۆزی کوردەوە هەیە.

دیارە نێزیکترین هێزی دەرەکی کە ڕاستەوخۆ پێوەندیی بە باروودۆخی کوردەوە هەیە، داگیرکەرانی کوردستانن. واتە: دەوڵەتی ترک، لە پشت ئەویشەوە، ترکە تۆرانییەکانی ئازەربایجانی ئێران و ئازەربایجانی کۆنە سۆڤێت و تۆرانییەکانی باشووری کوردستان و قوبرس. ئەوجا دەوڵەتی عێراق و سووریا و لە پشت وانیشەوە شۆڤێنییە عەرەبەکانی هەموو دەوڵەتە عەرەبەکان و، هەروەها ڕژێمی ئێران و لە پشت ویشەوە فارسە تەنگەتیلکە شۆڤێنییەکان کە سەری زمان و بنی زمانیان **«تمامیت ارضی»** (تەواوێتیی خاک) ە و، لەم دووایەشدا فارسە شۆڤێنییەکانی تاجیکستان و ئەفغانستان و شیعە تەنگە تیلکەکانی پاکستان و، ئەوجا هەموو ئەو موسوڵمانانەی

کە بە موسوڵمانی بنچینەگر (فوندامەنتالیست) ناسیوان رۆیوە و، هەوڵی دامەزرانی **رژێمێکی مەلا فەرمانی دەدەن.**

یەکێک لە تایبەتکارەکانی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و، تەنانەت هێندێک لەو دەوڵەتانەش کە پشتگریان دەکەن، وەک پاکستان و ئەفغانستان و ئازەربایجان، ئەوەیە کە هەموویان دەوڵەتی ناسیۆنالی گەلێکی بچووکن لەو گەلانەی لە سنووری ئەو دەوڵەتەدا دەژین و، هەموویش دەوڵەتی دەستکردن، واتە هیچیان بە شێوەیەکی خۆڕسکی نەهاتوونەتە بوون. **کوردستان، بەپێچەوانەی ئەو دەوڵەتە دەستکردانەوە، مێژوویەکی چەند هەزار ساڵە و کولتوورێکی چەند هەزار ساڵەی هەیە و، بەشێوەیەکی خۆڕسکی و لە سەرخۆ هاتووەتە بوون. کوردستان ڕاستینەیەکی دیرۆکی و جوگرافیایی و فەرهەنگی یە، لە کاتێکدا ئەم دەوڵەتە ناسیۆنالە دەستکردانە هیچیان تەمەنیان لە ٨٠ ساڵێک تێپەڕناکا و، هەموو بەشێوەیەکی ناخۆزا و لە ئەنجامی فرتوفێڵی کۆلۆنیالیستەکانی ئەوروپا و دەوڵەتە پیشەسازەکانەوە پاش جەنگی جیهانیی یەکەم و دووەم تەپکە تەپکە سازدراون و لە هێندێ لاوە سنووری ساختەکانیان بە ڕاستە بۆ کێشراوە. تکایە تەماشایەکی سنووری عێراق و ئەردەن و سووریا و ... هتد بکەن. جا لەبەر ئەوەی ئەم سنوورانە دەستکرد و ناڕاسایین، ئەوا هەموو کاتێک مەترسیی هەڵوەشاندنەوە دەکرێ لێیان. ئاشکرایە تاکە ڕێیەک بۆ پاراستنی ئەم سنوورانە، بەکارهێنانی زۆر و لەشکرکێشی و خوێنڕژێیە. هەر سەبارەت بەوەشە کە لەم دەوڵەتە ناسیۆنالانەی عەرەب و ترک و فارس دا، سیستەمی دێمۆکراتی و پلۆرالیستی نایەنە سەرکار و ناشتوانن بێنە سەرکار. خۆ ئەگەر بێنە سەرکار، ئەوا ئەو دەوڵەتانە، وەک دەوڵەتی ناسیۆنالی عەرەب و ترک و فارس لە نێو دەچن. داگیرکەرانی کوردستان ئەوە باش دەزانن، بۆیە نەلە ڕابوردوودا و نەلە کاتی ئێستەدا، ڕێیان بە هیچ سیستەمێکی دێمۆکراتی نەداوە و نایدەن و لەمەو بەدوواش هەر نایدەن. ئەوە باش دەزانن کە تەنانەت ئەگەر دێمۆکراتیتی پش نەبێ و، کورد بەم جۆرەی ئێستەی لە شوێنی خۆی بێنێتەوە، ئەوا ڕۆژێک دێ کە ژمارەی کورد لە ژمارەی گەلە داگیرکەرە سەردەستەکانی پتر دەبێ. بۆیە، بەپێی سەرژمێرێک کە کراوە، لە ساڵی ٢٠٢٠ دا ژمارەی کورد لە نێو دەوڵەتی ترک دا لە ژمارەی ترک پتر دەبێ. لەبەر ئەوە ئەم دەوڵەتە داگیرکەرانە تاکە**

چارەیەك بۆ مـان و راگـرتنی دەوڵەتی ناسـیۆنالی خـۆیان لە تەفـر و تووناکـردنی کـوردوا ، واتە لە گـەلکۆژی دا دەبینن. کـورت و کـرمانجی: کێشـەی کـورد بووەتە کێشەیەکی سوپایی کە هەوڵدەدرێ لە رێی بەکارهێنانی چەکی کۆکـوژەوە، وەك گازی ژەهراوی و چەکی میکرۆبی و تیشکی لێزەر و کۆچ پێکردن و زەوی سووتاو و کانی یە ئاوی بە چیمەنتۆ داخراوەوە لە ڕەگوڕیشەوە بنبڕبکرێ.

داگیرکەرانی کوردستان لە پاڵ بەکارهێنانی چەکی کۆکوژ و تووناکەردا ، رێیەکی رامـیـاریش بەکـار دەبەن، بەوەی هەر دەوڵەتە لە گـەڵ کـوردی بەشـێك، یان چەند بەشێکی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی دیکەی کوردستاندا ، پێوەندی دەبەستێ. ئەمەش لە ئەنجامی ئەوەوە هاتووە کـە دەوڵەتە داگـیـرکـەرەکـانی کـوردسـتان بە پێی پێکهـاتەی دەستکردانە و ڕژێمی دیکتـاتۆرانە و سروشـتی شۆڤـێنیستانەیان، لە نێوخویاندا دۆژمن بەیەکن، دۆژمنایەتییەکی وا کـە تاکـە غوونەیەکی لە جـەنگی هەشت سـاڵەی عێراق و ئێران و لە ئاشتوماشتی (٢٥) ساڵەی دەوڵەتی سووریا و عێراق و هەرەشە و گوڕەشەی دەوڵەتی ترك لە دەوڵەتی سووریا بەدی دەکرێ. جا پێوەندی هەر دەوڵەتێك لەم دەوڵەتانە بەکـــوردی ژێردەســـتـــەی دەوڵەتەکـــانی دیکەوە، بەلای دەوڵەتە داگیرکەرەکانەوە، تاکتیکێکی کاتییە و ئامانجی ئەوەیە کورد بکا بەگژ دەوڵەتی دراوسێ نەیارەکەیدا و، کوردی دەوڵەتی دراوسێش بکا بەگژ کـوردی ژێردەسـتـەی خۆیدا. خۆ ئەگەر ئەمەشی پێنەکرا، ئەوا بیکا بە سیخوڕ (جاسووس) بەسەریانەوە، یـان هـەر نـەبـێ بیـانکا بە گـژ یەکـدیدا. ئەم تاکـتـیکە شـەیتـانانەیەی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان، بەلای سیاسەتکاران و حیزبەکانی کوردستانەوە لەسەر بناخەی رفۆکی ئەو بیرۆکە قرچۆکە پووچەڵە دامەزراوە کە دەبێژێ **«دوژمنی دوژمنم دۆستمە»** بۆیە کـەوتوونەتە پێشبڕکێ بۆ خۆنێزیك کردنەوە لەم دەوڵەتانە. **ڕاسـتی ـ یەکـەی جـارێ هیچ مـەرج نـیـیـە دوژمنی دوژمنەکـەی تۆ دۆسـتی تۆ بێ. دووایی دوژمنایەتی ئەم دەوڵەتانە لە نێوخۆیاندا هەرچەندێك بەتین بێ، بەلای وانـەوە هێندە زیانبار نییە وەك ئەوەی دەوڵەتێکی کوردی دروست ببێ،** ئەوجا ئەو دەوڵەتە لە هەر کـوێیـەك دەبێ با ببێ. ئەم سیاسـەتەی دەوڵەتە داگـیـرکـەرەکـانی کـوردسـتان پاش دامەزراندنی **«هەرێمی ئاسایش»** زۆنتر کەوتە ڕوو. هەر چەندە ئێستـە دەوڵەتی ترك لە گـەڵ پارتی دێمـۆکراتی کـوردسـتانی عـێراق و، دەوڵەتی ئێران لە گـەڵ یەکێتی

نیشتمانیی کوردستان و پێ کێ کێ و، دەوڵەتی سووریا لە گەڵ پێ کێ کێ و بەکێتی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق و، دەوڵەتی عێراق لە گەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و پێ کێ کێ پێوەندییان هەیە، **بەڵام ئاشکراتر لە جاران دەربەبڕن کە دژی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردن،** ئەوە بوو هەر سێ دەوڵەتەکە **(ترک و ئێران و سووریا)** کە هەرسێکیان بەقسە گوایە دەیانویست پارتی و یەکێتی ئاشت بکەنەوە، کەچی وەزیرەکانی دەرەوەیان، هەرسێکیان لە ١٩٩٤/٨/٢١ دا لە دیمەشق نارەزایی و ناپەسەندی خۆیان بەرامبەر بە **رێککەوتنی پاریس لە نێوان پارتی و یەکێتی** دا بە ئاشکرا دەربڕی. ئەوەتە لەم رۆژانەدا و پاش رێککەوتنی پارتی و یەکێتی و بەستنی **پەیمانی واشنتن،** دەوڵەتی ترک بەجارێ حاڵی لێهاتووە و دیسانەوە لەشکری کشاندووەتەوە **«هەرێمی ئاسایش»** تەنانەت دەوڵەتی ترک لە داخی ئەوەی کە پارتی و یەکێتی لە واشنتن رێککەوتوون، بێ بەشداربوونی ترک، نوێنەری خۆی ناردووەتە لای سەددام و دەیەوێ سەفیر بنێرێ بۆ بەغدا و پشی پشی بۆ سەددام دەکا، هەرچەندە سەددام بە ترک باوەڕ ناکا و دەست دەنێ بەرووبانەوە. بێگومان دەوڵەتی ترک بەم کردەوە گەوجانەیەی وا بە ئەمریکا رادەگەیەنێ کە پشت بە رژێمی ترک نابەستێ. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ کە کێشەی کورد بەلایەن داگیرکەرانی کوردستانەوە لە هەموو کێشەیەکی دی گرنگترە و هەموو بەرژەوەندییەکانی دیکە دەکرێنە قوربانی. لە هەمان کاتیشدا مانای وایە کە رژێمی ترک دەسکەلای دەستی ئەمریکا نییە، بەپێچەوانەی ئەوەوە کە کۆمۆنیستەکان و هوردەبۆرژوا مارکسی یەکان پەنجا ساڵ دەیانڕست، بەڵکوو رژێمی ترک دادۆشەری ئەمریکایە بۆ بەرژەوەندیی شۆڤێنیستانە و کۆلۆنیالیستانەی خۆی.

بەڕێزینە!

یەکێك لە تایبەتکارەکانی ئەم جۆرە پێوەندییە لە نێوان کورد و داگیرکەرانی ولاتەکەیدا ئەوەیە کە «هەڤاڵبەندی» یەکی کاتییە لە نێوان دەسەلاتدارێکی داگیرکەر و کەم دەسەلاتێکی ژێردەستەدا، بەنیازی خاپاندن لە لایەن داگیرکەری دەسەلاتدارەوە و، بەهیوای دۆستایەتییەکی تاسەر لە لایەن کەم دەسەلاتەوە. داگیرکەران ئەم «هەڤاڵبەندی» یە وەك پێوەندییەکی کەم خایەن تەماشا دەکەن،

بەڵام هێزە کوردستانییەکان ئەم جۆرە هەڵبەندییە وەک داگیرکەران نابینن، بەڵکوو وەک یەکگرتنێکی ستراتیژانە تێی دەڕوانن. لەبەر ئەوە ئامادەی هەموو جۆرە قوربانی ـ یەکن لە پێناوی ڕاگرتنیدا، زۆر جاریش لەسەر حسێبی شکاندن و کەرتکردنی ریزەکانی گەلی کورد، کە بێگومان کەرتوپەرتبوونی ئەو ریزانە یەکێکە لە ئامانجە بنچینەیی یەکانی داگیرکەرانی کوردستان کە بەدەستی کورد خۆی بەئەنجامی دەگەیەنن، بێ ئەوەی هیچ جۆرە داکەوتن (تنازل) یکی بنچینەیی بۆ کورد بکەن. بۆ وێنە: لە کاتێکدا کە پارتی دێمۆکراتی کوردستان و پێ کێ کێ لە شەڕێکی خوێناویدان لە دژی یەک و **بەڕێز مەسعوود بارزانی** سەرۆکی پارتی لە لای پەیامنێری ڕۆژنامەی **«تورکیش دێلی نیووز»** پەسنی هاوکاری خۆی دەدا لە گەڵ لەشکری ترک و دەیڵێ **"بەختیارم بەهاوکاری کردن لە گەڵ لەشکری ترک دژی پێ کێ کێ"**، دەوڵەتی ترک دان بە حکوومەتی باشووری کوردستاندا نانێ و حکوومەتی ترک وەزیرەکانی پارتی بە وەزیر ناناسێ و، پاش ڕێککەوتنی پارتی و یەکێتی لە واشنتن، بە ڕەسمی بلاوی دەکاتەوە کە **"ئەم ڕێککەوتنەی بەدڵ نییە و دانی پێدا نانێ و ڕێ ناداً حکوومەتێکی کوردی لە باکووری عێراقدا تاسەر بچەسپێ و ببێتە هۆی پارچە پارچەکردنی عێراق"**. ئەمەش **ئیسماعیل جەم** وەزیری دەرەوەی دەوڵەتی ترک هەر پاش ڕێککەوتنی واشنتن دەستبەجێ بەڕەسمی بلاوی کردەوە. ئەوەش لە بیرنەچێ ئەوەتی **«هەڕێمی ئاسایش»** دامەزراوە، دەوڵەتی ترک تا ئێستە هەر ڕۆژە نارۆژێ هەڵیکوتاوەتە سەر هەڕێم و کوردی باشووری قەڵاچۆ کردووە و، لە نێو ئەوانەدا نێزیکەی هەشت سەت پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کە یەکێتی بەڕەسمی بیرۆی هەیە لە ئەنقەرە و هیچ خراپەیەکیشی دژی دەوڵەتی ترک نەکردووە. هەروەها لەشکری ترک تەنێ لە مانگی تەمووزی ئەمساڵدا (۱۹۹۸) ۲۷ چەکداری پارتی کوشتووە (گوایە بە هەڵە). کە ئاشکرایە پارتی خزمەتی زۆری دەوڵەتی ترکی کردووە و دەکا و خراپەی نەبووە بۆی (۸).

هاوولاتیانی بەڕێز!

تایبەتکارێکی دیکەی ئەم هەڵبەندییە کورت خایەنەی نێوان کورد و داگیرکەرانی ولاتەکەی ئەوەیە کە هێزە کوردستانییەکان لە هیچ لایەکی کوردستاندا زاتی ئەوە ناکەن باسی سەربەخۆیی کوردستان بکەن و هەوڵ بدەن بۆی. چونکە

داگیرکەرانی کوردستان هەموو لە سەر ئەوە یەکن کە نابێ لە هیچ جێیەکی کوردستاندا سەربەخۆیی هەبێ. **دەمیرێل**، کۆنە سەرۆک وەزیرانی دەوڵەتی ترک و سەرکۆماری ئێستەی دەوڵەتی ترک هەر لە ساڵی ١٩٩٤دا گوتی **«دامەزراندنی دەوڵەتێکی کوردی کۆرەوەرییەکی هەرێم گیرە»**. ئاشکرایە هەر پاش دامەزراندنی **«هەرێمی ئاسایش»** هەرسێ دەوڵەتی داگیرکەر، ترک و سووریا و ئێران، سەرەڕای هەموو دۆزمنایەتییەکی نێوانیان، ناوبەناو کۆدەبنەوە بۆ باسی ئەوەی کە نێویان ناوە **«مەترسی کورد لە باکووری عێراقدا»** و گوایە بۆ **«پاراستنی یەکێتیی خاکی عێراق»**. وادیارە میراتگرەکانی **«ئەتاترک»** لەم دووایی یەدا بوونەتە **«ئەتا عێراق»**. شایانی باسە، کاتێک کە پارتی و یەکێتی بەربوونە گیانی یەک، ئەو کۆبوونەوانەی سێ دەوڵەتەکە دوواخران، چونکە شەڕی خۆکوژی کورد مەترسیی دامەزراندنی دەوڵەتێکی کوردی دوور دەخاتەوە. بەڵام پاش ڕێککەوتنی واشنتن بێگومان ئەو سێ دەوڵەتە و بەتایبەتی دەوڵەتی ترک زۆر هەوڵی خۆنێزیک کردنەوە لە ئێران و عێراق و تەنانەت لە سووریاش دەدا، **خۆ ئەگەر سووریا ئامادەی هاوکاری نەبوو لە گەڵی بەو نرخەی کە دەوڵەتی ترک دەیەوێ، ئەوا دەکەوێتە شەڕ پێ فرۆشتنی**. جا دەوڵەتی ترک تا چ هەندازەیەک لەو هەوڵە دیپلۆماسییە، یان لەو دەستدرێژیکەرییە یەی دا سەردەکەوێ، ئەوە پێوەندی بەبارودۆخی ڕۆژهەڵاتی ناڤین و خۆنێزیک کردنەوەی حکوومەتی **خاتەمی** ئێران لە ئەورووپا و ئەمریکا و سەرکەوتن یان ژێرکەوتنی دیپلۆماسێتیی کورد و، یەکگرتنی ریزەکانی گەلی کورد، بەتایبەت حیزبەکانی کوردستانەوە هەیە. ئەمەش دەبێ بزانین کە **خاتەمی و دارودەستەکەی، وەک، عەتائوللای موهاجرانی و عەبدوللای نووری و خولام حسەینی کەرباسی، دەستەیەک فارسی شۆڤێنیستی فێلباز**ن. ئەمانە هۆقەبازانە هەوڵ دەدەن بۆ پاگژکردنەوەی پاشڵی پیسی ڕژێمی ئێران بەرامبەر ئەورووپا و ئەمریکا. بەڵام لە هەمانکاتدا دژی دەوڵەتی ترک و هەڤالبەندیی ئیسرائیل و ترکن. **ڕاستییەکەی ئەز کە کردەوەکانی خاتەمی دەبینم، ئەو ڕۆژانە دەڵێمە بەرچاو کە ڕێوییەکی وەک رەزمارا سەرۆک وەزیرانی ئێران لە سەردەمی کۆماری کوردستاندا گاڵتەی بە ریشی ستالین کرد و کۆماری کوردستان و ئازەربایجانی فت کرد و ئێرانی لە سەرەنگڕێ بوون ڕزگار کرد. خاتەمی بوو بەهۆی پاراستنی ئێران لە**

دەستوەشاندنی ئەمریکا لە دژی. هەمووشی بە قسەی زلی پف هەڵدراوی درۆ (٩).

لە بەر رۆشنایی ئەمانەی کە باسمان کردن دەردەکەوێ بۆمان کە ئەو **«هەڤالبەندی»** یەی لە نێوان کورد و دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان دا هەبووە هەتا ئەورۆ و بەو شێوەیەی کە هەیە، هیچ سوودێکی بە کورد نەگەیاندووە لە زیان پتر. لێرەدا مەبەستم ئەوە نییە بێژم کوردستان، کە وەک دوورگە (جزیرە) یەک وایە لە نێو زەریایەکی پڕ لە دوژمندا، نابێ هیچ جۆرە پێوەندییەکی تاکتیکانەی لە گەڵ ئەم داگیرکەرانەدا هەبێ و، هەوڵ نەدا سوود لە ناکۆکیی نێوان بەرژەوەندییەکانیان وەربگرێ. مەبەستم ئەوەیە ئەگەر ئەو پێوەندییە هەبوو، دەبێ بۆ سوودی کورد بێ. بەڵام سوود وەرگرتنێکی لەو جۆرە پێوەندییانە، زانایی یەکی پلەبەرز و وەستایی - یەکی تەواو لە دیپلۆماسێتی و سیاسەتکاری دا دەخوازێ، کە وەک دەردەکەوێ تا ئێستە هێزە کوردستانییەکان لە باریاندا نەبووە و نییە، ئەو دەورە بگێڕن. بێجگە لەوەش، سوود وەرگرتن لەو جۆرە پێوەندییانە پێویستی بە هاوئاهەنگییە لە نێوان هەموو هێزە کوردستانییەکانی گشت لایەکی ولاتدا و، رێککەوتنیانە لە نێو خۆیاندا لە سەر دابەشکردنی رۆڵی تاکتیکانە. **ئەم هاوئاهەنگییەش کاتێک دروست دەبێ کە هەموو هێزە کوردستانییەکان لە بەر رۆشنایی بیروبۆچوونی نەتەوەیی دا کێشەی کورد لە هەموو لایەک بە یەک کێشەی لە یەک دانەبڕاو و کەرت کەرت نەکراو بزانن و، هەر بەشێکی هێزە کوردستانییەکان بە بەشێک لە سەرجەمی هێزی یەکگرتووی کوردستان بزانن. هێزێکی رامیاری، با نێوی خۆشی بنێ کوردستانی، کاتێک باوەڕی بە بەرژەوەندیی وەک یەک و دووارۆژی وەک یەک و چارەنووسی وەک یەک و هاوسەنگەریی وەک یەک نەبێ و، خۆی بە بەشێک لە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان بزانێ، نەک بە بەشێک لە سەرجەمی خاک و نەتەوەی خۆی، ناتوانێ خۆی لە گەڵ هێزێکی دیکەی کوردستانیدا هاوئاهەنگ بکا، کە ئەویش خۆی بە بەشێک لە دەوڵەتێکی داگیرکەری دیکە بزانێ. بۆ گەیشتنە ئەم هاوئاهەنگییە، پەروەردەیەکی نەتەوەیی لە سەر دەستی کادری نەتەوەیی دا پێویستترین شتە لەم رۆژەدا. ئەوەش دەبێ بزانین کە کادری نەتەوەییمان زۆر کەمە.**

جا لە بەر ئەوەی خستنە گەڕی بیروبۆچوونی نەتەوەیی بەکردەوە لە سیاسەتدا، لە لایەن هێزە کوردستانییەکانەوە نییە، یان زۆر کزە، ئەوا دیارە ئەم هێزانە بەرامبەر بە

داگیرکەرانی کوردستان سیاسەتێکی چەوت و چەوێلیان گرتووە. ئاشکراترین دەرهاوێشتەی ئەو سیاسەتە چەوێلە ئەوەیە کە تا ئێستە نەیانتوانیوە لە هیچ سەردەمێکدا دوژمنی سەرەکی کورد و نەیار و بەرهەڵستکەری سەرەکی کورد و بزووتنەوەی کوردایەتی دەستنیشان بکەن، تاکوو هەموو پێکەوە وزەی خۆیان بۆ بەربەرەکانی تەرخان بکەن. **مەبەستم لە دوژمن و نەیار و بەرهەڵستکەری سەرەکی لێرەدا دوژمن و نەیار و بەرهەڵستکەرێکە کە لە هەموو دوژمنان و نەیاران و بەرهەڵستکەرانی دیکە بەهێزتر و کارامەتر و پڕچەکتر و، لە سنووری ئێنتەرناسیۆنالیدا پشتووپەنا دارتر بێ.** لە کۆتایی حەفتاکان و هەشتاکاندا، ئەو دوژمنە سەرەکییە رژێمی عێراقی سەددام بوو. ئەورۆ ئەو دوژمنە سەرەکییە رژێمی سەددام نییە، کە لە لایەن کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە کەوتووەتە ژێرباری سزادان و گەمارۆدانی ئابووری و سنوور بۆدانانی بزووتنەوەی سوپایی. ئەوەتە کۆنگرەی ئەمریکا بە ئاشکرا و بەڕەسمی چەند سەت ملیۆنێك دوڵار تەرخان دەکا بۆ پشتگیریی **"بەرهەڵستکەرانی عێراقی"** و بەربەرەکانێی سەددام بەنیازی ڕووخاندنی . هەروەها رژێمی مەلاکانی ئێرانیش دوژمنی سەرەکی کورد نییە، ئەو رژێمەی کە لە جیهاندا بە تێرۆریست نێوی دەرکردووە و، دوژمنی گەورەی گەورەی وەك ئەمریکا و ئیسرائیل و ئەفغانستان و گەلێك لایەنی دیکەی هەیە و، حکوومەتەکەی ئێران لە باری ئابوورییەوە لە تەنگانەیەکی وادایە کە مانگانەی کاربەدەستەکانی پێ نادرێ. ئەگەرچی هاتنی خاتەمی فێڵزان و زمانلووس بۆ سەرکار ـ وەك لەمەو بەر باسکرا ـ ئەو مەترسییەی ئەمریکا و ئەورووپای تا هەندازەیەکی زۆر لە سەر ئێران خاو کردووەتەوە. **خاتەمی شۆڤێنیستێکی زۆرزانی فارسە کە خۆی لە پاڵ قسەی مرۆڤدۆستانەی بێ نێوەرۆکی بێ گوومرگدا شاردووەتەوە، بەپێچەوانەی خامنەیی ـ یەوە کە شۆڤێنیستێکی ترکە (١٠) و، خۆی لە پاڵ ئیسلامی شیعە گەریی خومەینی یانەدا شاردووەتەوە و بە ئاشکرا دوژمنایەتی ئەمریکا و ئیسرائیل دەکا. بەڵام وەك دەردەکەوێ لە ژێرەوە لە گەلێك شتدا لە گەڵ خامنەیی هاودەنگە. کێشەی سەلمان روشدی کە خاتەمی هەر بە قسە لێفەیەکی پێدا دا، نموونەیەکی ئەمەیە.**

هەروەها رژێمی سووریا، هەر چەندە رژێمی بەعسیی عەرەبی شۆڤێنیستانە و

دژ بە کوردە، بەڵام بە دۆژمن و نەیاری سەرەکی دانانرێ. چونکە دەوڵەتی سووریا لە باری ئابووریيەوە زۆر دەستکورت و، لە باری نێونەتەوەییەوە دۆژمندار و، لە تەنیشتییەوە بە دوو دۆژمنی بەهێزی وەك **ئیسرائیل و ترك** گەمارۆ دراوە و، لە سنووردێکی ئینتەرناسیۆنالیشدا بە رژێمێکی تێرۆریست ناسراوە و، سۆڤێتەکەی جارانیش نەماوە بکەوێتە فریای.

بەبیروباوەڕی من، دەوڵەتی ترك، هەر چەندە لە باری ئابووریيەوە لە پلەیەکی نزمدایە و دۆژمنانێکی دەرەکی زۆری هەیە، بەڵام لە باری نێوخۆیی یەوە حیزبەکانی ترك و دەسەڵاتدارانی ترك، هەر چەندێکیش لە نێو خۆیاندا ناڕێك بن، ئەوا بەرامبەر بە دەرەوە هەموو یەکن، بەتایبەتی بەرامبەر بە کێشەی کورد. ئەوەتە نەجمەدین ئەربەکانی موسوڵمان سەرەڕای دەرکردنی لە سەرۆك وەزیری و داخستنی حیزبەکەی و گەڕ و گێچەڵ پێکردنی لە لایەن لەشکری ترك و دەوڵەتی ترکەوە، کەچی پشتی دەوڵەتی ترکی گرت و هەروەك دەوڵەتی ترك کەوتە هەڕەشە کردن لە سووریا بە بۆنەی دااڵدەدانی ئۆجەلانەوە. بێجگە لەوەش دەوڵەتی ترك لە باری سوپاییەوە لەشکرێکی مەشق پێکراوی بەهێز و مودێرنترین چەکی قورس و کۆکوژی هەیە و، نێزیکەی پەنجا ساڵە لە لایەن ئەمریکا و دەوڵەتانی ناتۆوە یارمەتیی ئابووری و سوپایی دەدرێ. لەم دووایيەشدا ئیسرائیلیش چووەتە بنە و پاڵی و، لە باری سوپایی و هەواڵ چینییەوە یارمەتی یەکی زۆری دەدا. ئیسرائیل گەلێك پەیماننامەی ئابووری و بازرگانی و فەرهەنگی لە گەڵ دەوڵەتی ترك بەستووە کە هەمووی دژ بە کوردن.
شایانی باسە کە ئەم یەکگرتنی ترك و ئیسرائیلە دۆژمنایەتییەکی توند و تیژی لە جیهانی عەرەب و ئیسلامدا بەرامبەر ترك دروستکردووە. بێجگە لەوەش زۆر لە جووەکانی ئەمریکا دژی ئەم یەکگرتنی ترك و ئیسرائیلەن و، بەزیانی ئیسرائیلی لە قەڵەم دەدەن. هەر چۆنێك بێ، دەوڵەتی ترك ئەوڕۆ بەهێزترین و سەختترین ڕێگرە لە بەردەم ئەوەدا کە **«هەرێمی ئاسایش»** لە باشووری کوردستان ببێتە دەوڵەتێکی سەربەخۆ، یان کۆمارێکی فیدەرالی. چونکە دەوڵەتی ترك تاکە دەوڵەتێکی داگیرکەری کوردستانە کە لە ئەورووپا و ئەمریکا و سنووردێکی جیهانیدا قسەی دەڕوا و هەڤالبەندی بەهێزی هەیە. لەمەش بترازێ، پاش ڕووخانی یەکێتیی سۆڤێت، چەند دەوڵەتێکی ترکزمان هاتوونەتە کایە کە هێندێکیان زۆر چالاکانە بۆ ئامانجی

تۆرانێتی تێدەکوشن، بەتایبەتی ئازەربایجان. تۆرانییەکانی ئازەربایجان دەیانەوێ سووت لە رێبازی ئیسلامەتیی شیعەگەریی دەوڵەتی ئێران و بوونی **تورکزمانێکی وەک حسەین عەلی خامنەیی، رێبەری رژێمی ئێران ببینن، بۆ ئەوەی جۆرە «فیدراسیۆن» یەک لە ئێوان «کۆماری ئازەربایجان» و دەوڵەتی ئێراندا رێک بخەن و، ئەوجا نەک هەردوو پارچە ئازەربایجانەکە لە یەک بدەن، بەڵکوو بەشێکی کوردستانیش لرف بدەن کە بە ئێوی «ئازەربایجانی رۆژئاوا» وە ئێونراوە. دەمێکە هێندێک لە ئەندامە ئازەرییەکانی «پەرلەمانی ئیسلامی ئێران» داوای ئەم یەکگرتنە دەکەن و دەبێژن ئەم یەکگرتنە زەحمەت نییە، چونکە «رێبەری ئیسلامیی» خامنەیی زمانی تورکی دەزانێ.** بێجگە لەمەش **مەلا حەسەنی** کە بە **«ژەنەرال حەسەنی»** ناسراوە و، دەستێکی درێژی هەبوو لە کوشتاری کورددا لە شاری **ورمێ** و گوندی **قارنا** (١١)، کەوتووەتە پرۆپاگەندە کردن بۆ گوایە **«رێبەری موسوڵمانان» خامنەیی**، چونکە هەردووکیان، ئەمیان، واتە **خامنەیی** بەخشکەیی و، ئەویان، واتە **مەلا حەسەنی** بە ئاشکرا بۆ ئامانجی تۆرانێتی هەوڵ دەدەن. دیارە ئەمە نەک هەر بە زیانی کوردە، بەڵکوو بە زیانی فارسیشە، بەڵام فارسەکان لەبەر هەستی شیعەگەرێتی، خۆیان کەڕ کردووە لێی. **لە گەڵ ئەمەشدا لەیەکدانێک لە ئێوان فارس و ترک (ئازەری) دا لەوانەیە هەڵبگیرسێ.**

تۆرانییەکانی ئازەربایجان کۆمەڵەیەکیان هەیە بە ئێوی **«کۆمەڵەی ئینتەرناسیۆنالی ئازەربایجان»** ەوە کە لەم دواییەدا کۆنگرەی دووەمیان لە واشنتن بەست و چەند کاربەدەستێکی بەرزی ئەمریکایی و چەند سەناتۆرێک لەو کۆنگرەیەدا بەشدار بوون. لەو کۆنگرەیەدا داوای جیابوونەوەی ئازەربایجانی ئێران و یەکگرتنی لە گەڵ کۆماری ئازەربایجانیان دەکرد. (تەماشای رۆژنامەی **«کیهان»** چاپی لەندەن ـ ژمارە ٧٢٢، ١٩٩٨/٩/٣ بکە).

ئەوەتەی **«هەرێمی ئاسایش»** دامەزراوە لەشکری ترک بەبیانووی پەلامارادانی **پ ک ک** وە هەر ساتە ناساتێ پەلاماری **«هەرێمی ئاسایش»** دەدا و کوشتاری خەڵکی باشوور دەکا، ئەمەش بە سووت وەرگرتن لە شەڕە زرتانێی حیزبەکانی کوردستان و، **لە هەمانکاتدا خەریکە جۆرە تۆرانێتی یەکی دەستدرێژکەرانە لە هەرێمی ئاسایش دا دروست بکا بە ئێوی «ترکمان» ەوە.** راستی یەکەی پاش

دامەزرانی **«هەڕێمی ئاسایش»** ژمارەیەکی زۆر لە ترکمانەکانی دەرەوەی هەرێم رووبان کردە هەرێم و، بەتایبەتی هەولێر و، بە یارمەتیی رژێمی ترك و سووت وەرگرتن لە شەڕی براکوژی حیزبەکانی کوردستان، دەستیان کرد بە خۆ بەهێزکردن. حکوومەتی هەرێمی کوردستان هەر لە سەرەتاوە هەموو مافێکی بە ترکمانەکان دا، وەك خوێندن بەزمانی خۆیان و دامەزراندنی کۆمەڵە و حیزب و تەلەفزیۆن و رادیۆ و دەرکردنی رۆژنامە، کە دیارە ئەمانە مافی رەوای هەموو کەمایەتی یەکن و قسەمان نییە لە سەری و شایانی خۆشبەختی یە کە ئەم مافانە بە **ئاشووریيەکانی «هەرێمی ئاسایش» یش دراوە.** بەڵام سەرگەورەکانی ترکمانەکان بە فیتی دەوڵەتی ترك و کورتبینی سیاسەتکارانی کورد، دەستیان کرد بە دروستکردنی **هێزی چەکدار و پرۆپاگەندە کردنی ئاشکرا بۆ رژێمی ترك و سڵاواتدان لە ئەتاترکی کوردکوژ و،** چاپکردنی نەخشەی دامەزراندنی گوایە **«کۆماری کەرکووك» کە پێکهاتبێ لە هەموو کەرکووك و هەولێر و هەموو بادینان و هەموو موسڵ و بەشێك لە سلێمانی و دیالە و، دەستدرێژی کردن بۆ سەر پێشمەرگەی پارتی و، کاربەدەستانی حکوومەتی کوردستان** لە هەولێر، تا خەڵکی هەولێر گەیشتە تینیان و هەوڵیان دا سنوورێك بۆ دەستدرێژیی ترکمانەکان دابنێن. ئەوجا ترکمانەکان کەوتنە بڵاوکۆك دەرکردن لە دژی پارتی و قسەی سووك وناشیرین خستنە پاڵ **سەرۆکی پارتی بەڕێز مەسعوود بارزانی.** دەوڵەتی ترکی ئاغاشیان بێ شەرمانە کەوتە هەڕەشە کردن. ئەمە لە کاتێکدا کە ترکمانەکان لە هەرێمی ئاسایش دا مافیان لە مافی کورد گەلێك پتر. پتر لە ٢٠ ملیۆن کورد لە ژێر پۆستاڵی رژێمی ترکدا دەناڵێن و تەنانەت ناوێرن بێژن **«کوردین»** کەچی رژێمی ترك لاڵە وێچێ ترکمان کە هەموو مافێکیان هەیە، دەکا بە بیانوو بۆ هەڕەشە و گوڕەشە لە کورد، دەزانێ کە کورد جارێ دەسەڵاتی سوپاییان نییە وەرامی دەسدرێژی و دەمدرێژییەکانی ملهوڕانی ترك بدەنەوە.

لە بەر ئەم هۆیانەی سەرەوە دوژمنی سەرەکی کورد لە کاتی ئێستادا دەوڵەتی ترك و تۆرانێتی یە. بێگومان دیارە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی دیکەش هەر دوژمن و نەیار و بەرهەڵستکەرن، بەڵام بزووتنەوەی کوردایەتی دەبێ لیستەك بخاتە بەرچاوی خۆی بۆ ئەم دوژمنانە. لە هەرە مەترسی دارترەوە بۆ مەترسی دارتر و لە مەترسی دارترەوە بۆ مەترسی دار، ئەمەش بە پێی هێزی ژەهری چزووەکەیان. پێڕەوی نەکردنی

ئەم لیستەیە وای لە کورد کردووە هەر حیزبە شەڕی دەوڵەتێکی داگیرکەر بکا و پاڵ بدا بە دەوڵەتێکی داگیرکەری دیکەوە، بێ گوێدانە پێشەمەی دان بە دوژمنێکی سەرەکی. لە سەردەمی **جەنگی هەشت ساڵەی عێراق و ئێران** دا، هێزەکانی باشووری کوردستان تێکڕا پشتی رژێمی ئێرانیان دەگرت دژی رژێمی سەددام و، حیزبەکانی رۆژهەلاتیش تێکڕا دژی رژێمی ئیسلامی بوون و پاڵیان دابوو بە رژێمی سەددامەوە و، لە هەمانکاتدا ئەم حیزبانە بە فرۆفێڵی رژێمەکانی ئێران و عێراق، بەگژ یەکدا دەچوون و خوێنی یەکدییان دەڕشت. جا ئەم هەڵوێستەی حیزبەکانی کوردستان، نە رژێمی ئیسلامی خست و نە رژێمی بەعس و، کوردیش لە هەر دوولا پتر زیانی لێکەوت. خۆ ئەگەر هاوئاهەنگییەك لە نێوان حیزبەکانی کوردستاندا ببوایە و، کوردی ئەم دیو و ئەودیو، بێ لایەنی خۆیان لە جەنگدا بپاراستایە، یان هەر دوولا پێکەوە بە گژ سەددام دا بچووبنایە کە ئەو دەمە دوژمنی سەرەکی ی کورد بوو، نە کوردستان بەو شێوە کاول دەبوو و، نە ئەو هەموو کورده دەکوژران و، لەوانەش بوو کورد بیانتوانیایە، ئەگەر بێ لایەنییان بکردایەتە هەڵوێستی خۆیان، وەك هێزێکی ئاشتیخواز و تەنانەت نێوبژیکەریش گەلێك دەسکەوتی دەسگیر ببوایە.

لەوانەیە یەکێك بڵێ، کورد ئەم لایەن و ئەو لایەنیان لە شەڕەکەدا گرتووە، تا هەر دوولای شەڕکەر، عێراق و ئێران، بێ هێز بکەن. لێرەدا بەدڵنیاییەوە دەبێژم لە بەر ئەوە نەبووە، بەڵکوو بە پێی پرنسیپی **«دوژمنی دوژمنم دۆستمە»** چوون بەڕێوە. هەر کوردەش بە تەنگ حیزبەکەی خۆیەوە بوو، نەك بە تەنگ نەتەوەی کوردەوە. پشتگیریی کورد بۆ رژێمی سەددام لە دژی رژێمی خومەینی و، پشتگیریی رژێمی خومەینی لە دژی سەددام، هیچ لایەکی لە داگیرکەران بێ هێز نەکرد، بەڵکوو لە زیانی کەم کردنەوە و، دووابیش ئەوە بوو **کە لە گەڵ یەك ئاشت بوونەوە، پرسە گورگانەیەکیشیان بە «هەڤاڵبەند» ە کوردەکەیان نەکرد. هەروەك چۆن کاتی خۆی، لە مارتی ١٩٧٥ دا، کە شای ئێران لە جەزایر لە گەڵ سەددام رێککەوت، پرسی بە بەهەشتی بارزانی «هەڤاڵبەند» ی نەکرد، خومەینیش کە پیاڵە ژەهرەکەی نابە سەریەوە و شەڕی دژی سەددام وەستاند (١٢)، پرسە گورگانەیەکیشی بە هەڤاڵبەندە کوردەکانی (پارتی و یەکێتی و پاسۆك و حسیك و ...هتد) نەکرد.** لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە رۆژنامەکانی سەردەمی خومەینی بە پارتیان دەگوت «**افراد**

قیادە موقت» ئەمەش بۆ سووکایەتی پێکردن. شایانی باسە کە حیزبەکانی دیکەی کوردستان (بێجگە لە پارتی) کە کاتی خۆی هەزار و یەک رەخنەیان لە **سەرۆک بارزانی** دەگرت بۆ ئەو هەڤالبەندی یەی لە گەڵ شای ئێران بەستبووی، خۆشیان هەر بەو رێیەدا چوون کە بارزانی پێی دا چوو و، بەدەستی ڤالا (بەتاڵ) لێی گەڕایەوە.

کە واتە هەنگاوێکی دیکە بەرەو پێشەوەچوون لە چارەسەرکردنی کێشەی کورددا ئەوەیە کە هەموو هێزەکانی کوردستان، لە هەر شوێنێکدا بن، کێشەی کوردستان و نەتەوەی کورد، وەک یەک کێشەی پارچە پارچە نەکراو و لە یەک نەپساو تێبگەن و، تەنێ لە باری ئەم سەرنجەوە تەماشای رووداوە نێوچەییەکان بکەن لە کەرتەکانی خۆیان و، چالاکییەکانی خۆیان هەمیشە لە گەڵ یەک هاوئاهەنگ بکەن. هاوئاهەنگی Coordination لە بزووتنەوە و چالاکیدا مایەی سەرکەوتنی هەموو لایەکە. بۆ وێنە ئەم **«هەرێمی ئاسایش»** ە کە لە بەشێک لە باشووردا دامەزراوە، سووتەکەی هەر بۆ خەڵکی باشوور نییە، بەڵکوو بۆ تەواوی نەتەوەی کورد و هەموو خەڵکی کوردستانە. لە بەر ئەوە دەبێ هەموو کوردێک و هەموو کوردستانییەک ئەم کیانە بە هی خۆی بزانێ و بیپارێزێ. کاربەدەستانی کوردیش لە **«هەرێمی ئاسایش»** دا دەبێ هەرێمەکە بە مالی هەموو کوردێک بزانن، نەک هەر بە مالی دانیشتووانی بنەڕەتیی هەرێمەکە، یان بە مالی حیزبەکانیان. بەداخەوە ئەم پرنسیپە نەتەوەییە تا ئێستە رەچاو نەکراوە، واتە، نە کاربەدەستانی هەرێم کوردەکانی دەرەوەی هەرێمیان بە هاوواڵتی خۆ زانیوە و، نە کوردەکانی دەرەوەی هەرێمیش هەرێمیان وەک مالی خۆیان تەماشا کردووە. **کوردەکانی دەرەوەی هەرێم دەبێ ئەو راستییە تاڵە بخەنە بەرچاویان کە هەرێمی ئاسایش دەوڵەتێکی سەربەخۆ نییە و، ئەو هێزە چەکدارەی لە هەرێمدا هەیە بەرگەی شاڵاوێکی بێهێزترین دەوڵەتی داگیرکەری کوردستان ناگرێ. هەموو کارو کردارێکی هۆشیارانە بە ئامانجی تێکدانی هەرێمی ئاسایش و مانۆچکەکەی کورد، بە هەر نێوێکەوە دەبێ با بێ، خیانەتێکی نەتەوەیی یە.** ئاشکرایە کە هەرێمی ئاسایش لەم بارودۆخەی ئەڕۆدا ناتوانێ ببێتە پێگەیەک بۆ حیزبێکی رۆژهەلاتی یان باکووری، یان رۆژئاوایی، کە لەو هەرێمەوە پەلاماری دەوڵەتە داگیرکەرەکانی ترک و عەرەب و فارس بدرێ. **کاربەدەستانی کوردیش پێویستە لە سەریان، دالدەی هەموو کوردێکی هەلاتوو بدەن و بیپارێزن و بە هیچ**

جۆرێك نەیدەنەوە دەست داگیرکەران و، خۆ ئەگەر کوردێکی دەرەوەی هەرێم، تاوانێکی کردبوو، دەبێ بدرێتە دەست پۆلیس و دادپرس (حاکم)ی کورد، نەك رژێمە داگیرکەرەکانی کوردستان. کورد دانە دەست داگیرکەرانی کوردستان لە لایەن دەسەلاتدارانی کوردەوە، ئەوجا هۆیەکەی هەرچی یەك دەبێ با ببێ، خیانەتێکی نەتەوەیی یە.

هاوولاتە بەرێزەکان!

وەك لە مەوبەر باسمان کرد، هێزی سوپایی حیزبەکانی کوردستان بایی ئەوە نییە دەرەقەتی دەولەتە داگیرکەرەکانی کوردستان بێ. تێکڕژانی پێشمەرگە و گێریلای کورد لە گەڵ لەشکرەکانی داگیرکەرانی ولاتەکەی، لە باشترین بارودۆخدا دەبێتە هۆی سەرلێشێواندنی داگیرکەر و، رەنگە بێ هێزکردنی رژێمە فەرمانڕەواکانی دەولەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و، لەوانەشە دەرفەتێك بدا بە هێزە بەرهەلستکارەکانی ئەو دەولەتانە کە بتوانن بێنە سەرکار. دیارە ئەنجامی ئەمەشیان هیچ سوودێکی کوردی تێدا نییە. چونکە حکوومەتەکانی دەولەتە داگیرکەرەکان دەگۆڕێن، بەلام دەولەتەکان وەك خۆیان دەمێننەوە. ئەو ڕاستینە زەقەش کە لێرەدا دەبێ بخرێتە بەرچاو ئەوەیە، کە لە هەموو ئەو دەولەتانەدا کە کوردستانیان داگیر کردووە، تاکە هێزێکی بەرهەلستکەری عەرەب، ترك، فارس، کە دێمۆکراتیخوازو ئازادیخوازو ئاشتیخواز بێ نییە، تاکوو ئەگەر هاتوو بە یارمەتی هێزی دەستوەشێنی کورد حکوومەتی گرتە دەست و چووە سەر کار، پشتی کێشەی کورد بگرێ و، لە بنەڕەتەوە چارەسەری بکا. بۆ وێنە: لە ئێران «موجاهیدینی خەلك» (مجاهدین خلق) و «شاپەرستەکان» (سلطنت طلبان) و «چریکەکانی فیدائیانی خەلك» (فدائیان خلق)و داروودەستەی تێرۆرکراو شاپووری بەختیار و کۆنە تووەیی یەکان و لە عێراق «کۆنگرەی نیشتمانیی عێراق» (المؤتمر الوطنی العراقی) و «حیزبی دەعوەی ئیسلامی» و «حیزبی عێراقی سەربەست» (حزب العراق الحر) و بەعسی یەکانی دژ بە سەددام و سەر بە سووریا و ئەنجومەنی شۆرشی ئیسلامی لە عێراق و، لە دەولەتی ترکدا حیزبی ئەربەکان کە هەردەم بە ئێوێکی دیکەوە دێتە پێشەوە و ڕێبازی ئیسلامی گرتووە، حیزبی تانسوو چیلەر، چەپەکانی ترك، و لە دەولەتی سووریادا، کۆمۆنیستەکانی سەر بە ریاز و لترك (ریاض الترك) و

موسوڵمانانی سوننی سەربە کۆمەڵی برادەرانی موسوڵمان (الاخوان المسلمون) و دژ بە عەڵەوییەکان. ئەمانە بۆ دوژمنایەتی کردنی کورد هیچیان لە حکوومەتەکانی دەوڵەتەکانی خۆیان نەگەڕاوەتەوە. تەنانەت ئەوە بوو لە کاتی ڕاپەڕینی بەهاری ١٩٩١دا لە باشووری کوردستان، **(موجاهیدینی خەڵکی سەر بە ڕەجەوی** شان بە شانی لەشکری **سەددام** کەوتنە کورد کوشتن لە باشووری کوردستاندا. لە بەر ئەوە دەبێ بیرێکی ژیرانە لە شێوازی پێکهاتەی دووارۆژی پێشمەرگە و گێریلا بکرێتەوە و بخرێتە چوارچێوەی ڕاستەقینەی خۆیەوە، تاکوو خوێنی هەزاران کورد بە ناڕەوا نەڕژێ. بە بیروڕای من ـ وەك لە پێشەوە گوتم ـ **دەبێ هەموو حیزبەکانی کوردستان ڕوویکەنە سیاسەتکردن و وازهێنان لە ڕاگرتنی پێشمەرگە.** ئەو پێشمەرگە و گێریلایانەی کە بەڕاستی چاوەڕوانیی ئەوە دەکرێ لێیان ببنە سەرباز و، مەرجی سەربازییان تێدا هەبە، سەر بە هەر حیزب و کۆمەڵێك دەبن با ببن، **بکرێنە یەك و کرۆکی سوپایەکی کوردستانی مۆدێرنی لێ دروست بکرێ، و ئەوەش لە هەرێمی ئاسایشدا،** چونکە هەر لەوێ ماوەی ژیان و بەهێزبوونی دەبێ و، سەرکردەیەتیی سوپاکەش بدرێتە دەست مرۆڤی سەربەخۆ، لەو ئەفسەرانەی کە زانستی سوپاییان خوێندووە و، شارەزای تەکنیکی سوپایین و، بە فەرمانی ئەم حیزب و ئەو حیزب ناکەونە گیانی یەك. ئەمە ڕێی ڕاستە، نەك ئەوەی هەر **«گروپانێك» یان «ئۆن باشی یەك» یان «نائب عەریفێك» و کۆنە حەیتەیەك،** کێشەیەکی تایبەتی هەبوو لە گەڵ ڕژێمێکی داگیرکەردا و ڕای کردە نێو پێشمەرگەوە، بیکەنە کۆلۆنێل و ژەنەڕاڵ و **عەریف عەلی** ببێتە **«عەمید عەلی»**. سوپایەکی کوردستانیی ڕێك و پێك و پەروەردەکراو بە گیانی نەتەوەیی، دەبێتە نێوەرۆکی لەشکری دووارۆژی دەوڵەتی کوردستان. ئەم لەشکرە بەهێزەی کە ئەورۆ ئیسرائیل هەیەتی، لە سەرەتاوە بە دەستوشێنەکانی **«هەگانا»** دەستی پێکرد، کە ئەوانیش تاقمێك چەکدار بوون لە شێوەی پێشمەرگەدا.

پێویستە حیزبەکانی کوردستان ئەوە بزانن کە نەتەوەی کورد (مەبەستم لە نەتەوەی کورد هەموو نەتەوەی کورد و سەرپاکی خاکی کوردستانە) مافی کۆنخایەتی نەداوە بە هیچ کەس و هیچ حیزبێك کە بچێ چەند چەکدارێك لە خۆی کۆبکاتەوە و بە چەك و کەلوپەلێکی جەنگیی سووکەڵەوە شەڕێکی نەکاو لە گەڵ

داگیرکەرێکی پڕ چەك و درندەدا دەست پێ بکا و، هەزاران کورد بدا بە کوشت و بەزۆریش لەوانەی کە هیچیان سەر بە حیزب نەبوون و، سەتان گوندی کورد کاول بکا و، ئەوجا رابکاتە نێو سنووری دەوڵەتێکی داگیرکەری دیکە و، شەڕ بوەستێنێ و دیسانەوە ـ بە زۆری بە پیلانی دەوڵەتە داگیرکەرەکەی کە خۆی خستووەتە پەنایەوە ـ شەڕ دەست پێ بکاتەوە و تێك بشکێتەوە و، شەڕ بوەستێنێتەوە و، جارێکی دیکە شەڕ تازە بکاتەوە و، بە مـاڵکاولیی کـورد درێژە بدا و، دەسکەوتیشی نەبێ، یان دەسکەوتێك کـە ئەو قـوربانییـیـە زۆرە نەهێنێ. خـۆ ئەگـەر توانی وا لەو دەوڵەتە داگیـرکـەرە بکا بە فرتوفێڵ و بۆ کـات بردنەوە بکەوێتـە قسـە کـردن لە گـەڵ ئەو حیزبەدا، ئەوا داگیـرکـەرەکە چەندین مـەرجی گران و سەرپێ شۆرکـەر بەسـەر حیزبە کوردییەکەدا بسەپێنێ و پێی ئیمزا بکا و ئاوڕووی بـبـا و، ئەوجا شـەڕ دەست پێ بکاتەوە. ئەمـەش هەمـووی هەر بە نێـوی نوێنەرێتی پێنەدراوی کـوردەوە. **بـۆیـە پێویستە سنوورێك بۆ ئەم شەڕی خۆتڕێن و خۆ بە کـوێخـا زانینە دابنرێ. هەمـوو ڕاپەڕینێکی چەکـدارانەی حسـێب بۆنەکـراوی تاوتۆ نەکـراوی ناکـاو و، هەمـوو دەستوەشاندنێکی نەزانانەی ناشیبانە و، هەموو ڕێککەوتنێك لە گەڵ داگیرکەرانی کوردستـان، بێ پرس و ڕای نەتـەوەی کورد، کـارێکی نابەجێ و زیانبـەخشـە و لە باری زاگۆنیشەوە هیچ جۆرە ڕەوایەتییەکی نییە.**

جـا لە بەر ئەوەی دەنگ وەرگـرتن لە تەواوی کـوردسـتـاندا لە ڕۆژی ئەورۆدا کـارێکە لە کـردن نایێ، ئەوا دیـارە، تاکـە ڕەوایی یەك کـە حیـزبەکـان و هێزەکـانی کوردستان بتوانن پشتی پێ ببەستن، ڕێککەوتنی هەمـوویانە لە گەڵ کەسایەتیی زانسـتی و هونەری و بازاڕی و کـرێکاری و جۆتکاری و خـوێندکـاری و ئایینی و ژنانی کـوردسـتـان لە چوارچێـوەی کـۆنگرەیەکی نەتەوەیی دا. تـا ئەوە نەبێ هەر کارێك هەر حیزبێك بەتەنێ بیکا بە نێوی نەتەوەی کوردەوە، ڕەوایەتی نابێ و، دژ بە مافی سەروەرێتیی نەتەوەی کورد و خەڵکی کوردسـتـانە. بێجگە لەوەش هەمـوو جۆرە شەڕێکی نێوخۆیی لە نێوان کورد و کورددا، سا هۆیەکەی هەر چییەك هەیە با ببێ، خیانەتە بەرامبەر نەتەوەی کورد و، ئەوی لەو شەڕەشدا بێتە کوشتن بە ڕووی سوورەوە مـاڵ ئاوایی لەم جیهانە ناکا.

لەوانەیە یەکێك بڵێ کـورد لە باری دەوڵەتداری و تاکـتـیکی بەربەرەکـانێی

داگیرکەرانەوە لە گاگۆڵکێ دایە و، هەر هێندەی لە دەست هاتووە بیکا کە کردوویەتی. باشە. با ئەوەی تا ئێستا رووی داوە بەتاقیکردنەوەیەکی ناچاری بدرێتە قەڵەم. بەڵام لێرەدا دەبێ بیوەستێنین و خەبات بە شێوەیەکی دی درێژە پێبدەین، بە جۆرێ بگونجێ لە گەڵ هەل و مەرجی نوێی کوردستان و خۆرهەڵاتی ناڤین و جیهان و گیانی شارستانێتی و رامیاری و تەکنیکی ئەورۆ. **پێویستە ئازایەتی و رۆستەمی لە شەڕی خۆتڕێن و، درۆ و دەڵەسە لە دیپلۆماسیێتی و فێڵەکەرانە و، هۆقەبازی لە رامیاری (سیاسەت) جیا بکەینەوە،** تاکو بۆنی پیڤاز بە بۆنی گوڵ نەزانین و دەنگی جرت و شڵپەی ماچمان لێ نەبێتە پەك شت.

بەڕێزینە!

بەڵگە نەویستە کە هەموو کوردێك مافی ئەوەی هەیە خەریکی رامیاری بێ بەو شێوەیەی خۆی بە باشی دەزانێ، جا ئەو کوردە دێموکراتە، کۆمۆنیستە، سۆسیال دێموکراتە، سۆسیالیستە، موسوڵمانە، دیانە، جووە، ئێزدییە، کاکەیی یە، ئەلەوییە، شەبەکە، بەهایی یە، زەردەشتی یە، کرێکارە، جۆتکارە، کاسبکارە، خوێندەوارە، نەخوێندەوارە، مەلایە، فەقێ یە، وەستایە، شاگردە، ژنە، پیاوە، هەر کەسێك هەیە هەیە. مافی ئەوەشی هەیە خۆی لە سنووردێکی نەتەوەیی دا لە حیزبێکدا یان لە کۆمەڵێکدا رێك بخا، بەڵام نەخۆی، نە حیزبەکەی مافی ئەوەیان نییە، خۆیان بکەنە پێشڕەو، خەڵکەکەی دیش بە پاشڕەو و قڕە دابنێن و مافی بدەن بە خۆیان کە بە نێوی نەتەوەی کوردەوە قسە بکەن. نەتەوەی کورد کەسی نەکردووە بە نوێنەری خۆی. حیزبەکانی کوردستان دەتوانن و دەبێ بیروبۆچوونی خۆیان بە شێوەیەکی دێموکراتانە و ئاشتیخوازانە دەربڕن و هەوڵ بدەن جەماوەری کورد بەلای خۆیاندا رابکێشن. هەموو جۆرە زۆر بەکارهێنانێك لە بڵاوکردنەوەی بیروبۆچوون دا، کارێکی تێرۆریستانەیە و دەبێ بە هیچ شێوەیەك بەلایدا نەچین. بێجگە لەوەش ئەگەر حیزبەکانی کوردستان، کە هەموویان بانگەشەی خزمەتی نەتەوەی کورد لێ دەدەن، نەیانەوێ، یان ئەوەیان لە باردا نەبێ، پێکەوە دانیشن و لەسەر بەرنامەیەك لە گەڵ یەك رێك بکەون و هەموو خەریکی پاشقوڵ لە یەك گرتن و چاڵ بۆ یەك هەڵ کەندن بن، چۆن چاوەڕوانی ئەوە دەکرێ لێیان بتوانن رێبەرێتیی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی نەتەوەیەکی ژێردەستەی پێنج دەوڵەتی دەسەلاتدار بکەن؟

هـاوڕێتـه بەڕێزەکـــان!

بە پێی ڕێککەوتنی **واشـنتن لە نێوان پارتی و یەکێتی** دا دەبێ لە هاوینی ١٩٩٩ دا هەڵبژاردنێك لە **هەرێمی ئاسایش** دا ساز بکرێ. هیـوای من ئەوەیە ئەو هەڵبـژاردنە نموونەی هەڵبـژاردنێکی ئازاد بێ و ڕێژەی ٧٪ لابـبرێ و حکوومـەتێکی نەتەوەیی دروست ببێ، واتە حکوومـەتێك لە هەمـوو حـیـزب و کـۆمـەڵ و کەسایەتییەکانی باشووری کوردستان. حکوومەتی یەك حیزبی یان حکوومەتی دوو حیـزبی، یان حیـزبێك زۆرینە و حیـزبێك کەمـینە ـ بەبیـرورای من ـ بۆ هەرێمی ئاسایش باش نابێ. باشترین حکوومەت ئەوەیە کە لە هەمـوو حیزب و کۆمـەڵ و ڕێباز و کەسایەتییەکان پێکهاتبێ. بێجگە لەوەش، ئەگەر حیزبێك لە هەڵبژاردندا کەمتری هێنا، لە حیزبێکی دیکە، ئەوە نابێتە نیشانەی ماڵوێرانی ئەو حیزبە، یان خراپیی ئەو حیزبە، بەڵکو پێویستە ئەو حیـزبە بەبەرنامـە و هەڵسوکەوتی خۆیدا چاوبگێڕێتەوە و بیـانگونجێنێ لە گـەڵ بەرژەوەندی و ویستی جەماوەری خەڵکەکە. جـارێکی دیکەش دووبارەی دەکـەمـەوە بۆ باری ئەورۆی کـوردسـتـان وابـاشـە حکوومەتێکی نەتەوەیی گشتگر لە هەموو حیزب و کۆمەڵ و کەسایەتییەکان دروست ببێ و هەموو لایەك بەرپرسیاری بگرنە ئەستۆی خۆیان.

هـاوڕێتـه بـەڕێزەکـان!

تا ئێرە باسی خۆمان و پێوەندییەکانی خۆمانمان بە داگیرکەرانەوە کرد، ئەوجا با ئێستە سەرنجێکی هەڤاڵبەندیی داگیرکەرانی کوردستان لە نێوخۆیاندا و، لە سنوورێکی ئینتەرناسیۆنالیدا بدەین! وەك گومان، داگیرکەرانی کوردستان لە نێوخۆیاندا دژ بە یەکن و بە خوێنی سەری یەك تینوون، بەڵام بەرامبـەر بە کورد هەمـوو لە گـەڵ یەك ڕێکن. بێگومـان داگیرکەرانی کوردستان دوژمنی دەرەکییـان زۆرە، بەڵام دوژمنە دەرەکییـەکـانیـان وەك یەك نین تا هەمـوو پێکەوە یەك بەرە پێك بهـێنن دژیان، بۆونـنە: کـاتێك کـە رژێمی سـۆڤـێت هەبوو، عـێـراق و سـووریا هەڤاڵبەندی رژێمی سۆڤێت بوون. سووریا دژ بە دەوڵەتی ئەمریکا بوو. دەوڵەتی ئەمریکاش دژ بە دەوڵەتی سووریا بوو. ئێران لە سەردەمی شادا پێوەندیی باشی لە گـەڵ ئەمریکا و سۆڤێت هەبوو، بەڵام رژێمی ئیسلامی ئێران دوژمنی ئەمریکایە و ڕێکە لە گـەڵ سۆڤێت و دەسکەلاکانی سۆڤێت. دەوڵەتی ترك لەوەتی دامـەزراوە،

هەڤالبەندی دەولەتانی رۆژئاوایە و سووتێکی زۆریشی لە رژێمی سۆڤێت وەرگرتووە. عێراق و سووریا و ئێران دوژمنی ئیسرائیلن، بەلأم دەولەتی ترك هەڤالبەندی ئیسرائیلە. سووریا هەڤالبەندی یۆنانستانە، بەلأم دەولەتی ترك هەرەشەی جەنگ لە یۆنانستان دەکا و، ٤٠٪ ی خاکی قوبرسی لە یۆنانییەکانی ئەوێ داگیرکردووە. دژایەتی ئەمریکا و ئیسرائیل بەرامبەر بە سووریا و عێراق و ئێران، وای لەم سێ دەولەتە کردووە، هەرچەندە سووریا و ئێران دژ بە عێراقیشن، جۆرە نێزیکی یەك لە نێوانیاندا دروست بێ. ئیسرائیل کە لە شەستەکانەوە هەتا هەرەسهێنانی شۆرشی ئەیلوول (مارتی ١٩٧٥) پێوەندیی تۆندوتۆڵی لە گەڵ کاربەدەستانی شۆرشی ئەیلوول هەبوو، پاش پەیمان بەستنی لە گەڵ دەولەتی ترك، وا کەوتووەتە دژایەتیکردنی کورد. **سەرۆك وەزیرانی ئیسرائیل نەتانیاهوو بێ پەردە بە پەیامنێری رۆژنامەی (الحیاة)ی عەرەبی گوت کە دژی دامەزراندنی دەولەتێکی کوردییە. دەبێ ئەوەش بزانین کە ئیسرائیل زۆر سووتی لە کورد وەرگرتووە. هەزاران جوولەکەی ئێران و عێراق کە مەترسی مەرگیان لە سەر بوو لە رێی کوردستانی ژێردەسەلاتی پێشمەرگە و شۆرشی کوردەوە رایان کردووە و بە یارمەتیی کورد لە کوشتن رزگاریان بووە.**

دەبێ ئەوەش بزانین کە هەر دەولەتە عەرەبەکان نین کەخەون بە یەکێتی یەکی عەرەب، واتە ئیمپراتۆرێتی یەکی عەرەبەوە دەبینن کە لە ئۆسیانی ئەتلەسییەوە تا کەنداو (خەلیج) بگرێتەوە، بەڵکوو دەولەتی ترکیش هەر لە سەرەتای دروست بوونییەوە خەونی دەولەتێکی تۆرانی دەبینێ. دەولەتی ترك پاش ئەوەی لە جەنگی جیهانی دووەمدا لە گەڵ **رژێمی هیتلەر** بەدزییەوە کەوتبووە وتووێژ و بەڵێنی دامەزراندنی **دەولەتێکی تۆرانییان** لە رژێمی **هیتلەر** وەرگرتبوو، لە کاتی سەرکەوتنی ئەڵمانیا لە جەنگدا، کەچی هێشتا جەنگ تەواو نەبوو بوو، بەلأم گومان لەوەدا نەمابوو کە ئەڵمانیا دەیدۆڕێنێ، بای دایەوە و کەوتە داخوێانی کردنی جەنگ دژی ئەڵمانیا و، خۆی کرد بە دۆستی ئەمریکا و ئەوروپا و هێدی هێدی بوو بە ئەندامی بەرەی ناتۆ. **پاش رووخانی دەولەتی سۆڤێت و دامەزراندنی چەند دەولەتێکی تۆرکزمان لە سەر داروپەردووی سۆڤێتی کۆن، دەولەتی ترك دەیەوێ بە پشتی ئەمریکا و ئەوروپا ئەو ئەمپراتۆرییە تۆرانییە بهێنێتە دی** و، هەر بە پشتی ئەمریکاش نەوت

و گازی ئازەربایجان لە باکوەوە بە رێی خاکی باکووری کوردستانی ژێردەستی ترکدا بگوێزێتەوە بۆ ئەوروپا. جا هەرچەندە ئەمریکا هەڤالبەندی دەوڵەتی ترکە، بەڵام بوونی **لۆبیی بۆنان و ئەرمەنی لە ئەمریکا**، کاریگەرستانی ئەمریکای هێناوەتە سەر ئەو باوەڕە کە نە مەسەلەی **قوبرس** و نە مەسەلەی کورد بەزۆری چەکی ترک چارەسەر دەکرێ. لە گەڵ ئەوەشدا ئەمریکا هەوڵی ئەوەش دەدا کە دەوڵەتی ترک لە یەکێتیی ئەورووپادا وەربگیرێ. شایانی باسە، زۆربەی دەوڵەتانی ئەورووپا رازی نین بەوەی دەوڵەتی ترک ببێتە ئەندامی یەکێتیی ئەورووپا و چەند ملیۆنێک ترک بڕۆنە ئەورووپاوە، بە تایبەتی ئەڵمانیا. **ترکەکان خۆیان دەبێژن ئەورووپا بۆیە ترکی ناوێ، چونکە ترک موسوڵمانن. راستی یەکەی هۆیەکەی ئەوە نییە، یان هەر ئەوە نییە. بێ هێزی ئابووریی ترک، لە کاتێکدا کە دەوڵەتی ترک ببێتە ئەندامی یەکێتیی ئەورووپا، ڕێ دەکاتەوە بۆ کۆچ کردنی ملیۆنان ترک بۆ ئەورووپای شلکە لێ کەوتووی بێکاری. هەروەها مانی کێشەی قوبرس بێ چارەسەرکردن و بوونی بۆنانستانی دژ بە ترک وەک ئەندامێکی یەکێتیی ئەورووپا، هەموو ئەمانە** بەرهەڵستییان لە رێی بوونە ئەندامەتیی ترکدا دروستکردووە. **جا لە بەر ئەوەیە کێشەی مافی مرۆڤ و، لە پاڵ ئەوەشدا چارەسەر نەکردنی دۆزی کورد دەکرێن بە بیانوو بۆ ڕێگرتن لە ئەندامەتیی ترک.** هەر لە بەر ئەوەشە کە دەبینین لەم دووایيەدا گەلێک کۆنگرەی زانستانە و رامیاریانە بەستران بۆ باسی دووارۆژی دەوڵەتی ترک، وەک **کۆنگرەی ئینستیتۆی ASPEN** لە بەرلین کە لەم کۆنگرەیەدا پسپۆرانی ئەمریکایی و ئەورووپایی و ترک بەشدار بوون و گەلێک ڕەخنە لە دەوڵەتی ترک گیرا. هەروەها کۆنگرەی سۆسیال دێمۆکراتەکانی ئەورووپا کە لە هاوینی ئەمساڵدا (١٩٩٨) لە نەمسا گیرا بە تایبەتی بۆ باسی کێشەی کورد کە نوێنەری زۆربەی زۆری حیزبە گەورەکانی کوردستان بانگێشت کرابوون. ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە **هەڵوێستی سۆسیال دێمۆکراتەکانی ئەورووپا کە بە درێژایی ئەم سەدەیە جاروبار و، بە پێی پێویست و بەرژەوەندیی خۆیان لە کێشەی کورد دووان، تا ئێستە بۆچوونیان بەرامبەر بە چارەسەرکردنی کێشەی کورد نەگۆڕاوە، واتە هەتا ئێستەش کێشەی کورد بە کێشەی کەمایەتییەک دەدەنە قەڵەم کە بەڵای وانەوە دەبێ لە سنووری دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستاندا چارەسەر بکرێ، بە دانی مافی کولتووری بە**

کورد ، نەك وەك نەتەوەیەکی دابەشکراوی ولأت داگیرکراو.

ئەمـە لە لایەکـەوە، لە لایەکی دیکەشـەوە دەولەتی رووسـیا لە رێی **«کۆمیتەی هاوکـاری و پشتیوانیی گـەلانی ئاسیا و ئەفریقا»** و بە ئامادەبوونی مادڤیدکو بەرپرسیاری وەزارەتی دەرەوەی رووسیا و ئامادەبوونی نوێنەرانی **پارتی دێمۆکراتی کوردستانی عێراق و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پێ کێ کێ** لـە ٦/٤/ ١٩٩٨دا کـۆنفرانسێکی لە مۆسکۆ سـاز کرد لە ژێر نێـوی **«مـەسـەلەی کـورد لە سەردەمی ئێستەدا»** ، کـە **کێشـەی کـورد لە باری بەرژەوەندیی دەولەتی رووسیـاوە باسکرا**. شایانی باسە **دەولەتی رووسیا ، چ لە سەردەمی قەیسەردا و چ لە سەردەمی سۆڤێتدا و چ لەم سەردەمەشدا هیچ کاتێك یارمەتیی کوردی نەداوە، بەڵأم لە هەموو سەردەمێکدا مەسەلەی کوردی بۆ سوودی خۆی بەکار هێناوە و دەستی کوردی بڕیوە.** کە دەبێ ئەم ڕەوشە لە لایەن کوردەوە کۆتایی پێ بهێنرێ.

لە لایەکی دیکەشەوە، ولأتە عەرەبییەکانیش کە دژی هەڵبەندێتی دەولەتی ترك و ئیسـرائیلن و لە پارچە پارچە بوونی عێراق دەترسن، هەوڵی بەستنی کـۆنفرانس دەدەن بۆ وتووێژ لە بارەی کێشەی کوردەوە. **دوکتۆر ئەحمەد حەمرووش (دکتور احمد حمروش) سـەرۆکی لیژنەی هاوکاریی ئافرو ئاسیایی میسری (رئیس لجنة التضامن الافرواسیویة المصریة)** لە ٢٧ و ٢٨ی مایسی ئەمسالدا (١٩٩٨) لە قاهیرە کـۆنفـرانسێکی بەست بە نێـوی **«وتووێژی عـەرەبیی کـوردی» (الحـوار العـربی الکردی)**. بەداخەوە بۆ ئەم کۆنفرانسە هەر پارتی و یەکێتی و حیزبە کوردییەکانی عێراق بانگهێشت کرابوون لە گەڵ چەند کەسێك کە ئەم حیزبانە دەستنیشانیان کردبوون. ئەنجـامی کـۆنفـرانسـەکـە پتـر بە سـوودی **«یەکێتیی خاکی عێراق»** و **«پاراستنی سنووری عێراق»** بوو نەك بە سوودی کورد. کێشەی کوردی باشووری کوردستان وەك کێشەیەکی نێوخۆیی عێراق درایە قەڵەم، لە بەر ئەوە کۆبوونەوەکە نەك هەر بە سوودی کورد نەبوو بەڵکوو زیانیشی هەبوو.

بە پێچەوانەی ئەم کۆنفرانسانەی سەرەوە کە کێشەی کوردیان وەك کێشەیەکی لاوەکی و نێـوخۆیی دەولەتە داگیـرکـەرەکـانی کـوردسـتـان خسـتـە بەرچاو، جگـینە تەلەفزیۆنییەکەی **تەلەفـزیـۆنی «جـزیـرە» لە قـەتـەر (قطر)** کـە بـە **«نێـوی رێـازی پێچەوانە» (الاتجاه المعاکس)**ەوە پێشکێش کـرا و لەوێ دا **مامۆستا جەواد مەلا**

وەك سەرۆكی كۆنگرەی نیشتمانیی كوردستان و لایەنگری سەربەخۆیی كوردستان و تەمیمی بەرازی (تمیم البرازی) وەك عەرەبێكی سەربە رژێمی بەعسی عێراق و دژ بە سەربەخۆیی كوردستان كەوتنە وتوونژ، هەروەها ئەو وتوونژەی تەلەفزیۆنی **«جزیرە»**، لە گەڵ بەڕێز **میشعان جبوری** (میشعان جبوری) كە لەوێ میشعان جبوری پشتگیریی سەربەخۆیی كوردستانی كرد، سووتێكی یەكجار زۆریان هەبوو. هەموو وتوونژەكە كێشەی كوردیان وەك نەتەوەیەك كە داوای سەربەخۆیی دەكا بە گەلانی عەرەب گەیاند. **راستییەكەی جێی داخە، لە كاتێكدا مامۆستا جەواد مەلا ئالای كوردستانی خستە سەر مێزەكە و گوتی «ئەمە چارەسەری كێشەی كوردە» نوێنەری پارتی دێمۆكراتی كوردستان لە سەلاحەدینەوە تەلەفۆنی كرد و گوتی «حیزبی ئێمە (پارتی) داوای سەربەخۆیی ناكا، بەڵكوو داوای مافی كولتووری كورد دەكا، لە باكووری عێراقدا».** هەر پاش ئەوەش رۆژنامەی **«المنارالكردی»** كە زمانی حاڵی **یەكێتیی نیشتمانیی كوردستانە لە ئەوروپا**، دەستی كرد بە پەلاماردانی مامۆستا جەواد مەلا و تەلەفزیۆنی جزیرە، چونكە باسی سەربەخۆیی كوردستانیان كردووە. ئەم هەڵوێستانەی یەكێتی و پارتی نیشانی دەدا كە ئەو كوردانەی سەربەخۆن (ناحیزبیین) و پێشمەرگەیان نییە پتر دەوێرن باسی سەربەخۆیی كوردستان و مافی كورد بكەن لەو حیزبانەی كە لە گەڵ دەوڵەتە داگیركەرەكانی كوردستاندا پێوەندییان هەیە. ئەوجا ئەوەش وەك شەرمەزارییەك لەو لاوە بوەستێ كە میشعان جبوری باسی سەربەخۆیی كوردستان بكا و حیزبەكانی كوردستان لە دژی سەربەخۆیی كوردستان قسە بكەن.

هاوڵاتە بەڕێزەكان!

لێرەدا پێویستە باسێكی ئەوەش بكەم كە گەلانی لە لایەن دەوڵەتی تركەوە زیان لێدراویش خۆیان لە یەك نێزیك دەكەنەوە. بۆ وێنە **ئازادیخوازانی كورد و یونانی و ئەرمەنی و قوبرسیش** لە بەرلین كۆنگرەیەكیان لە رۆژی ١٩٩٨/٥/٢٤ دا لە هۆڵی زانستگەی تەكنۆلۆژی لە بەرلین بەست بە بۆنەی **سالڕۆژی گەلكوژی (جینۆساید)ی یونانییە پۆنتی یەكان** كە لە ٢٥ی مانگی پێنجی سالی ١٩١٦ دا رووییدا، واتە سالێك دووای گەلكوژی ئەرمەنییەكان كە بە دەستی حكوومەتی

«جۆن تۆرکەکان» رووی دا. کۆنگرە لە ژێر درۆشمی **«یەك تاوانکار، چەند گەلێکی جیاوازی قوربانی کراو، بە ملیۆن مرۆڤی تەفروتوونا کراو»** بەسترا. لەو کۆنگرەیەدا سەتان پێوەنداری ئەم گەلانە ئامادە بوون، کە لەوێ دا بە نێوی **«جڤاتی کورد لە بەرلین» ووتارێکم پێشکێش کرد لە ژێر نێوی «هێشتا بە بەرێ یەوە ماوە کە گەلی کورد لە تەفروتوونا کردن رزگار بکرێ».** هەر لەو سەمینارەدا باسی مێژووی سەرهەڵدانی **بیری تۆرانیزم و گرسەندنی تۆرانێتیم** لە نیوەی سەتەی رابوردوودا کرد. ژمارەیەکی زۆر لە پێوەندارانی کورد و ئەرمەنی و یۆنانی و سرب و قوبرسی و ژمارەیەکی زۆر ئەلمان و ترکیش هاتبوون. وتوویژێکی زۆر گەرم و گوڕ بەڵام بابەتانە، گەلێك لایەنی کێشەی کورد و کێشەی گەلانی لە سەمینارەکەدا بەشداربووی رۆشن کردەوە. لایەنگرانی پێ کێ کێ نەهاتن بۆ ئەو کۆبوونەوەیە.

بەرێزینە!

دەبێ ئەوە بزانین کە گەلێك کێشەی سووتێنەر هەن لە رۆژهەلاتی ناڤیندا کە پێوەندیی راستەوخۆیان بە داگیرکەرانی کوردستانەوە هەیە. بۆوێنە: کێشەی قوبرس و دەوڵەتی ترك، کێشەی ئەفغانستان و ئێران کە لەوانەیە جەنگی گەورەی لێ ببێتەوە، وەك جەنگی هەشت ساڵەی ئێران و عێراق. کێشەی بلووچستان و دەوڵەتی ئێران کە لەوانەیە بلووچستان بە یارمەتی ئەفغانستان و پاکستان خۆی لە ئێران جیا بکاتەوە. هەروەها دوژمنایەتی و ناکۆکی دەوڵەتەکانی ترك و رووسیا. ئیسرائیل و کێشەی فەلەستین، کە چارەسەر کردنی هەمیشەیی بەم زووانە نابێ، بەتایبەتی فەلەستینییەکان دەیانەوێ داخۆیانی دەوڵەتی سەربەخۆی فەلەستین بکەن و قودس بە پێتەختی خۆیان بزانن. هەروەها کێشەی بەربەرەکان لە جەزائیر و تونس و مەراکیش لە دژی داگیرکەرانی عەرەب. هەروەها کێشەی گوشینی یەکان لە باشووری سۆدان. هەروەها کێشەی قیبتی یەکان لە میسر و کێشەی خوددامەکان (الخدام) لە یەمەن و کێشەی موسوڵمانە مەلا فەرمانییەکان لە جەزائیر و میسر، ئەوجا هەڕەشەی ئێران و ئیسرائیل لە یەك کە دوور نییە شەڕ بقەومێ لێی. هەروەها کێشەی **«حەماس» (الحماس) و «جهادی ئیسلامی» (الجهاد الاسلامی) و ئەمەل (الامل) لە لوبنان و فەلەستین و ئیسرائیل.** هەروەها هەڕەشەی دەوڵەتی ترك لە سووریا کە لەوانەیە شەڕی

لێ ببێتەوە. بێجگە لەمانەش، لە جیهاندا گەلێك کێ بەرکێ هەیە وەك **یەکێتیی ئەورووپا دژی سەروەرێتیی ئەمریکا** کە جارێ بەنێوی یەکگرتوو (ئونیۆن) دەستی پێکردووە. هەروەها هەوڵدانی ژاپۆن بۆ پێشڕەویی ئابووری، هەوڵدانی چین بۆ بوونە زلهێزێکی وەك ئەمریکا. ئەوجا کێشەی هێند و پاکستان و هەڕەشە لەیەك بە چەکی ئەتۆمی و دۆزی **کشمیر** (١٣) ئەوەشمان لە بیرنەچێ کە کێشەی هەرەسهێنانی سیستەمی ئابووری لە رووسیا و وڵاتانی ئەورووپای ڕۆژهەڵات، وای لە کۆنە کۆمۆنیستەکان کردووە کە جارێکی دی سەریان هەڵبڕنەوە. لە هەمانکاتدا مافیا و شڕەخۆریی لەم وڵاتانە بە تایبەتی لە رووسیا بووەتە بەرنامەی ڕۆژانە. شان بە شانی ئەمە کێشەی بێکاری کە ژمارەی بێکاران ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو بەرزبیە لە ئەورووپای ڕۆژاوادا، بەتایبەتی لە ئەڵمانیا گۆڕۆتینی داوەتە پەرگرەکان (ئێکسترێمیستەکان) و، ڕەگەزپەرستان و، بزووتنەوەی نازێتی لە ئەڵمانیادا بەهێزتر کردووە.

بەشدارانی بەڕێزی کۆنگرە!

کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان پێویستە هەموو ئەم کێشە جیا جیانە بخاتە ژێر هوردەبینی لێکۆڵینەوە و هەڵوێستی خۆی بەرامبەریان دەستنیشان بکا. ئەوەی هەموو خاوەن هەست و هەقویستێك پێی دەزانێ و، ئەوڕۆش بە بەڵگەوە باشتر ڕوونمان کردەوە ئەمەیە کە **سیاسەتکارانی کورد و ڕێکخراوەکانی کوردستان لە ئاستی ئەو بارودۆخەدا نین کە بەسەر کوردستان و ڕۆژهەڵاتی ناڤین و جیهان دا تێدەپەڕێ.** کوردستان پێویستی بە هەموو کوردێکە بۆ ڕزگاربوونی. هەوڵدانی حیزبێك، یان تاقمێك، یان دەستەیەك بە تەنێ، ناتوانێ ببێتە هۆی ڕزگارکردنی کوردستان. هەروەها هەوڵدانی حیزبێك، یان دەستەیەك، یان تاقمێك بۆ نەهێشتنی حیزبێك و تاقمێك و دەستەیەکی دیکە لە خۆکوژی بەولاوە هیچی دیکە نییە. ئەوجا ئێستە بۆ ئەوەی ڕوونتر بیخەمە بەرچاو کە ئەم حیزب و کۆمەڵە و ڕێکخراوانەی کوردستان لە پایەی ڕووداوەکاندا نین، پێویستە ئەو کارانە بخەینە بەرچاو کە لە پاش جەنگی دووەمی کەندا وەوە، واتە لە مانگی نیسانی ١٩٩١ ەوە کە هەرێمی ئاسایش دامەزراوە بە نێوی: Operation Provide Comfort کە دەیانتوانی بیکەن، بەڵام نەیانکردووە:

(١) ــ دەیانتوانی کاتێك كه سەددام هێزەكانی خۆی له سێ ستانی هەولێر و سلێمانی و دهۆك كێشایەوه، ئەوانیش دەسبەجێ بانگی سەربەخۆیی ئەو نێوچەیه بدەن. ئەوجا ئەگەر بهاتایه و دەوڵەته داگیركەرەكانی دیكه پەلاماریان بدایەته سەر ئەو نێوچەیه، ئەوا ئەو دەم چونكه خۆشەویستیی نێونەتەوەیی بەرامبەر به كورد بەهێز بوو، **سەرۆك فرانسوا میترانیش** هێشتا مابوو، ئەوا له گەلێك لاوه یارمەتی كورد دەدرا. خۆ ئەگەر سەربەخۆیی ئەو نێوچەیه سەری نەگرتایه، ئەوا هەر به بەرژەوەندیی كورد تەواو دەبوو. **لەوانەش بوو هەرێمی ئاسایش بێتە پرۆتێكتۆراتی كۆمەڵەی نەتەوە یەكگرتووەكان، یان هی هەر دەوڵەتێكی دیكەی رۆژئاوایی.**

(٢) ــ دەیانتــوانی پاش ئەوەی **پەرلەمانی كوردستان** دەنگی بۆ **سیستەمی فیدەرالی دا، كۆماری فیدەرالی كوردستان** دەسبەجێ یەك لایەنه داخویانی بكەن و، **دەستوورێكی بنچینەیی** بۆ كۆماری فیدەرالی كوردستان دابنێن و، له هەڵبژاردنێكی گشتی دا سەركۆمار دەستنیشان بكەن و، **ئالأی كوردستان** بخەنه سەر پەرلەمان و شوێنه گشتییەكان. ئەو حەله **كۆماری فیدەرالی كوردستان** ئەگەر هیچ دەوڵەتێكیش به رەسمی دانی پێدا نەنایه، **دێ فاكتۆ** Defacto دەبوو به دەوڵەتێكی سەربەخۆ. **كۆماری تركەكانی قوبرس**، هیچ دەوڵەتێك بێجگه له دەوڵەتی ترك دانی پێدا نەناوه، بەڵأم دێ فاكتۆ دەوڵەتێكه و هەیه.

(٣) ــ دەیانتوانی سەرژمێرێكی گشتی بكەن لەو هەرێمەدا كه بەدەستیانەوەیه، تا بزانن ژمارەی كورد و ناكورد چەندە. **ئایە تركمانەكان به راستی سێ ملیۆن و نیوەن وەك تانسووچیلەر و تركمانەكان خۆیان دەفەرموون.** ژن چەندە و پیاو چەندە، خوێندەوار و نەخوێندەوار چەندن. داهاتی سالأنەی تاكه سەرێك چەندە. داهاتی گشتی چەندە. ژمارەی بێكاران گەیشتووەته چەند. رووبەری زەوی كشتوكاڵی چەندە. چەند كرێكار و چەند جۆتكار و چەند فەرمانبەر هەن. بێگومان تا **سەرژمێرێكی گشتی** نەكرێ، هیچ پلان و نەخشەیەك ناتوانێ دابنرێ.

(٤) ــ دەیانتوانی **دراوێكی هەرێمی** بۆ كوردستان دروست بكەن بۆ كاروباری نێوخۆیی هەرێم، یان هەموو كاروبارێكی دراویی بكەنه دۆلار. چونكه تا دیناری عێراقی بەكار بهێن، ریشیان هەر به دەست سەددامەوه دەبێ و هەر كاتێك سەددام بیەوێ، دیناره‌كەی دەگۆڕێ، وەكوو كردی و زیانێكی زۆری له كورد دا.

(٥) ـ دەیانتوانی **هێزی پێشمەرگە هەڵوەشێننەوە** و، لە جیاتی ئەوە **سوپایەکی کوردستانی** دروست کەن بە سەرۆکایەتیی پسپۆڕی سوپایی. ئەو دەم ئەم شەڕە گەڕەکە و کێ بەرکێی **«پێشڕەوی»** و حیزب حیزبێنەش رووی نەدەدا. رووشی بدایە چەند دەوری تێدا نەدەدی.

(٦) ـ دەیانتوانی **هێزێکی پۆلیسیی کوردستانی** دروست کەن. هێندێك لە دەوڵەتەکانی ئەورووپا ئامادە بوون پۆلیس بۆ کورد پێ بگەیەنن. ئەوکاتە جل و بەرگ و ویستەمەنی کادری پۆلیسییان بە خۆڕایی وەردەگرت. دەوڵەتی ئەڵمانیا کاتی خۆی بەڵێنێکی وای بە مام **جەلال** دابوو. ئەمەش پێش ١٩٩٤/٥/١ بوو، واتە ئەو کاتەی کە هێشتا **شەڕی پارتی و یەکێتی** دەستی پێ نەکردبوو.

(٧) ـ **دەیانتوانی خۆیان پتر لە ئەمریکا و فەرەنسای سەردەمی بەهەشتی میتران و، هێندێك دەوڵەتی دیکەی ئەورووپا نێزیك بکەنەوە و، چەند فرگەیەکی ئینتەرناسیۆنالی لە ڕێی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە کە سەرپەرشتیی هەڵبژێمی باشوور دەکەن، لە هەڵبژێمدا دروست بکەن بۆ پێوەندیکردنی ڕاستەوخۆ بە دەرەوە.** ئەوسا دەیانتوانی گەڵێك کاڵا و کەلوپەلی پێویست بهێننە کوردستانەوە و بە زووترین کات و، منەتی داگیرکەرانی کوردستان هەڵنەگرن. لە ماوەی ئەم چەند ساڵەی دووایی دا مەسەلەی دروستکردنی فرگەی کوردستانم چەند جار بە نامە بۆ **کاك مەسعوود و مام جەلال** نووسیوە.

(٨) ـ دەیانتوانی **لە کاتی وتووێژی پاریسدا ١٦ـ١٩٩٤/٧/٢٢ پرۆژەکەی بەهەشتی میتران ئیمزا بکەن و، بیکەنە بەڵگەیەکی ئینتەرناسیۆنالی بۆ دووارۆژی هەڵبژێم و فراوانکردنی.** ئەگەر وابوایە، ئێستە چوار ساڵ بوو ئاشتی بنبەست ببوو و، لەوانەش بوو کەرکووك و مووسڵ، یان هیچ نەبێ کەرکووك، بخرێتە سەر **«هەڵبژێمی ئاسایش»**.

(٩) ـ دەیانتوانی **پرۆژەی دەرهێنانی نەوت لە هەڵبژێمی ئاسایش دا بخەنە سەر پێ.** بەتایبەتی **بەڕێز سەردار پشدەری** و هاوکارەکانی، وەك خۆیان باسی دەکەن، هەلومەرجیان بۆ ئەو پرۆژەیە ئامادە کردبوو.

(١٠) ـ دەیانتوانی **ژمارەیەکی زۆر خوێندکار بنێرنە دەرەوەی وڵات** بۆ خوێندنی بابەتی پێویست وەك **تەکنیکی کامپیووتەر و هەندازیاریی مەکینە و**

فرۆکەوانی. لێرەدا بەتایبەتی سووت لە دەوڵەتی رووسیا و ئەورووپای رۆژهەڵات دەبینرا کە بارى ئابووری یان زۆر خراپە و ئامادەن بە پارەیەکی کەم خزمەتی باش پێشکێش بکەن.

(١١) ــ پەرلەمانی هەرێمی ئاسایش یەکەمین پەرلەمان بوو لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا کە بە شێوەیەکی دێمۆکراتی هەڵبژێردرابێ، پاش پەرلەمانی ئیسرائیل. ئەمەش بەڵگە و بناخەیەکی پتەو بوو بۆ کورد کە پێوەی بنازێ و داوای ئەوە بکا وەک **جێگرەوە (ئالترناتیف)** ێك بۆ رژێمە تێرۆریستەکانی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان بە رەسمی بناسرێ. بەڵام شەڕ و بەگژ یەکدا چوون و خوێنڕێژی و نابەرپرسیارێتی بەرامبەر ولاّت و نەتەوە، **دەمی هەموو دۆژمنانی کوردی کردەوە و دەمی هەموو دژستانی کوردی داخست.**

(١٢) ــ دەیانتوانی **لە ئێو هەرێمی ئاسایش دا هیچ نەبێ کێشەی تەلەفۆن و پۆستە و کارەبا و ئاوی خواردنەوە چارەسەر بکەن.** لە ئەورووپاوە تەلەفۆن دەکرێ بۆ هەرێمی ئاسایش، بەڵام **لە سلێمانی یەوە بۆ دهۆك و لە دهۆکەوە بۆ هەولێر و لە کۆیەوە بۆ چەمچەماڵ و هەڵەبجە و کەلار تەلەفۆن ناکرێ.** پۆستەش دەبێ لە دەرەوەی هەرێمی ئاسایش (بۆوێنە لە ئەورووپا و ئەمریکاوە) بە دەستی بچێ و لە سەر سنوورەکان پۆلیسی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان دەستی بەسەردا دەگرن.

(١٣) ــ دەیانتوانی **داهاتی کوردستان دادپەروەرانە دابەش بکەن.** چونکە داهاتەکەی مالّی هەموو کوردە، نەك مالّی یەك حیزب. زۆر جێی داخە کە کاربەدەستێکی حکوومەتی کوردستان لە سلێمانی شەش مانگ مووچە وەرنەگرێ. ئافەرینیشیان لێ بێ کە بەو جۆرەش واز لە خزمەتکردن ناهێنن. مەگەر هەر دەوڵەتی رووس وای بەسەر هاتبێ کە مانگانەی کاربەدەستەکانی پێ نەدرێ. **سەرۆکی رووس بۆریس یەلتسین هیچ نەبێ لە باتی پارە ڤۆدکا دەدا بە کاربەدەستەکانی، ئەمان ماستاویش نابەشنەوە لە جیاتی پارە.**

(١٤) ـ دەیانتوانی **ئەو پارەیەی کە دەیدەن بە چەك و تفاقی جەنگی بۆ یەك کوشتن پاشکەوتی بکەن** و لە رێی دامەزراندنی ژێرخانی ئابووریدا بیخەنە کار.

(١٥) ـ دەیانتوانی ئەگەر ئەم شەڕ و هەڵلاّیەیان نەکردایە، پتر لە یەکدی نێزیك ببنەوە و ئەودەمە رێ ئامادە دەبوو، یان بۆ یەکگرتنی هەردوو حیزبەکە (پارتی و

یەکێتی) و **پێکهێنانی حیزبێکی سۆسیال دێمۆکراتی بەهێز**، یان یەکگرتن لە بەرەیەکی نیشتمانی دا. ئەودەمە دەیانتوانی جەماوەرێکی یەکجار فراوان کە ئێستە سەربەخۆ وەستاون، یان دژ بە هەردوو لان، بهێننە نێو ریزەکانی خویانەوە و، ئەوەش بە سوودی خۆیان و کورد تەواو دەبوو.

بـەشدارانی بـەڕێـز!

وەک بۆمـان دەرکـەوت، دووارۆژی نەتەوەی کـورد لە بەر رۆشنایی ئەم بارودۆخەی ئەڕۆدا تەمومژاوییە. ئەوجا ئێمە بەدەست خۆمانە ئەو تەمومژە رابدەین یان پتر لە ئێستە چڕدووکەڵی شەڕەگەرەکی نێوخۆشمانی بخەینە سەر. سەرکەوتن و بەختیاریمان لە دووارۆژدا، **تەنێ یەک رێیە و بەس: رێی دێمۆکراتی و رێزگرتن لە بیروڕا و مافی یەک، پێکەوە تێکۆشین شێلگیرانە بەرەو ئامانج، پاراستنی ئاشتی و چارەسەر کردنی کێشەکان بە وتووێژ، ڕاگرتنی بەرژەوەندیی گشتی لە سەروو بەرژەوەندیی تایبەتی و بنەماڵەیی و حیزبایەتی و هۆزایەتی و نێوچەییەوە. ئەوەش ئەک هەر بە قسە بەڵکوو بە کردەوە. بەکورتی دەبێ ئەوانەی دڵسۆزن بزووتنەوەیەکی جەماوەریی نەتەوەیی فراوان بهێننە کایە لە شێوەی دەستپێشکەریی رۆشنبیرانەدا، ئەک لە شێوەی رێکخراوێکی حیزبیدا کە بانگی خزپەرستی و خۆ بەزلزانین و بەرچاوتەنگیی سیاسی بدا بەگوێمان دا.**

بـەشدارانی بـەڕێـزی سـەمـینار!

بەم شێوەیە قسەکانی ئەورۆی من لەم سەمینارەدا کۆتایی هات. هیوام وایە سەرم نەیەشاندبن بەڵکوو کارێکی وام کردبێ کە زات بنێمە بەر هێندێکتان بۆ هێنانە سەر زمانی ئەو هەستەی کە لە نێو دڵ و دەروونی هێندێکتان دا پۆنگی خواردووەتەوە و رووی ئەوەتان نییە دەربببڕن. خۆ ئەگەر قسەیەکیشم کردبێ و بووبێتە هۆی دڵشکانی هێندێکتان، ئەوا تکایە لێم ببوورن. **چونکە هەق رەقـە و ئەز هەر کەسێکم خۆش بوێ، درێخی ناکەم لەوەی لە گەڵی راست و رەوان بم.ئەوجا پێی خۆش بێ یان پێی تاڵ بێ، ئەوە بەلامەوە وەک یەکە.** لەم رووەوە بەتەنگ دڵی کەسەوە نیم. کوردیش لە کۆنەوە گوتوویانە: **«دۆست ئەوەیە دەتگرێنێ و دوژمن ئەوەیە دەتکەنێنێ»**. هیـوام وایە پاش ئەم گـریانە دوورودرێژەمـان، بەم زووانە

هەموومان پێکەوە دەست بە پێکەنین بکەین و گاڵتەمان بە هەڵسوکەوتی رابوردووی خۆمان بێ، پەنیازی راستکردنەوە و لێ فێربوونی.

سەربەرزی بۆ بیری ئازادی و یەکسانیی مرۆڤ!

سەرکەوتن بۆ کۆنگرەی نەتەوەیی کورد و هەموو لایەنەکانی بێ جیاوازی!

ئافەرین لە ئێوەی بەڕێز کە ئەم کۆنگرەیەتان بەکردەوە خستە سەرپێ!

سەرشۆڕی بۆ دوژمنانی نەتەوەی ئازادیخواز و ئاشتی پەروەری کورد!

بژی یادی هاوبیری کۆچکردوو رەهبەر جەلال مامەش!

بژی کورد و بژی کوردستان!

ژێدەرەکان

(۱) ــ **کوردستانی سۆر!** پاش دامەزراندنی دەوڵەتی سۆڤێت، کۆمارێکی ئۆتۆنۆمی دار بە دەستپێشخەری **لێنین**، لە سەرەتای بیستەکاندا دروست بوو. ئەم کۆمارە نێوچەی **کەڵباژار و لاچین و کۆیادلی و زەنگیلانی** گرتبووە و، کەوتبووە نێوان ئەرمەنستان و ئازەربایجان و، هەتا **سنووری رۆژهەڵاتی کوردستان** (ئێران) درێژ بووبووەوە. پاش مردنی **لێنین**، کاربەدەستە تۆرانی یەکانی ئازەربایجان **ستالین** یان هاندا لە کورد بە نێوی ئەوەوە کە گوایە کورد **«دژی سیستەمی سۆڤێت و کۆمۆنیزم و داردەستی بەرەی رۆژاوان»**. **ستالین** لە کورد هار بوو و، کۆمارە ئۆتۆنۆمی دارەکەی هەڵوەشاندەوە و، بە هەزاران کوردی ئەو هەرێمەی کۆچ پێدا بۆ **سیبریا و کازاخستان** کە زۆربان لە رێ مردن. پاش ئەوە" **کوردستانی سۆر**" نووسێنرا بە ئازەربایجانەوە. ئەوجا **ترکە ئازەرییەکان** زمانی کوردی یان رێنەدا بخوێنرێ و، رێشیان نەدا کە کوردەکان لە تۆماری دەوڵەتی و دەزگە بەرێوەبەرەکاندا خۆیان بە کورد نێونووس بکەن. شایانی باسە **کە کۆمۆنیستەکان و ئەو حیزبانەی بەنێوی «کوردستانی» یەوە کار دەکەن**، شان بە شانی **کۆمۆنیستە عەرەب و ترک و فارسەکان**، ئەم راستی یەیان لە خەڵک دەشاردەوە، هەتا رووخانی ئیمپراتۆرییی رژێمی سۆڤێتی. ئەز وەک تاکە کوردێک باسی ئەم ناڕەوایی یەی رژێمی سۆڤێتیم دەکرد. لەبەر ئەوە زۆرناڕەنەکانی سۆڤێت بە هەموو جۆرێک بەربەرەکانێیی منیان دەکرد، چونکە نەیاندەویست رووی رەشی رژێمی تاوانباری سۆڤێت و ستالینی مرۆڤخۆر دەربکەوێ. پاش رووخانی رژێمی سۆڤێت، کوردەکانی ئەوێ، بەپێچەوانەی گەلە ترکەکانی سۆڤێتەوە کە هەموو دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیان پێکەوە نا، نەیانتوانی **کۆماری کوردستانی سۆر** دروست بکەنەوە. خاکەکەیان نێستە بەشێکی لە لایەن **ئەرمەنی یەکان** و، بەشێکی دیکەی لە لایەن ئازەری یەکانەوە داگیرکراوە. کەچی ئەوڕۆش حیزبە کوردییەکان هەر باسی "چوارپارچە"ی کوردستان دەکەن. ئەم **"چوارپارچە"**ش شتێکی نوێیە، چونکە هەتا چەند ساڵێک لەمەوبەر هەر باسی **"سێ پارچە"** دەکرا، دەیانگوت **"لە سووریا**

کوردستان نییە".

(٢) ــ مەبەست لە **«سێمینەی حەدیس»** لە لای کورد ئەو باوەڕە گەلەکی (شعبی) یە کە بە پێی وی گوایە **پەیامبەری موسوڵمانان (د)** گوتوویەتی **ئەگەر شتێك دووجار رووی دا، ئەوا بۆ سێیەمین جاریش روو دەداتەوە.**، بە عەرەبی: **«لایثنی الا وقد یثلث».**

(٣) ــ پاش مردنی **هەژار** کتێبێك لە لایەن **خانی** کوڕیەوە بە نێوی **«چێشتی مجێور»**ە وە بلاو کرایەوە. چونکە هەژار وەسێتی کردبوو پاش مردنی بلاو بکرێتەوە. ئەم **«چێشتی مجێور»** بەسەرهاتی هەژارە. ئەز وەك مرۆڤێك کە لە رۆژانی دەربەدەری و تەنگانە و خۆشاردنەوەی هەژاردا لە شاری بەغدا دۆستێکی نێزیکی هەژار بووم و، پێویستی سەرشانی دۆستایەتیی خۆشم بەرامبەر هەژار بەجێ هێناوە و، تەنانەت هەژار ئەم دۆستایەتی یەی بەهۆنراوە باسکردووە، ئەگەرچی هۆنراوەکەی نەخستووەتە نێو پەرتۆکی هۆنراوەکانی یەوە، دیارە ئاگام لە هێندێك لایەنی ژیان و هەڵسوکەوت و، رەوشت و خووی هەژار هەیە و مافی ئەوەشم هەیە یەك دوو قسە لەو بارەیەوە بکەم.

ئەز هەژارم لە سەرەتای پەنجاکاندا لە ڕێی **مام جەلال** ــەوە ناسی، ئەوەش لە سەر داخوازیی هەژار خۆی، پاش ئەوەی چەند وتارێکی منی لە رۆژنامەکانی بەغدا دا خوێندبووەوە کە بە نێوی خواستەمەنی **«ج ــ کەڵۆڵ»** وە دەمنووسین. هەژار کابرایەکی یەکجار قسەخۆش و گاڵتەزانێکی کەم وێنە بوو. بەرەوڕوو زۆر زمانلووس و لە پاشملەش بە دەگمەن کەسێکی دەبوارد کە تیزێکی پێوەنەکا، یان کرمێك لە دەستی دا نەدۆزێتەوە. لە هۆنراوە داناندا بەهرەیەکی باش و شێوەیەکی ڕەوانی هەبوو. هەژار دوو تایبەتکاری هەبوو کە مرۆڤ زۆر درەنگ تێیان دەگەیشت. یەکەم: پارەپەرستی و پووڵەکێتی و، دووەم: سپڵەیی و پێنەزانی. پێمواید بەهەشتی **سەرۆك بارزانی** و بەڕێز **جەلال بێتووشی** تەنێ دوو کەسن کە بەرامبەر چاکەکەیان لە گەڵ هەژار پلاری تێ نەگرتبن. لێرەدا مەبەستم ئەوە نییە لە «چێشتی مجێور» بکۆڵمەوە، چونکە ئەو هەویرە زۆر ئاو دەکێشێ. بەڵام ئەگەر هێندێك هەواڵ و دەنگوباس و چیرۆکی ڕاست و ناڕاستی لێ دەربکەین، ئەوا کەسایەتیی هەژار بە هەردوو لای **ئەرێنی و نەرێنی** یەوە دەردەخا.

(٤)ـ پاش رووخانی **کۆماری کوردستان** گەلێك کوردی رۆژهەلآت دەربەدەر بوون و رایانکرده **«یەکێتی سۆڤیەت»**. هەر لەو کاتەشدا گەلێك لە ئەندامان و لایەنگرانی **«فیرقەی دێمۆکراتی ئازەربایجان»** و **تووده‌یی‌یەکانیش** رایانکردبووە ئەوێ. ئازەری یەکان بەزۆری لە باکۆ جێگیربوون. **ئەوکاتە ستالین میری سەربڕی ئیمپراتۆرێتیی سۆڤیەت بوو**. ئازەری یەکان بە هۆی **جافەری باقرۆفەوە** کە **«سەرکۆمار»ی** ئازەربایجانی ئەو کاتە و کابرایەکی تۆرانی بوو، توانیان وێستگەیەکی رادیۆ بۆ خۆیان وەربگرن بە ناوی «وێستگەی **رادیۆی دێمۆکراتی ئازەربایجان»**ەوە کە هەموو شەوێك نیوکاتژمێر بە تورکی ئازەری و نیوکاتژمێر بە فارسی و نیو کاتژمێر بە کوردی پڕۆگرامی بلاو دەکردەوە. **عەلی گەلاوێژ و ڕەحیمی قازی** کە دوو کوردی هەلآتوو و ئەندامی **«فیرقەی دێمۆکراتی ئازەربایجان»** بوون، ئەم پڕۆگرامە کوردییەیان دەبرد بەڕێوە. رۆژنامەیەکیشیان بە کوردی بە ناوی **«کوردستان»**ەوە دەردەکرد، کە ئەوەش وەك پڕۆگرامی رادیۆ پڕۆپاگەندە بوو بۆ رژێمی سۆڤیەت و ستالین. هاوینی ساڵی ١٩٥٣ و لە ئەنجامی ئەوەدا کە رژێمی **دوکتۆر موسەدیق** دەیویست نێوانی خۆی لە گەلّ رژێمی سۆڤیەت دا چاك بکا، سۆڤیەت ئەو رادیۆیەی راگرت. بەلآم "**رۆژنامەی کوردستان**" جاروبار دەردەچوو، هەتا ئەو کاتەی **«فیرقەی دێمۆکراتی ئازەربایجان»** و **«حیزبی تووده‌ی ئێران»** یەکیان گرتەوە، ئەوسا رۆژنامەی **«کوردستان»**یش وەستێنرا. لە ساڵی ١٩٥٦دا **دوکتۆر ئەورەحمانی قاسملو** و چەند برادەرێکی خۆی هەلآتبوونە باشووری کوردستان و بەدزییەوە لە دەوروبەری سلێمانی دەژیان. خودێ لێخۆش بوو **مامۆستا توفیق وردی** پێوەندیی لە گەلّ هێندێك لەو کوردانە هەبوو و، منیش لە ڕێی **مامۆستا وردی** یەوە یەك دووانێکیانم ناسی. لە کاتی یەکدی بینیندا باسی ئەوە کرا کە رۆژنامەی کوردستان دەربچێتەوە. پاش ماوەیەك، لە پاییزی ١٩٥٦دا، **دوکتۆر قاسملو** هات بۆلام بۆ قوتابخانەی دووانێوەندیی «موسەلآ» لە کەرکووك و خۆی بە نێوی **«هەباسی ئەنوەری»**یەوە بەمن ناساند و گوتی **«لە سەر ڕاسپێری مامۆستا وردی هاتووم بۆ لات و، نێمە (واتە ئەوان ــ ج. ن) بڕیارماندا‌وە کە رۆژنامەی کوردستان دەربکەینەوە، بەلآم هیچ پارەمان نییە. لەبەر ئەوە تەمەر (پوول)مان چاپکردووە و ئەو تەمەرانە دەفرۆشین و بەپارەکەی رۆژنامەکەمان**

دەردەکەینەوە.تەمەرەکانیشمان لای مامۆستا وردی داناوە. ئەو پارەکە کۆدەکاتەوە و دەیگەیەنێ پێمان».

لەوە بەدوواوە دەستمان کرد بە چالاکییەکی باش و پارەیەکی چاک کۆکرایەوە بۆیان و، ئەوجا **رۆژنامەی کوردستان**، یان یەك ژمارە، یان چەند ژمارەیەکی کەمی لەو ماوەیەدا دەرچوو.

(٥) ــ کاتێك ئەم سەمینارە پێشکێش کرا هێشتا **گێرهارد شرۆێدەر** نەبووبوو بە کانسلەری ئەڵمانیای فیدەرال، بەڵام دووایی بوو بە **کانسلەری ئەڵمانیا** پاش سەرکەوتنی حیزبەکەی **(سۆسیال دێمۆکرات)** لە هەڵبژاردندا. **شرۆێدەر** بەرلەوەی ببێتە **کانسلەر**، خۆی زۆر بە دۆستی کورد دەدایە قەڵەم و هاوڕێتی یەکی زووی هەبوو لە گەڵ هێندێك سیاسەتکار و کەسایەتیی کورد، بەتایبەتی لە گەڵ **جەلال بارزانی**، بەتایبەتی ئەو سەردەمەی کە **جەلال بارزانی** لە **مارکت هالەی شاری هانۆڤەر** دوکانی خواردەمەنی و خواردنەوەفرۆشی هەبوو لە نێزیك مەڵبەندی حکومەتی هانۆڤەر و، زوو زوو چاویان بە یەك دەکەوت. وێنەیەکی ئەو سەردەمەم لاهەیە کە **جەلال بارزانی لە نێوان گێرهارد شرۆێدەر و ژنەکەی شرۆێدەرەوە نیشان دەدا**. ئێستە کە شرۆیدەر بووەتە کانسلەری ئەڵمانیای فیدەرال، دیارە جەلال خۆشی هەستی بەوە کردووە کە ئەو هاوڕێیەتییەیان "مۆدێلەکەی بەسەر چووە".

(٦) ــ کاتێك ئەم سەمینارە پێشکێش کرا، هێشتا بەڕێز **عەبدوڵڵا ئۆجەلان (ئاپۆ)** لە **سووریا** بوو، بەڵام دەنگ هەبوو کە سووریا دەیەوێ لە ژێر گوشاری **دەوڵەتی ترك** و ڕەچاوگرتنی هێندێك بەرژەوەندیی خۆیدا لە سووریا دەری بکا. دووایی ئەوە بوو لە سووریا دەرکرا و هاتە ئیتالیا و ماوەیەك لە ئیتالیا مایەوە و ئەوجا هێندێك ئەملا و ئەولای کرد تا لە کێنیا گیرا و کەوتە دەست رژێمی ترك و خرایە **زیندانی ئیمرالی یەوە**. بێگومان هەڵوێستی **ئاپۆ** و حیزبەکەی **(پ ک ک)** پێش گرتن و پاش گرتنی پێویستی بە لێکۆڵینەوەیەکی زانستانەی بابەتانەی هورد هەیە کە دەبێ بە سەمینارێکی تایبەتی ئەنجام بدرێ، نەك لە ژێدەرێکدا.

(٧) ــ خۆشبەختانە **حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران** لەم دووایی یەدا بۆ وتووێژ کردن لە گەڵ رژێمی ئێران هێندێك لەم سەرەتایانەی کردە مەرج. وتووێژی ناشکرا و بەسەرپەرشتی دەوڵەتێکی بێ لایەن، وەك دەبێژن مەبەستی حیزبی

دێمۆکرات لەوە دەوڵەتی فەرەنسایە.

(٨) ـ ئەم ژێدەرە پاشکۆیەکە کە لە مانگی ئۆکتۆبەری سالی ٢٠٠٠ دا نووسراوە.

فڕۆکە جەنگییەکانی دەوڵەتی **ترک** بە بیانووی سەرکوتکردنی چەکدارەکانی پێ کێ کێ وە لە **رۆژانی ١٥ و ١٧ی مانگی تەباخ (ئاب)ی ٢٠٠٠** دا کەوتنە بۆمبابارانکردنی **ئێوچەی کەندەکۆ و خنێر** و دەور و پشتیان. لە ئەنجامی ئەم دەستدرێژییە تیرۆریستانەیەدا ٤٤ کوردی خەڵکی باشوور کە زۆربەی زۆریان ژن و زارۆ و شوان بوون شەهید بوون و، لە ٧٠ کەس پتریش بریندار بوون. رژێمی ترک لە سەرەتاوە نکۆلی دەکرد ودەیگوت «شتی وانەبووە». **کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان (K.N.C.) و پارتی دێمۆکراتی کوردستان (PDK) و پارتی کۆمۆنیستی کوردستان** (PKOK) کەوتنە ئاوااڵ کردنی ئەم تاوانە و تەنانەت KNC بلاڤۆکی بە چەند زمانی رۆژهەاڵتی و رۆژئاوایی لەسەر دەرکرد و، رۆژنامەی سویسرەیی بەنێوبانگ Neue Zürcher Zeitung لە ژمارە (١٩٦) رۆژی ٢٠٠٠/٨/٢٤ دا ئاماژەی بۆ وتوێژێك کردبوو کە لە گەڵ نوێنەری KNC لەم بارەیەوە کردبووی. ئەوجا رژێمی ترک ناچار بوو بێژێ کە ئەو کارە "بەهەڵە" رووی داوە و، "لێی دەکۆڵێتەوە" و " ئامادەیە پارە بدات بە کەسوکاری کوژراوەکان".

٩ــ ئەم ژێدەرە پاشکۆیە کە لە مانگی ئۆکتوبەری سالی ٢٠٠٠ دا نوسراوە. سەرتیپی پاسدار **محەممەد باقیر زولقەدر (محمد باقر ذولقدر)** «جێگری فەرماندەی سوپای پاسدارانی شۆرشی ئیسلامی ئێران» لە رۆژی سێ شەممەی ٢٠٠٠/١٠/١٠ دا بە هەواڵگوزاری **«ئیسنا»**ی گوت:

«وێژە و زمانێك کە سەرکۆمار **(خاتەمی)** بەکاری دەبا جۆرێکە کە سەری لە رۆژئاوایی یەکان تێکداوە و فریویان خواردووە پێی». هەروەها پەسنی (مدح) خاتەمی دا و گوتی ئەم سیاسەتەی خاتەمی بووە بە هۆ **ئەوەی دژ وەستاو ببێتە پێچەوانە وەستاو و، پێچەوانە وەستاویش ببێتە لە گەڵ وەستاو!** دووایی گوتی ئەم سیاسەتەی خاتەمی بووەتە هۆی ئەوەی «رەوتە رامیارییەکانی دەرەوەی ولاّت لەم سێ ساڵەی دووایدا بپەشۆکێن ... لەم رووەوە مەترسیی ئاسایشانە بۆ رژێمی

ئێران کەم بووەتەوە ... ». دەقە فارسی یەکەی بەم جۆرەی خوارەوەیە:

«ادبیات و زبانی که رئیس جمهوری به کار میبرد، بەگونەای است که غربیها را دچار اشتباه کرده و فریب خوردەاند. سیاست خاقی در تبدیل معاند به مخالف و تبدیل مخالف به موافق ... این سیاست موجب شده که جریانهای سیاسی خارج کشور در سه سال اخیر منفعل شدەاند ... خطرات امنیتی علیه نظام از این بابت کم شدەاست». (تەماشای **رۆژنامەی «کیهان»** چاپ لندن ژمارە ۸۲۸، ۱۸/۱۰/ ۲۰۰۰ بکە). لەم رووەوە پێشبینی یەکانمان لەبارەی خاتەمی یەوە لە سەمینارەکەدا بەڕاست دەڕا. ئەوەتە پاش دوو ساڵ یەکێك لە خۆیان ئەم راستییەی درکاند.

لە رۆژی ۲۰۰۰/۷/۲٤ دا کاتێك **خامنەیی** لە شاری **ئەردەبیل (ئازەربایجان)** قسەی بۆ خەڵك دەکرد ماوەیەك بە شێوەی ترکی ئەو نێوچەیە قسەی کرد و گوتی ئێران لە چەند گەلێك پێکهاتووە و بەرلە هەموویان لە ترك و فارس. ترك و فارس بران چونکە هەردووکیان موسڵمانن، ئەز بۆخۆم گوێم لە دەنگی بوو لە رادیۆ. ئەم قسانە بە چەپڵەڕێزانی ترکزمانەکانی ئەردەبیل وەرام درایەوە و دەرکەوت ئەو قسەیەی کەلەم سەمیناره و لە مانگی ئۆکتۆبەری ۱۹۹۸ دا لەم بارەیەوە گوترا راستی راست بوو.

(۱۰) ـ ئەم مەلا حەسەنی یە کە کابرایەکی ترکی دوژمن بە کورد و نوێنەری خامنەیی یە لە ورمێ زۆر دەوڵەمەند و پارەدارە و خاوەن کێڵگە و باخ و زەوی و زارێکی زۆرە لە رۆژهەلاتی کوردستاندا. لە کۆنەپەرستی و دووا کەوتوویدا گەیشتووەتە پلەیەك کە خەڵکی ورمێ ـ کە هیچ جۆرە هۆیەکی رابواردنیان نییە ـ رۆژانی هەینی دەچن بۆ گوێگرتن لە قسەکانی کە مرۆڤ دەهێنن پێکەنین. مەلا حەسەنی لە یەکێك لە گوتارەکانی دا فەرمووی: **«ژنان سێ بەشن، ژن هەن نەسەریان دادەپۆشن و نەدەموچاویان دادەپۆشن، ئەوانە وەك پاس وانە، هەمووکەسێك دەتوانێ سواریان بێ. ژن هەن سەریان دادەپۆشن، بەڵام دەموچاویان رووت دەکەن، ئەوانە وەك تاکسی وانە، هەر چەند کەسێك دەتوانێ سواریان بێ. بەڵام ژن هەن سەریشیان دادەپۆشن و دەموچاویشیان دادەپۆشن وەك ژنەکەی بەندە، ئەوانە هێسترن، هەر یەکێك دەتوانێ سواریان بێ».**

کە خەڵکەکە گوێیان لەم قەلسەفەیە بوو، هاواریان کرد "ئەللاهوئەکبەر" (اللە اکبر).

(۱۱) ــ خومەینی لە ماوەی هەشت ساڵ شەڕی ئێران و عێراقدا سوور بوو لە سەر ئەوەی کە شەڕ ناوەستێنێ تا نابووتیی **سەددام** و دەیگوت **«ڕێی قودس بە کەربەلادا دەڕوا»**. بەڵام پاش ئەوەی بۆی دەرکەوت کە جەنگ دەدۆڕێنێ ناچار بوو شەڕ ڕاگرێ و بڵێ **«ئەمە پیاڵەیەك ژەهرە بەڵام وا دەینێم بەسەرمەوە»**.

(۱۲) ــ ئەم پێشبینی یە هاتە دی و ساڵێك دووای ئەوە لەشکری هێندستان کشایە **کشمیری پاکستانەوە**.

سەرنج! ئەم پاشکۆیە درێژەپێدانە بە ژێدەری (۱۲) کە لە مانگی ئۆکتۆبەری ۲۰۰۰ دا نووسراوە!

ڕژێمی ئێران لەم ڕۆژانەدا (ئۆکتۆبەری ۲۰۰۰) لە ڕێی ناردنی وەزیری دەرەوەی **کەمالی خەرازی** یەوە بۆلای **سەددام حسێن تکریتی**، هەوڵی ئەوە دەدا کە ڕێککەوتننامەی ملهوڕانەی دژ بە کوردی **«جەزائیر»** کە لە مارتی ۱۹۷۰ دا لە نێوان شای لێخراو و سەددامی تکریتی دا مۆر کرا جارێکی دی زیندوو بکاتەوە. ئەمەش هەر بۆ خراپەکاری دژی کورد و بەربەرەکانێی تێکۆشینی ئازادیخوازانەی خەڵکی کوردستان. ئەگەنا **سەددام** ساڵی ۱۹۸۰، لەبەر چاوی ملیۆنان تەماشاکەرانی تەلەفزیۆن کاغەزی ڕێککەوتننامەی جەزائیری دڕاند و سووتاند و هەشت ساڵ خوێنی خەڵکی ئێرانی ڕشت. **خومەینی** دەیگوت: **«ڕێی چوونە قودس بە کەربەلادا تێدەپەڕێ»**. ئەوجا ئێستە ڕژێمی ئێران باسی ئەو ملیۆنە ئێرانی یە ناکا کە لە ئەنجامی پەلاماری سەددامەوە بۆ سەر ئێران کوژران و، باسی چەند سەت میلیاردێك زیانی لێ کەوتووی خۆی ناکا، دەیەوێ پەیمانی جەزائیر زیندوو بکاتەوە، چونکە ڕژێمی مەلاکانیش، هەروەك ڕژێمی شا، هەموو شتێك دەکا بەقوربانی ئەوەی کورد هیچ جۆرە ئازادییەکی دەست نەکەوێ. بەڵام وادیارە هێندە کورتبینن نازانن ئەو سەردەمەی کە پەیمانی جەزائیری تێدا بەسترا زۆر زۆر جیاوازە لە ساڵی ۲۰۰۰. ئەوەشمان نابێ لەبیربچێ کە بەستنی «پەیمانی جەزائیر» لە گەڵ سەددامی تکریتی هۆیەك بوو لەو هۆیانەی کە ڕژێمی حەمەڕەزا خانیان دا بەزەویدا. ئەوەی بڵێ دەبینێ!.

